

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ผลไม้ไทยในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม”

โดย

อารยา สุนทรวิภาต และคณะ

พฤษภาคม 2556

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันของผลไม้ไทย ในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. อ. อารยา สุนทรวิภาต	มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี
2. ดร. ยศพล ผลาผล	มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี
3. อ. ภัทราพร ทองน้อม	มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี
4. อ. พิชรี ปรีเปรมโมทย์	มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

ผลไม้จัดเป็นพืชอาหารที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ ปัจจุบันความสำคัญของผลไม้ได้ลดลงเนื่องด้วยยางพารา รวมถึงมูลค่าของผลไม้ไม่สามารถเทียบได้กับพืชเศรษฐกิจหลายชนิด ประกอบกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนย่อมจะส่งผลกระทบต่อผลไม้ด้วย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เล็งเห็นความสำคัญของประเด็นดังกล่าวจึงได้มีการให้ทุนวิจัยภายใต้ชุดโครงการ โอกาสและอุปสรรคของผักและผลไม้ไทยในอาเซียน มีการระดมสมองทั้งจากนักวิชาการ เกษตรกรและผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดโครงการวิจัยที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงให้การสนับสนุนคณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี ทำการวิจัยภายใต้โครงการ “ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันของผลไม้ไทยในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม”

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโครงการดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำหรับการสนับสนุนเงินทุนวิจัยโครงการฯ ตลอดจนเกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ที่อนุเคราะห์เวลา รวมทั้งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาของโครงการจะเป็นประโยชน์แก่ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มากนักน้อย

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2556

บทสรุปผู้บริหาร

ข้อตกลงของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ส่งผลกระทบต่อสินค้าเกษตรของไทยทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ไทย กัมพูชาและเวียดนามสามารถผลิตผลิตผลทางการเกษตรที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะผลไม้เมืองร้อน

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโซ่อุปทาน ศักยภาพการผลิตของผลไม้ สภาพการแข่งขัน โอกาสและอุปสรรคการนำเข้า/ส่งออกผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชา และเวียดนาม เพื่อการคาดการณ์ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการเปิดการค้าเสรีในประชาคมอาเซียนที่มีต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัวและรูปแบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพของผลไม้สำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย โดยศึกษาผลไม้ที่มีศักยภาพสามชนิด ได้แก่ทุเรียน มังคุดและลองกอง

ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกผลไม้ทั้งสามชนิดในภาคตะวันออก ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ การศึกษานี้เก็บข้อมูลการเพาะปลูกและการขนส่งเฉพาะในภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ ส่วนประเทศกัมพูชาเก็บข้อมูลในจังหวัดกำปงโสม กำปอต กำปงจาม และพนมเปญ และประเทศเวียดนามเก็บข้อมูลการค้าและการผลิตผลไม้ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนาม ได้แก่ Dong Nai, Tien Giang และ Ben Tre งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูลการผลิต และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) ในการเก็บข้อมูลประเภทอื่น การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เป็นไปตามกรอบ Diamond Model อันได้แก่ เจาะใจด้านปัจจัยการผลิต เจาะใจด้านอุปสงค์ บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน ด้านนโยบายของรัฐบาล และใช้กรอบการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำไปศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขัน อันนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และข้อเสนอแนะภายในประเทศ

ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า ทุเรียน เป็นผลไม้ที่ประเทศไทยมีศักยภาพการผลิตสูง แต่มีสภาพการแข่งขันสูง เนื่องจากประเทศไทยและเวียดนามสามารถผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ มังคุดเป็นผลไม้ที่ประเทศไทยมีศักยภาพการผลิตและการค้าสูง เนื่องจากประเทศกัมพูชาและเวียดนามมีผลผลิตน้อยไม่พอเพียงต่อการบริโภคภายในประเทศ และลองกองเป็นผลไม้ที่ประเทศไทยมีศักยภาพการผลิตและการค้าสูงสุด มีศักยภาพในการส่งออก เนื่องจากประเทศกัมพูชาและเวียดนามไม่สามารถผลิตในเชิงการค้าได้ และทั้ง 2 ประเทศมีความต้องการในการบริโภคสูง

จากการศึกษาศักยภาพการผลิต การตลาด และการแข่งขันของผลไม้ทั้ง 3 ชนิดของไทยในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับประเทศกัมพูชา และเวียดนามพบว่า เมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community: AEC) ในปี 2558 จะส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อระบบการผลิตและตลาด สามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

สำหรับผลกระทบเชิงบวกด้านปัจจัยการผลิตพบว่า แรงงานอาจเคลื่อนย้ายได้มากขึ้น ดังนั้นปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการผลิตผลไม้จะลดลง และเกษตรกรสามารถนำเข้าทรัพยากรการผลิตจากประเทศสมาชิกในอาเซียนได้อย่างเสรี ทำให้มีทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อใช้ในกระบวนการผลิต ส่วนผลกระทบเชิงลบ จะเกิดการแย่งแรงงานระหว่างภาคการผลิตอื่นๆ ซึ่งเติบโตจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และอัตราค่าจ้างแรงงานมีโอกาสปรับตัวสูงขึ้น อีกทั้งประเทศไทยยังมีโอกาสสูญเสียทรัพยากรการผลิตและอาจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยี

ผลกระทบเชิงบวกด้านอุปสงค์พบว่า จากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทำให้เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านเติบโตมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการผลไม้ไทยสูงขึ้น และประเทศไทยเองสามารถส่งออกผลไม้ได้มากขึ้น ผลกระทบเชิงลบ ทำให้เกิดภาวะการแข่งขันในตลาดผลไม้รุนแรงมากขึ้น เนื่องจากในตลาดมีปริมาณและความหลากหลายของผลไม้เพิ่มขึ้น และผลไม้เองก็เป็นสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้

และผลกระทบเชิงบวกด้านการแข่งขันพบว่า การค้าและการลงทุนมีแนวโน้มเติบโตจากการเปิดเสรีและอุปสรรคทางการค้าที่ลดน้อยลงเช่น ภาษี นอกจากนั้นการค้าชายแดนมีการขยายตัว ระบบขนส่งระหว่างประเทศสามารถทำได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้สามารถขยายฐานการผลิตได้มากขึ้น นอกจากนั้นแล้วกำไรของผู้ประกอบการส่งออกมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนโลจิสติกส์และระยะเวลาในการขนส่งน้อยลง ส่วนผลกระทบเชิงลบนั่นทำให้การแข่งขันทางการค้ารุนแรงมากขึ้น เนื่องจากระบบการลงทุนมีการยืดหยุ่นมากขึ้นส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยเป็นอย่างมาก ผู้ประกอบการและนักลงทุนต่างชาติสามารถเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในประเทศกัมพูชาและเวียดนามมากขึ้น เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ นโยบายเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน และจำนวนแรงงานและอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าประเทศไทย นอกจากนี้ระบบตลาดผลไม้ของประเทศไทยมีโอกาสถูกควบคุมโดยชาวต่างชาติมากขึ้น

จากการคาดการณ์ผลกระทบนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติกับกลุ่มเกษตรกร พ่อค้า ผู้ส่งออก ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอื่นๆ และรัฐบาล เกษตรกรควรมีการจัดตั้งกลุ่ม เครือข่าย หรือสมาคมผู้ผลิตและส่งออกผลไม้แต่ละชนิด เพื่อพัฒนาการผลิตและแลกเปลี่ยนข้อมูลนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็ง สำหรับพ่อค้า ผู้รวบรวมและผู้ส่งออก ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า สร้างตราสินค้า ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการซื้อขายสินค้าและเสถียรภาพของราคา และป้องกันการครอบงำจากพ่อค้าชาวต่างชาติ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อเนื่องควรมีการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้า เช่น GMP HACCP เป็นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

รัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านการเกษตรให้ชัดเจน ในปัจจุบันประเทศไทยมียุทธศาสตร์และแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาผลไม้ ได้แก่ การยกระดับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) การสนับสนุนกลุ่มสหกรณ์ การสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต แต่ขาดการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง สิ่งที่รัฐบาลควรทำคือ การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมถึงส่งเสริมและพัฒนากำลังคนให้เป็นอาสาสมัครเกษตรกร ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการรวมกลุ่มในลักษณะที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด ส่งเสริมการค้าผลไม้ผ่านชายแดนให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกตสำคัญที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ ผู้บริโภคชาวกัมพูชามีพฤติกรรมการบริโภคผลไม้โดยเฉพาะทุเรียนในลักษณะชาตินิยม และมีทัศนคติเชิงลบต่อทุเรียนไทย ในขณะที่เวียดนามเข้มแข็งด้วยการสนับสนุนและนโยบายของรัฐ ทั้งกัมพูชาและเวียดนามยังขาดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง แต่เมื่อเข้าสู่การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การลงทุนของต่างชาติที่มากขึ้นจะทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องขึ้นมากขึ้น

บทคัดย่อ

สืบเนื่องจากการเปิดการค้าเสรีในประชาคมอาเซียน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลไม้ไทยจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมการในการเตรียมความพร้อมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโชอุปทาน ศักยภาพการผลิต สภาพการแข่งขัน โอกาสและอุปสรรคของผลไม้ไทย 3 ชนิด ได้แก่ ทูเรียน มังคุดและลองกอง ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม ข้อมูลถูกเก็บจากทุกฝ่ายในโชอุปทาน ได้แก่ เกษตรกร ผู้รวบรวม ผู้ส่งออก ผู้บริโภค รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเทศ ผลการวิจัยพบว่าในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยยังมีข้อได้เปรียบในเรื่องการผลิตและโชอุปทานสำหรับผลไม้ทั้งสามชนิด ทูเรียนและมังคุดเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการแข่งขันสูงในระยะสั้น เนื่องจากประเทศเวียดนามและกัมพูชามีการผลิตเชิงการค้าได้ดี ในขณะที่ลองกองเป็นผลไม้ที่ศักยภาพการแข่งขันสูงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากทั้งสองประเทศไม่มีการผลิตเชิงการค้า นอกจากนี้ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงขึ้นจากนโยบายที่การสนับสนุนที่จริงจังของรัฐบาล ได้แก่ การกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกและการผลิตพืชที่ดีและเหมาะสม (GAP) ข้อมูลที่ได้นำไปสู่การคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของเกษตรกร ผู้ประกอบการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐ

คำสำคัญ : ผลไม้ไทย การแข่งขัน กัมพูชา เวียดนาม ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Abstract

Due to the upcoming of Asian Economic Community, Thai tropical fruits have been in the light of research stream. This research aims to study the supply chain, potential of production, competitive situation, opportunities and threats of Durian, Mangos teen and Longkong in Thailand, Cambodia and Vietnam. The data was collected from gardeners, collectors, exporters, consumers and related organizations from the three countries. The result shows that Thailand currently gains competitive advantages over others in terms of production and logistics. However, Thai Durian and Mangos teen have only short term competitiveness due to the fact that Vietnam and Cambodia are capable of commercial production. On the other hand, the two countries can produce Longkong for domestic consumption. As a result, Longkong still has the highest competitiveness in both short and long term. Specifically, Vietnam has rising potential competitiveness because the government strongly supports fruit measures such as production zoning and GAP. The impact of AEC on Thai fruit market has been forecasted. The recommendation for Thai farmers and government policy are suggested.

Keywords : Thai fruit, Competency, Cambodia, Vietnam, AEC

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่

1. บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย	3
1.5 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	4

2. ทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

2.1 ทบทวนวรรณกรรม	5
2.2 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี	10

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	15
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	16
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	17
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ	18

4. สถานการณ์การผลิต การค้าทุเรียน มังคุด และลองกองของไทย

4.1 ทุเรียน	21
4.2 มังคุด	31
4.3 ลองกอง	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.สถานการณ์การผลิต การค้าทุเรียน มังคุด และลองกองของกัมพูชาและเวียดนาม	
5.1 ประเทศกัมพูชา	46
5.2 ประเทศเวียดนาม	59
6.โซ่อุปทานทุเรียน มังคุด และลองกองของไทย กัมพูชา และเวียดนามภายใต้กรอบ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	
6.1 โซ่อุปทานผลไม้ในตลาดเป้าหมาย	75
6.2 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยใช้หลัก Diamond Model	78
6.3 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของประเทศไทย	112
6.4 การวิเคราะห์สมการอุปทานการผลิต	116
7.สรุปและข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	122
ภาคผนวก	125

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2. 1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลไม้ที่สำคัญของประเทศไทย	5
3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเทศไทย	17
3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเทศกัมพูชา	18
3.3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเทศเวียดนาม	18
4.1 เนื้อที่เพาะปลูกทุเรียน ปี 2555	22
4.2 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ทุเรียน ปี พ.ศ. 2544-2555	24
4.3 ราคาที่เกษตรกรขายได้ ราคาขายส่งและราคาส่งออกทุเรียน ปี 2549-2555	28
4.4 เนื้อที่เพาะปลูกมังคุด ปี 2555	33
4.5 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มังคุด พ.ศ. 2546-2555	35
4.6 เนื้อที่เพาะปลูกลองกอง ปี 2555	40
4.7 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ลองกอง ปี พ.ศ. 2544-2555	43
5.1 พื้นที่ศึกษาในประเทศไทย กัมพูชาและเวียดนาม	46
5.2 เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา	48
5.3 ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกัมพูชา	49
5.4 มูลค่าการค้า การนำเข้า และการส่งออกระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา	50
5.5 อัตราภาษีนำเข้าของสินค้าแต่ละชนิดของประเทศกัมพูชา	53
5.6 อัตราภาษีส่งออกของสินค้าแต่ละชนิดของประเทศกัมพูชา	53
5.7 ภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดาของประเทศกัมพูชา	54
5.8 ลักษณะความต้องการของผลไม้แต่ละชนิดของประเทศกัมพูชา	57
5.9 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของภาคการผลิต	61
5.10 เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจปี 2553 และเป้าหมาย 2554	61
5.11 การค้าระหว่างประเทศเวียดนามกับตลาดโลก	63
5.12 การค้าระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม	64
5.13 พื้นที่ที่เหมาะสมและโอกาสทางธุรกิจ	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.14 พื้นที่การทำงานและอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อเดือน	67
5.15 อัตราค่าใช้จ่ายของค่าไฟฟ้าตามประเภทธุรกิจ	67
5.16 อัตราค่าใช้จ่ายของค่าประปาตามประเภทธุรกิจ	68
5.17 อัตราค่าใช้จ่ายของค่าภาษีตามประเภทธุรกิจ	68
5.18 อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจำแนกตามสินค้าและบริการ	69
5.19 การนำเข้าผลไม้จากประเทศต่างๆ ของเวียดนาม	71
5.20 มูลค่าการส่งออกผลไม้ไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี 2553	72
6.1 ราคาขายทุเรียนในกัมพูชา	85
6.2 การผลิตทุเรียนในพื้นที่ดอน (Dong Nai) ของประเทศเวียดนาม	89
6.3 การผลิตทุเรียนในพื้นที่ราบลุ่ม (Ben Tre) ของประเทศเวียดนาม	89
6.4 การผลิตทุเรียนของประเทศไทย	90
6.5 ต้นทุนการผลิตทุเรียนในเวียดนาม	91
6.6 ราคาขายทุเรียนในเวียดนาม	92
6.7 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของทุเรียน	93
6.8 ราคาขายมังคุดในเวียดนาม	101
6.9 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของมังคุด	102
6.10 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของลองกอง	110

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย	6
2.2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมังคุดของประเทศไทย	7
2.3 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกลองกองของประเทศไทย	8
4.1 เนื้อที่การผลิตของทุเรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2555	21
4.2 ผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตต่อไร่ของทุเรียน ระหว่างปี 2544-2555	25
4.3 ผลผลิตที่ส่งออก และบริโภคภายในประเทศของทุเรียน ระหว่างปี 2544-2555	26
4.4 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา ปี พ.ศ.2544-2554	29
4.5 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนจากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ.2544-2554	30
4.6 เนื้อที่เพาะปลูกของทุเรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2555	32
4.7 ผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตต่อไร่ของมังคุด ระหว่างปี 2546-2555	35
4.8 ผลผลิตที่ส่งออกและบริโภคภายในประเทศของมังคุด ระหว่างปี 2544-2555	36
4.9 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมังคุดจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา ปี พ.ศ. 2544-2554	38
4.10 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมังคุดจากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ.2544-2554	38
4.11 เนื้อที่เพาะปลูกลองกอง ระหว่างปี 2544-2555	41
4.12 ผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตต่อไร่ของลองกอง ระหว่างปี 2546-2555	43
4.13 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกลองกองจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา ปี พ.ศ.2544-2554	44
4.14 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกลองกองจากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ.2544-2554	45
6.1 โซ่อุปทานทุเรียน	75
6.2 เส้นทางขนส่งทางบกจากประเทศไทยไปกัมพูชาและเวียดนาม	75
6.3 โซ่อุปทานมังคุด	77
6.4 โซ่อุปทานลองกอง	78

บทที่ 1

บทนำ

1. 1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตทุเรียนและมังคุดที่สำคัญของโลก มีปริมาณการส่งออกสูงและเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) ปัจจุบันมีการค้าชายแดนที่สำคัญซึ่งอยู่ใกล้แหล่งผลิตมากที่สุดคือ ด้านกัมพูชา และมีการส่งออกผลไม้เข้าสู่เวียดนามเป็นจำนวนมากโดยมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกทุเรียน มังคุดและเงาะสูงร้อยละ 102, ร้อยละ 22, และ ร้อยละ 195 ตามลำดับ รวมมูลค่าส่งออกสูงกว่า 300 ล้านบาท นอกจากนี้พบว่าลองกองเป็นผลไม้ที่มีการส่งออกไปยังกัมพูชาและเวียดนามจำนวนมาก (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2554) ตลาดผลไม้ในประเทศกัมพูชาและเวียดนามจัดเป็นตลาดการค้าใหม่ที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบห่วงโซ่อุปทานของผลไม้ไทย โดยประเทศกัมพูชาเป็นตลาดการค้าผลไม้อีกหนึ่งแห่งที่สำคัญต่อธุรกิจผลไม้ คือ รับซื้อผลไม้คุณภาพระดับรองที่ไม่สามารถส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ได้ ปัจจุบันเทคโนโลยีการผลิตผลไม้ยังมีขีดจำกัด ส่งผลให้ผลไม้ต่างๆ ออกสู่ตลาดในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันคือ ช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายน เกิดปัญหาต่างๆ ได้แก่ ปริมาณผลผลิตกระจุกตัวส่งผลต่อการระบายผลผลิตออกจากแหล่งผลิต ทำให้ถูกพ่อค้าคนกลางสามารถควบคุมราคาได้ ปัญหาผู้ขนส่งสินค้าไม่เพียงพอส่งผลต่อดัชนีการขนส่งที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาคุณภาพสินค้าเช่น ทุเรียนอ่อน มังคุดเปลือกแข็ง อาการเนื้อแก้ว ขางไหลในผลมังคุด เงาะขนดำ ผลลองกองหลุ่ยร่วง สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554) รายงานว่า ปริมาณผลผลิตทุเรียนและมังคุดที่สามารถส่งออกได้สูงถึงร้อยละ 40 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด และอัตราการขยายตัวของทุเรียน มังคุด เงาะ และลองกองมีการขยายตัวต่อเนื่องทุกปี จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในฤดูกาลผลไม้ 2552-3 ของจังหวัดจันทบุรี พบพ่อค้าที่ทำการส่งออกผลไม้เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง ไปยังประเทศกัมพูชาและเวียดนามมากขึ้น และพบว่าพ่อค้าเหล่านั้นเป็นคนกัมพูชาและเวียดนาม ซึ่งเป็นการเข้ามาดำเนินธุรกิจแข่งกับคนไทย แสดงถึงศักยภาพของเหตุการณ์ที่จะเกิดภายใต้ประชาคมอาเซียน ปัจจุบันแต่ละประเทศมีการเตรียมความพร้อมกับการเปิดเสรีทางการค้าโดยประเทศเวียดนามเริ่มมีการเข้มงวดกับผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศ โดยมีระเบียบว่าด้วยมาตรฐานทางเทคนิคสำหรับการนำเข้าผลผลิตด้านการเกษตร มีผลใช้บังคับในปี 2554 เพื่อควบคุมตรวจสอบผักและผลไม้ทุกชนิดที่นำเข้าทางทะเล อากาศ และทางบกซึ่งเน้นการตรวจสอบสินค้าจากประเทศจีน ระเบียบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามาตรการป้องกันผลกระทบต่างๆ นั้นทพวงศ์ (2552) พบว่า ภายหลังจากการทำเขตการค้าเสรีทำให้เกิดมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff) มากขึ้นส่งผล

ทำให้ต้นทุนของระบบการผลิต การแปรรูปและการส่งออกในระบบธุรกิจเกษตรเพิ่มขึ้น และพบว่าราคาผลผลิตส่งออกเฉลี่ยเป็นปัจจัยด้านลบต่อปริมาณนำเข้ามังคุดจากประเทศไทย นอกจากนี้ เดชและคณะ (2552) ศึกษาศักยภาพของประเทศเวียดนาม พบว่าความสามารถของเวียดนามที่สูงกว่าไทยคือด้านยุทธศาสตร์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขัน เนื่องจากเวียดนามอยู่ใกล้กับประเทศจีน และเวียดนามมีกลยุทธ์ในการขายที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเวียดนามมีรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจให้การสนับสนุน การพัฒนาที่รวดเร็วของเวียดนามจึงเป็นประเทศคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากสามารถผลิตทุเรียน มังคุด และเงาะได้ นอกจากนี้ยังพบว่าในประเทศกัมพูชาสามารถปลูกทุเรียนได้ ทำให้เห็นว่าประเทศทั้งสองสามารถผลิตและอาจเป็นประเทศผู้ผลิตผลไม้ที่สามารถส่งออกสินค้าได้ในอนาคต หนึ่งในปี พ.ศ. 2558 กลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียนรวมถึงประเทศจีนจะเปิดเสรีในทุกภาคส่วนซึ่งย่อมส่งผลให้ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับการเข้าสู่ภาวะแข่งขันที่เข้มข้นและรุนแรงขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ ปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่โดยเฉพาะเกษตรกรขนาดเล็กซึ่งมีการปรับตัวได้ช้า ยังไม่ทราบถึงผลกระทบของสิทธิที่ได้รับจากการเป็นหนึ่งในประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะการปรับตัวของแต่ละประเทศในเชิงการค้าในอนาคต เช่น กำหนดมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งประเทศไทยมีประสบการณ์จากการทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องเสียภาษีส่งออกซ้ำซ้อน เช่น ภาษีมณฑล ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าการเข้าอยู่ในระบบเสรีดังกล่าวย่อมมีทั้งผลดีในแง่ของการขยายตลาดให้ใหญ่ขึ้น ช่องทางการดำเนินธุรกิจมากขึ้น เช่น เกษตรกรที่มีศักยภาพสามารถเข้าไปลงทุน ใช้แรงงานราคาถูกได้ ในขณะที่ผลเสียต่อธุรกิจของผลไม้ที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่น ราคาสินค้า แรงงาน การแข่งขันที่รุนแรง เกษตรกรที่สามารถปรับตัว สามารถใช้ประโยชน์จากการเป็นหนึ่งในสมาชิกประชาคมอาเซียนได้

อนึ่งจากการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับตัวแทนเกษตรกร ผู้ประกอบการและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเลือกชนิดของผลไม้และขอบเขตงานวิจัย ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นศึกษา ทุเรียน มังคุดและลองกอง ทำการศึกษาโชอุปทาน ศักยภาพการผลิตของผลไม้ สภาพการแข่งขัน โอกาสและอุปสรรคระหว่างไทย กัมพูชา และเวียดนาม (ตอนใต้) คาดการณ์ผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีในประชาคมอาเซียนต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการ เพื่อใช้เป็นแนวทางและคำแนะนำในการปรับตัวของเกษตรกร ผู้ประกอบการ และข้อเสนอเชิงนโยบายแก่ภาครัฐ โดยทำการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้แก่ ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตไม้ผลที่สำคัญของประเทศ เมื่อโครงการวิจัยแล้วเสร็จข้อมูลที่ได้รับน่าจะมีส่วนในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันและตอบรับการเข้าสู่เขตการค้าเสรี

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาใช้อุปทาน ศักยภาพการผลิตของผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการแข่งขัน โอกาส และอุปสรรคการนำเข้า/ส่งออกผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม
- 3) เพื่อศึกษาและคาดการณ์ผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการเปิดการค้าเสรีในประชาคมอาเซียนต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
- 4) เพื่อให้คำแนะนำแนวทางการปรับตัวและรูปแบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพของผลไม้สำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการวิจัยได้แบ่งการศึกษาจากข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งจะศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์และปัญหาพิเศษที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ข้อมูลการส่งออก-นำเข้าสินค้าอาศัยจากหลายแหล่ง เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักส่งเสริมสินค้าเกษตร และกรมการค้าภายใน โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี 2544-ปัจจุบัน และข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ โดยเน้นพื้นที่ที่มีการผลิตทุเรียน มังคุดและลองกอง ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด และศรีสะเกษ รวมถึงการเก็บข้อมูลจากประเทศเป้าหมาย ได้แก่ ประเทศกัมพูชา เก็บข้อมูลในจังหวัดกำโปง โสม กำปอต กำปงจาม และพนมเปญ จากเกษตรกรอย่างน้อย 3 ราย/ชนิด ผู้ค้าส่งค้าปลีกอย่างน้อย 5 ราย และผู้นำเข้า/ส่งออกอย่างน้อย 3 ราย และประเทศเวียดนาม (ตอนใต้) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันวิจัยไม้ผลภาคใต้ (Southern Fruit Research Institute (SOFRI) และเก็บข้อมูลแหล่งผลิตไม้ผลเขตภาคใต้ที่สำคัญของประเทศอย่างน้อย 3 จังหวัด ได้แก่ Dong Nai, Tien Giang และ Ben Tre โดยทำการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรอย่างน้อย 3 ราย/ชนิด ผู้ค้าส่งค้าปลีกอย่างน้อย 5 ราย และผู้นำเข้า/ส่งออกอย่างน้อย 3 ราย

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและบรรยาย (Survey and Descriptive Research) เพื่อหาอุปสงค์และอุปทานทั้งภายในและต่างประเทศ ตลอดจนการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงนโยบายของประเทศคู่ค้าและคู่แข่งที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอาศัยข้อมูล 2 แหล่งได้แก่

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเช่น ต้นทุน การผลิต ราคาผลผลิต การแข่งขัน การตลาด การส่งออกและการแปรรูป

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการรวบรวมเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์และปัญหาพิเศษที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ข้อมูลการส่งออก-นำเข้าสินค้าอาศัยจากหลายแหล่ง เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานส่งเสริมสินค้าเกษตร และกรมการค้าภายใน

1.5 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เกษตรกร ผู้รับซื้อขายหรือผู้ค้าส่งค้าปลีก ผู้นำเข้า-ส่งออก ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและแปรรูป และหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง ด้านและจุดผ่อนปรนต่างๆ กรมศุลกากร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และอื่นๆ ซึ่งมีพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ ประเทศไทยในเขตภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนล่าง ได้แก่ ศรีสะเกษ

2) ประเทศกัมพูชา เก็บข้อมูลในจังหวัดกำปงโสม กำปอต กำปงจาม และพนมเปญ

3) ประเทศเวียดนาม เก็บข้อมูลในจังหวัด Dong Nai, Tien Giang, Ben Tre , Baria Vungtau และ Binh Duong

ทั้งนี้การเก็บรวบรวมและลักษณะข้อมูลที่ได้รับเป็นไปตาม Diamond Model โดยมีกรอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ ยุทธการโครงสร้างและสภาพการแข่งขันของประเทศ อุปสงค์ในประเทศ อุตสาหกรรมสนับสนุนและต่อเนื่องภายในประเทศ และปัจจัยการผลิต จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปศึกษาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขัน อันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และข้อเสนอแนะภายในประเทศ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

2.1 ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่มีเกี่ยวข้องกับทุเรียน มังคุด และลองกองของไทย นั้นมีการศึกษาในหลายประเด็นแต่ในการศึกษาครั้งนี้ จะเน้นเกี่ยวกับงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งออก ศักยภาพการค้า ศักยภาพการผลิต ของทุเรียน มังคุด และลองกอง โดยมีรายละเอียดของข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความเป็นปัจจุบัน ดังนี้

ผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ในภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญได้แก่ ทุเรียนและมังคุด ในเขตจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยเป็นที่นิยมของคนไทยและชาวต่างประเทศ ช่วงเวลาที่ผลผลิตออกมากคือ ช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) ปัจจุบันรัฐบาลพยายามขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศที่มีอัตราการขยายตัวของตลาดสูง ได้แก่ ประเทศจีน เวียดนาม (คลมนัส, 2554) และพบว่าผลไม้ดังกล่าวมีมูลค่าการส่งออกสูงสุด 10 อันดับแรกของผลไม้ทั้งหมดของประเทศไทย (ตารางที่ 2.1)

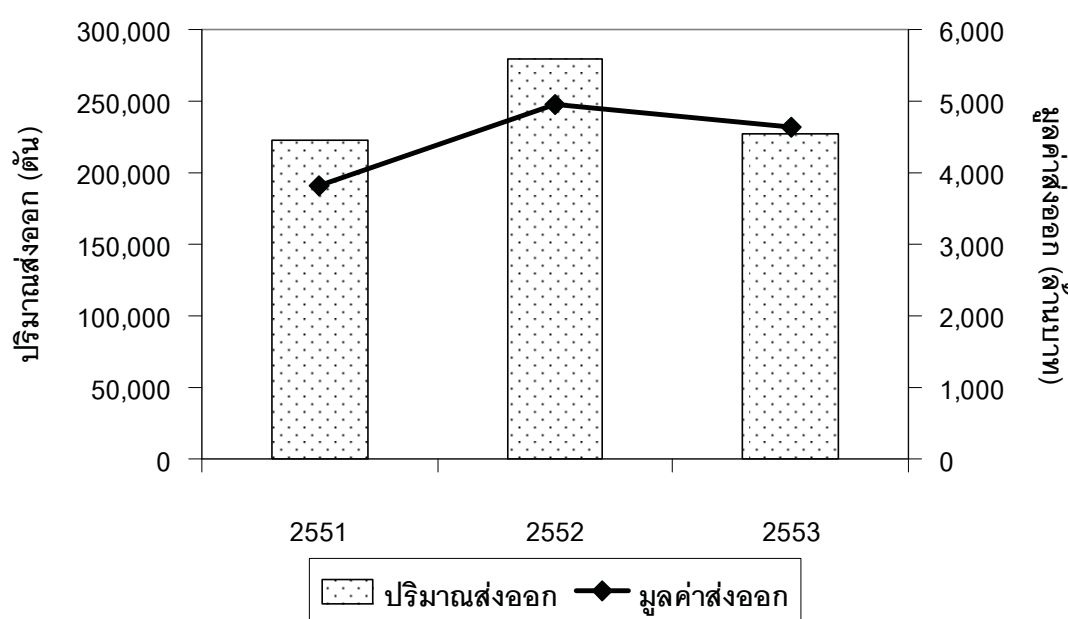
ตารางที่ 2.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลไม้ที่สำคัญของประเทศไทย

ลำดับที่	ชนิดผลไม้	ปริมาณผลผลิต ทั้งหมด (ตัน)	การส่งออก	
			ปริมาณผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
1	สับปะรด	1,924,659.00	689,895	23,175.74
2	ลำไย	525,230.00	303,478	6,148.97
3	ทุเรียน	568,067.00	226,728	4,627.91
4	มังคุด	250,508.00	119,572	1,955.83
5	มะม่วง	2,550,595.00	43,042	1,493.25
6	ลิ้นจี่	43,581.00	17,841	531.04
7	มะขาม	280,190.00	21,205	469.46
8	เงาะ	337,721.00	9,564	175.93
9	ส้มโอ	294,949.00	12,149	129.46

10	กล้วยไข่	171,478.00	14,490	100.75
----	----------	------------	--------	--------

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554)

ทุเรียน (*Durio zibethinus* Murray) เป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2553 มีพื้นที่ให้ผลผลิต 611,206 ไร่ ปริมาณการส่งออก 226,727 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 4627.9 ล้านบาท โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2551-2553 ประมาณ 14 บาทต่อกิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) (ภาพที่ 2.2) พันธุ์ทุเรียนที่ปลูกเป็นการค้า คือ หมอนทอง ชะนี ก้านยาว และกระดุม (หิรัญ และคณะ, 2542) แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จันทบุรี ชุมพร ระยอง ยะลาและนครศรีธรรมราช ในปี 2553 ตลาดส่งออกของทุเรียนสดของไทยอันดับที่ 1 คือ ประเทศจีน มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 2,228 ล้านบาท และมีมูลค่าส่งออกไปยังประเทศเวียดนามเท่ากับ 1.56 ล้านบาท (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2554)

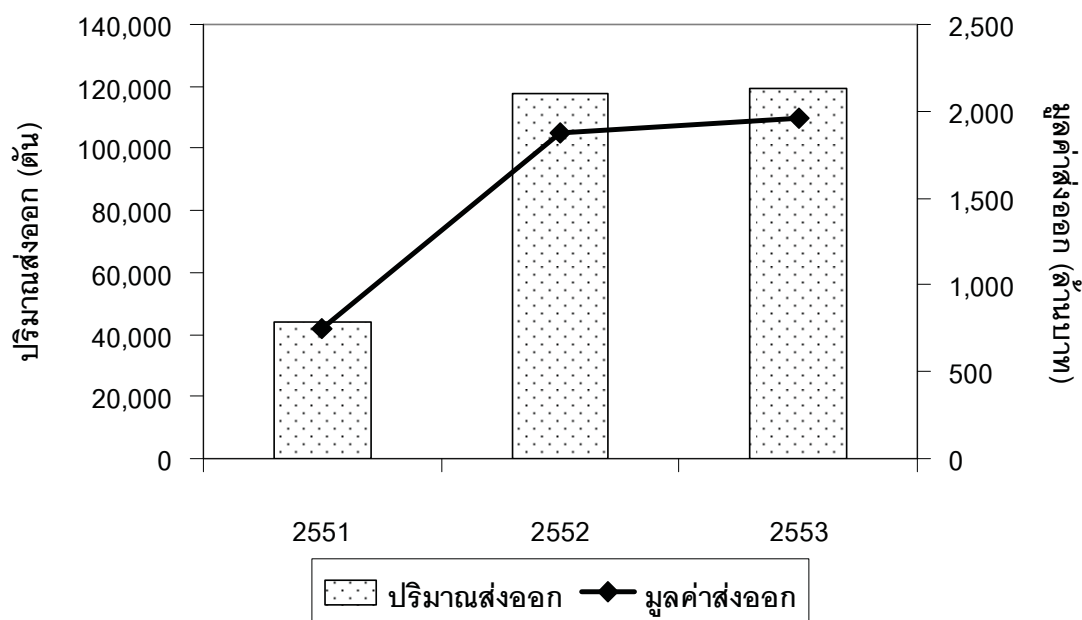

ภาพที่ 2.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554)

มังคุด (*Garcinia mangostana* L.) เป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 ของโลก ในปี พ.ศ. 2553 มีพื้นที่ให้ผลผลิต 405,622 ไร่ ปริมาณการส่งออก 119,571.7 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 1,955.8 ล้านบาท โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2551-2553 ประมาณ 15 บาทต่อกิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) การส่งออกมังคุดไปยังต่างประเทศพบว่าปริมาณและมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 2.2) แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จันทบุรี

นครศรีธรรมราช ชุมพร ตราด และระยอง ในปี 2553 ตลาดส่งออกของมังคุดสดของไทยอันดับที่ 1 คือ ประเทศจีน มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 813 ล้านบาท และมีมูลค่าส่งออกไปยังประเทศเวียดนามเท่ากับ 239 ล้านบาท (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2554)

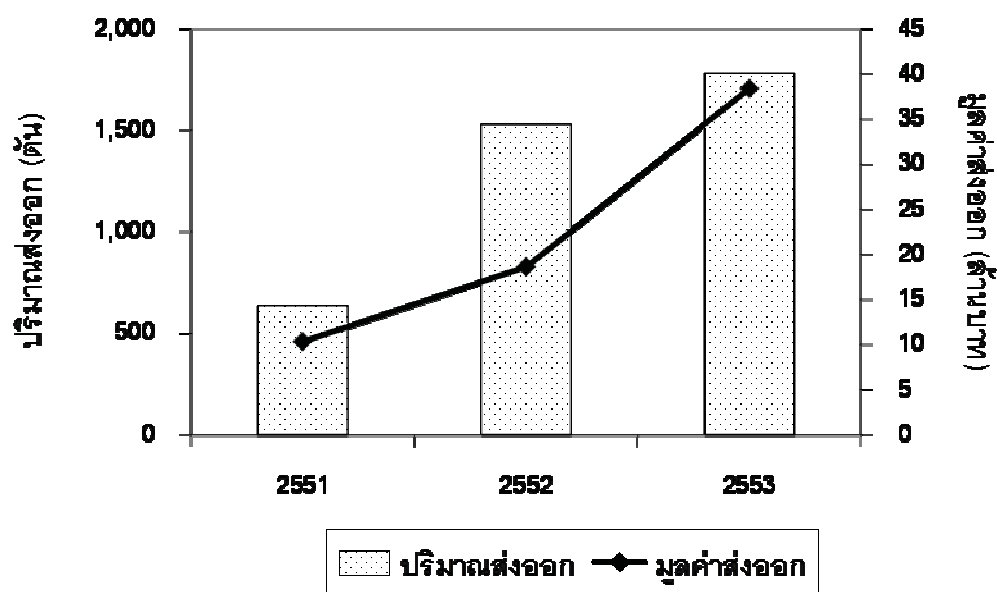

ภาพที่ 2.2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมังคุดของประเทศไทย

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554)

นอกจากผลไม้เศรษฐกิจหลักที่มีการปลูกในภาคตะวันออกแล้ว พบว่าผลไม้ที่มีศักยภาพอีกชนิดหนึ่งคือ ลองกอง ซึ่งมีพื้นที่ปลูกกระจายในพื้นที่ปลูกผลไม้หลักของภาคตะวันออก

ลองกอง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Aglaia dookkoo* Griff. เป็นไม้ผลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2553 มีพื้นที่ให้ผลผลิต 371,220 ไร่ ปริมาณการส่งออก 1,781 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 38.4 ล้านบาท โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2551-2553 ประมาณ 18 บาทต่อกิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) การส่งออกลองกองไปยังต่างประเทศพบว่ามีปริมาณและมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 2.3) แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จันทบุรี นราธิวาส ยะลา ชุมพร และนครศรีธรรมราช ในปี 2553 ตลาดส่งออกของผลลองกองของไทยสำคัญ คือ ประเทศกัมพูชา มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 29.5 ล้านบาท รองลงมาคือ ประเทศเวียดนามมีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 3.7 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554)

ภาพที่ 2.3 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลไม้ของประเทศไทย

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554)

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตผลไม้เมืองร้อนที่มีชื่อเสียง มีส่วนแบ่งการตลาดของผลไม้หลายชนิด สูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก เช่น ทูเรียน มังคุด และเงาะ ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยในประชาคม อาเซียนรวมถึงประเทศจีนจะทำการเปิดเสรีในทุกภาคส่วน ส่งผลดีและผลเสียต่อเกษตรกร เกิดการลงทุน จากต่างประเทศ การแสวงหาพื้นที่ผลิตในต่างประเทศ การแข่งขันที่รุนแรงทำให้แต่ละประเทศมีการปรับตัว โดยเฉพาะมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งประเทศไทยมีประสบการณ์จากการทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้ ผู้ประกอบการไทยเสียภาษีนำเข้า เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาในธุรกิจ ผลไม้ภายในประเทศยังคงเกิดขึ้นทุกปี เช่น ปัญหาผลผลิตล้นตลาด แสดงถึงปัญหาการจัดการในธุรกิจของ ผลไม้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันการค้าชายแดนด้านกัมพูชาและเวียดนามมีมูลค่าเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี เป็น ตลาดรองรับผลไม้ที่สำคัญ มีผู้บริโภคและแรงงานจำนวนมาก เป็นช่องทางการค้าการลงทุนใหม่ที่น่าสนใจ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาโซ่อุปทาน ศักยภาพการผลิตของผลไม้เช่น ทูเรียน มังคุด เงาะและลองกอง สภาพ การแข่งขัน โอกาส อุปสรรคระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม รวมถึงผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี ในประชาคมอาเซียน เพื่อใช้เป็นแนวทางและคำแนะนำในการปรับตัวของเกษตรกร ผู้ประกอบการและ ข้อเสนอเชิงนโยบายแก่ภาครัฐ ทำให้ระบบธุรกิจผลไม้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ยังได้ทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการและ แนวทางในการทำวิจัยที่เหมาะสม จากการทบทวนวรรณกรรมได้รายละเอียด ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตทางการเกษตรมีสองแนวทางได้แก่ ด้านเศรษฐศาสตร์การตลาดและความสามารถในการแข่งขัน (รัชพงศ์ 2547, สายชล 2550, ณรัชพงศ์ 2547, เดช และคณะ 2551) และผลกระทบจากการค้าเสรี โดยเฉพาะการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี (สายชล 2550, นันทพงศ์ 2552, อัทธ์ และคณะ 2554)

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์และความสามารถในการแข่งขันได้มีการศึกษาในน้ำสับประดะ ยางพารา และข้าวไทย โดยผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบจากการแข่งขันในหลายด้านโดยเฉพาะด้านการผลิต ต้นทุนแรงงาน การค้าและการตลาด เสถียรภาพทางการเมือง การขาดนโยบายสนับสนุนการลงทุนอย่างชัดเจน การลงทุนจากต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ณรัชพงศ์ 2547, เดช และคณะ 2551, อัทธ์ และคณะ 2554)

โดยประเทศไทยเสียเปรียบทางการค้าให้กับประเทศฟิลิปปินส์ในผลิตภัณฑ์น้ำสับประดะ ทั้งในตลาดสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น (ณรัชพงศ์ 2547) ในขณะที่เวียดนามมีความสามารถในการผลิตยางพาราสูงมากในเขตที่ได้กำหนดให้ปลูก ซึ่งให้ผลผลิตสูงและมีการแปรรูปน้ำยางที่มีคุณภาพ อีกทั้งมีความชัดเจนในนโยบายของรัฐ (เดช และคณะ 2551) ถึงแม้ว่าประเทศไทยยังคงมีความสามารถในการผลิตข้าว มีศักยภาพมากกว่าทั้งพันธุ์ข้าว คุณภาพข้าว ความชำนาญของชาวนา โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีการสีข้าว และการขนส่งแต่ก็ได้เสียส่วนแบ่งตลาดอาเซียนในประเภทข้าวขาวให้แก่เวียดนาม (อัทธ์ และคณะ 2554)

การศึกษาถึงขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทยและเวียดนามอย่างลึกซึ้ง จึงเป็นหัวใจสำคัญในการวางกรอบนโยบายและการดำเนินการบริหารจัดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Collaborative Advantage) ที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์แก่ทั้งสองประเทศ ซึ่งยังต้องมีการศึกษาต่อไป เพื่อเป็นการพัฒนาความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งแบบทวิภาคีใน เพื่อลดความเสี่ยงและขยายโอกาสสู่การเจริญเติบโตของประชาชาติต่อไป

ในประเด็นของการศึกษาผลกระทบจากการค้าเสรี พบว่าไทยประสบกับปัญหาการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี(Non-Tariff) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศจีน โดยมีการศึกษาการส่งออกมังคุดไปยังประเทศจีน พบว่าการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษีทำให้เกิดความซับซ้อนในขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนในการส่งออกมังคุดไทยไปจีนมากขึ้น โดยเฉพาะการขึ้นทะเบียนสวนมังคุดที่มีผลกระทบต่อการเกษตรโดยตรง ต้นทุนการผลิตมังคุดเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาการกระจายสินค้ามังคุดในจีน และการที่ตลาดจีนถูกแบ่งย่อยตามเขตการปกครอง ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่ควรแก้ไข (นันทพงศ์ 2552, นันทพร 2553, สายชล 2550)

2.2 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

2.2.1 การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์หรือสภาพแวดล้อม

จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและภัยคุกคาม SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์การหรือหน่วยงานในปัจจุบันเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสที่จะดำเนินการได้ อุปสรรคข้อจำกัดหรือปัจจัยในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

หลักการสำคัญของ SWOT คือ การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้านคือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนเพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจนและวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรคการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กรซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กรทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตรวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจและจุดแข็งจุดอ่อน และความสามารถด้านต่างๆ ที่องค์กรมีอยู่ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

1) ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กรและแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มันน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้นจะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรโดยมีขั้นตอนดังนี้

-การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายในคือ ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร(คน เงิน วัสดุ การจัดการ รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในองค์กรนั้นเองว่า ปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในองค์กรนั้นๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อยข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

-การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรเช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน งบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราผู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมทางการเมืองเช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึง กรรมวิธีใหม่ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถทวงชัยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรงกระแทกดังกล่าวได้

2) ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรคจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว นำจุดแข็ง-จุดอ่อนภายในมาเปรียบเทียบกับโอกาส-อุปสรรคจากภายนอก เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใดและภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นองค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive -

Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือ กลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่างๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้นแทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการ (diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่นๆ แทน (ที่ <http://agserver.kku.ac.th/chaichrn/PageThai/Teachingt/Graduate/126752/SWOTAnalysis.htm>)

2.2.2 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้วยระบบเพชร (Diamond Model)

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้วยระบบเพชร (Diamond Model) ของ Prof. Porter ซึ่งได้วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม 5 ด้านที่มีผลกระทบต่อการเพิ่มผลผลิต ได้แก่ นโยบายรัฐบาล (Government) ปัจจัยการผลิตในประเทศ (Factor Conditions) อุปสงค์ในประเทศ (Demand Conditions) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries) และยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของประเทศ (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันโดยพิจารณาทั้งข้อมูลทุติยภูมิเพื่อแสดงขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับผลไม้และข้อมูลระดับปฐมภูมิซึ่งได้จากการสำรวจเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงศักยภาพในการแข่งขันของผลไม้ไทย โดยมีรายละเอียดตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงปัจจัยที่สนับสนุนความสามารถในการแข่งขันตามแนวคิดระบบเพชร รายละเอียด ดังนี้

1) นโยบายของรัฐ

- รูปแบบการสนับสนุน
- ผลกระทบที่ได้รับ

2) ด้านปัจจัยการผลิต

- ต้นทุนการผลิต
- ค่าจ้างแรงงาน/จำนวนแรงงาน
- โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค เช่น ระบบชลประทาน ระบบการขนส่ง
- การวิจัยและพัฒนา
- ทรัพยากรธรรมชาติ

3) ด้านการแข่งขันและกลยุทธ์

- จำนวนเกษตรกร/ผู้ประกอบการ
- พื้นที่การผลิต
- ประสิทธิภาพการผลิต
- กลไกตลาด
- แนวโน้มส่วนแบ่งตลาด
- ราคาส่งออก

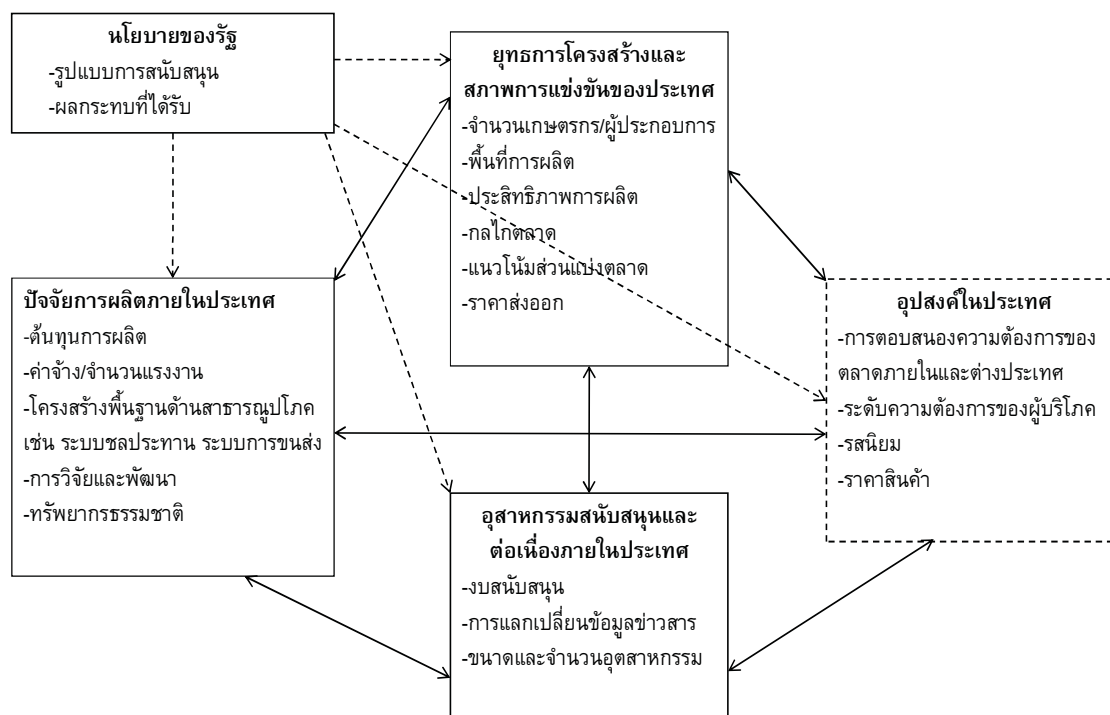
4) ด้านอุปสงค์

- การตอบสนองความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ
- ระดับความต้องการของผู้บริโภค
- รสนิยม
- ราคาสินค้า

5) ด้านอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยง

- งบประมาณสนับสนุน
- การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร
- ขนาดและจำนวนอุตสาหกรรม

โดยความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมทั้ง 5 ด้านจะมีผลสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 2.1 Diamond Model

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและบรรยาย (Survey and Descriptive Research) เพื่อหาอุปสงค์และอุปทานทั้งภายในและต่างประเทศ ตลอดจนการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงนโยบายของประเทศคู่ค้าและคู่แข่งที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอาศัยข้อมูล 2 แหล่งได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเช่น ต้นทุน การผลิต ราคาผลผลิต การแข่งขัน การตลาด การส่งออกและการแปรรูป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการรวบรวมเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์และปัญหาพิเศษที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ข้อมูลการส่งออก-นำเข้าสินค้าอาศัยจากหลายแหล่ง เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานส่งเสริมสินค้าเกษตร และกรมการค้าภายใน

การวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เกษตรกร ผู้รับซื้อรายย่อยหรือผู้ค้าส่งค้าปลีก ผู้นำเข้า-ส่งออก ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและแปรรูป และหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง ด้านและจุดผ่อนปรนต่างๆ กรมศุลกากร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และอื่นๆ ซึ่งมีพื้นที่ในการศึกษา ดังนี้

3.1.1 ประเทศไทยทำการศึกษาเน้นการผลิตเชิงการค้าในเขตภาคตะวันออก สำหรับพื้นที่สำรวจเน้นแหล่งผลิตสำคัญในภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้แก่ ศรีสะเกษ จากเกษตรกร ผู้รวบรวม ผู้บริโภค ผู้ค้าส่งค้าปลีก และผู้นำเข้า/ส่งออก ในประเทศไทย

3.1.2 ประเทศกัมพูชา เก็บข้อมูลในจังหวัดกำปงโสม กำปอต กำปงจาม และพนมเปญ จากเกษตรกร ผู้รวบรวม ผู้บริโภค ผู้ค้าส่งค้าปลีก และผู้นำเข้า/ส่งออก ในประเทศกัมพูชา

3.1.3 ประเทศเวียดนาม สัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันวิจัยไม้ผลภาคใต้ (Southern Fruit Research Institute (SOFRI) สถาบัน DARD สมาคม Vinafruit และเก็บข้อมูลแหล่งผลิตไม้ผลเขตภาคใต้ของประเทศเวียดนาม จากแหล่งผลิตไม้ผลที่สำคัญได้แก่ Dong Nai, Tien Giang, Ben Tre , Baria Vungtau และ Binh Duong โดยทำการเก็บข้อมูลจากเกษตรกร ผู้รวบรวม ผู้บริโภค ผู้ค้าส่งค้าปลีก และผู้นำเข้า/ส่งออก ในประเทศเวียดนาม

การเก็บรวบรวมและลักษณะข้อมูลที่ได้รับเป็นไปตาม Diamond Model โดยมีกรอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ ยุทธการโครงสร้างและสภาพการแข่งขันของประเทศ อุปสงค์ในประเทศ อุตสาหกรรมสนับสนุนและต่อเนื่องภายในประเทศ และปัจจัยการผลิต จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปศึกษาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขัน อันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และข้อเสนอแนะภายในประเทศ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบ Semi-structure Interview โดยผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างข้อคำถามต่างๆไว้ล่วงหน้า เพียงแต่กำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ไว้ การสัมภาษณ์มีความยืดหยุ่น ผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์จึงมีอิสระในการถามตอบอย่างเต็มที่

3.2.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการเน้นถามความเป็นจริง (Fact) ของตัวผู้ตอบและความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบต่อสถานการณ์ต่างๆ ตามที่แบบสอบถามกำหนดไว้ ดังนั้นการตอบจึงไม่มีข้อใดที่ผิด เพราะทุกข้อผู้ตอบตอบตามข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ หรือมีความคิดเห็นว่าผลจะเป็นเช่นนั้น แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษามี 2 ลักษณะ ได้แก่ ข้อคำถามแบบเปิด (Open Ended Questionnaire) และข้อคำถามแบบปิด (Close Ended Questionnaire)

3.2.3 การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงกลยุทธ์หรือสภาพแวดล้อม

1) จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและภัยคุกคาม SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กรหรือหน่วยงานในปัจจุบันเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสที่จะดำเนินการได้ อุปสรรคข้อจำกัดหรือปัจจัยในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

2) การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้วยระบบเพชร (Diamond Model) ของ Prof. Porter ซึ่งได้วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม 5 ด้านที่มีผลกระทบต่อการเพิ่มผลผลิต ได้แก่ นโยบายรัฐบาล (Government) ปัจจัยการผลิตในประเทศ (Factor Conditions) อุปสงค์ในประเทศ (Demand Conditions) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries) และยุทธการ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของประเทศ (Firm Strategy, Structure and Rivalry)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 เก็บข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อศึกษาถึงศักยภาพการผลิตและสภาพการแข่งขันของทุเรียน มังคุดและลองกองระหว่างไทย กัมพูชา และเวียดนาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเทศไทย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
1. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	เกษตรกร	10 ราย
	ผู้นำเข้า/ส่งออก	6 ราย
	หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน	5 ราย
	ผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง	4 ราย
2. สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group)	เกษตรกร	4 กลุ่ม
3. แบบสอบถาม (Questionnaire)	เกษตรกร	405 ราย

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเทศกัมพูชา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
1. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	เกษตรกร	5 ราย
	ผู้นำเข้า/ส่งออก	7 ราย
	หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน	1 ราย
	ผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง	7 ราย

ตารางที่ 3.3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลประเทศเวียดนาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
1. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	เกษตรกร	10 ราย
	ผู้นำเข้า/ส่งออก	8 ราย
	หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน	4 ราย
	ผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง	20 ราย
2. สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group)	เกษตรกร	2 กลุ่ม

3.3.2 เก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เก็บข้อมูลจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนเว็บไซต์ต่างๆ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปและการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยโปรแกรม SPSS ทำการประมวลข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยการบรรยายสรุปผลการรวบรวมและสังเคราะห์สรุปประเด็นหลักข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อสรุปต่างๆ ทั้งด้านอุปสงค์ อุปทาน กลยุทธ์ด้านการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันตลอดจนนโยบาย

ทั้งนี้การวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อผลผลิตผลไม้แต่ละชนิดภายในประเทศโดยใช้แบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Model) ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการต่างๆ โดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Square Method)

บทที่ 4

สถานการณ์การผลิต การค้าทุเรียน มังคุดและลองกองของไทย

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตทุเรียนและมังคุดที่สำคัญอันดับหนึ่งของโลก ซึ่งได้รับสมญานามว่า “ราชาและราชินีของผลไม้เมืองร้อน” เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่ส่งออกสร้างรายได้ให้กับประเทศสูงสุด 5 อันดับแรก ในขณะที่ลองกองเป็นผลไม้เมืองร้อนที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตได้ดี มีสายพันธุ์ที่คุณภาพดี เป็นนิยมนำมาแปรรูปในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการส่งออกไปยังต่างประเทศนิยมนำส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านโดยมีประเทศเวียดนามเป็นประเทศผู้นำเข้าหลัก งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพการผลิตในภาคตะวันออกและพื้นที่ใกล้เคียงคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีการผลิตทางการค้าและเป็นแหล่งผลิตใหญ่ที่สุดของประเทศ ถือเป็นตัวแทนของสภาพการผลิต การค้าทุเรียน มังคุดและลองกองของไทยในปัจจุบัน ทีมวิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การค้าของผลไม้ทั้ง 3 ชนิด ย้อนหลังตั้งแต่ปี 2544-2555 เป็นระยะเวลา 12 ปี เพื่อให้เห็นถึงสภาพการผลิตและการค้าในปัจจุบัน

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรที่ปลูกทุเรียน มังคุดและลองกอง ส่วนใหญ่มีประสบการณ์สูง ประกอบอาชีพยาวนานมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 88.1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 51.1) ลักษณะการผลิตผลไม้ส่วนใหญ่เป็นแบบสวนผสม (ร้อยละ 77.1) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ขนาดเล็กขนาดพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ไร่ (ร้อยละ 72.8) ระบบการผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามที่ราชการกำหนดคือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) (ร้อยละ 78.9) ซึ่งการได้รับ GAP ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการปลูกผลไม้ นอกจากการทำสวนผลไม้แล้วเกษตรกรยังทำอาชีพอื่นๆ ได้แก่ สวนยางพารา ค้าขาย ทำนา ข้าราชการ ประมง แปรรูปผลไม้ เย็บผ้า ทนายความ เป็นต้น

ในการผลิตไม้ผลเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยแหล่งน้ำส่วนบุคคล (ร้อยละ 59.95) ซึ่งเกษตรกรมีการจัดหา สร้างเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำไว้ใช้ในการผลิต เมื่อพิจารณาต้นทุนน้ำมีต้นทุนน้ำเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 12.68 บาท โดยพลังงานที่ใช้ในการผลิตนิยมใช้ไฟฟ้า โดยมีต้นทุนไฟฟ้าเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 11.84 บาท และมีต้นทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 5.92 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการชลประทานในพื้นที่ผลิตและการฉีดพ่นสารเคมีในแปลงปลูก การใช้เครื่องจักรกลในสวนมีค่าเสื่อมราคาเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 3.38 บาท

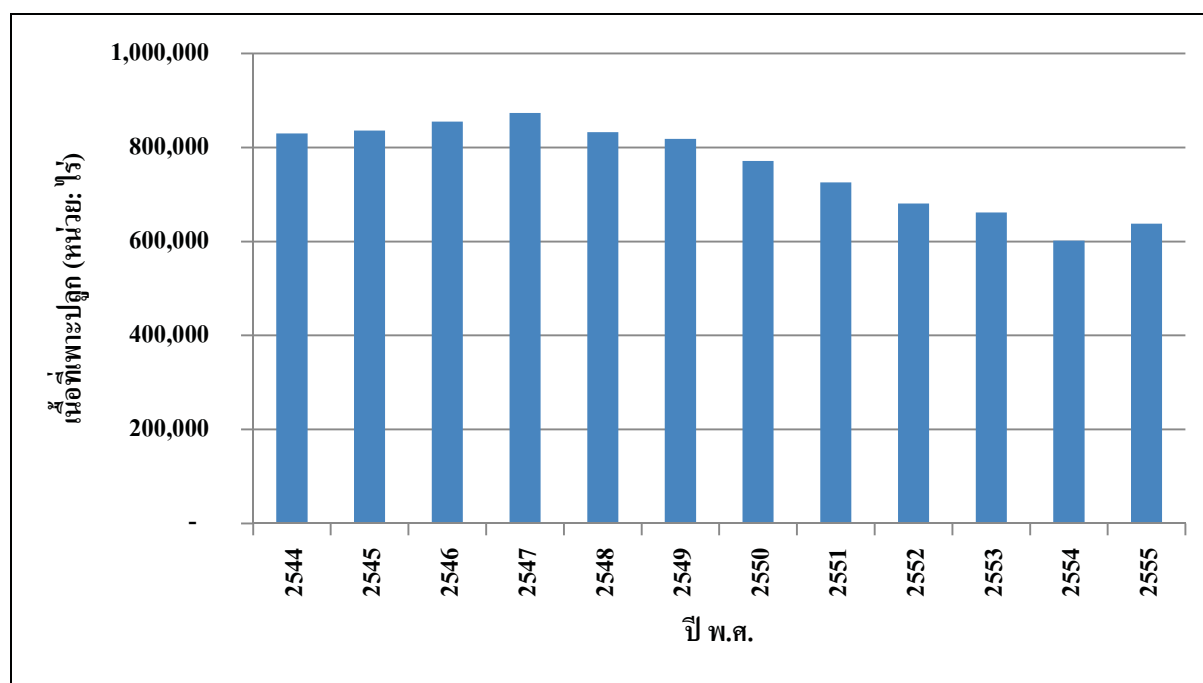
แรงงาน ปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน แรงงานส่วนใหญ่ไปใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและสวนยางพาราซึ่งมีรายได้ดีกว่า โดยส่วนใหญ่แรงงานที่เกิดขึ้นของเกษตรกรเป็นแรงงานที่มาจากคนในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 59.03 อันดับ 2 คือ ลูกจ้างชั่วคราว คิดเป็นร้อยละ 27.08 สุดท้ายคือลูกจ้างประจำ คิดเป็นร้อยละ 13.89 และจำนวนในการจ้างขึ้นอยู่กับจำนวนหรือขนาดพื้นที่ในการ

ปลูกผลไม้ของเกษตรกร โดยค่าแรงงานที่เป็นลูกจ้างประจำเฉลี่ย 212 บาท/วัน แรงงานที่เป็นลูกจ้างชั่วคราว ค่าแรงเฉลี่ย 262 บาท/วัน โดยมีต้นทุนแรงงานเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 40.54 บาท

4.1 ทูเรียน

4.1.1 พื้นที่เพาะปลูก

จากการรวบรวมข้อมูลสถิติ ปี พ.ศ. 2544 – 2555 ปริมาณผลผลิตทูเรียนเฉลี่ยปีละประมาณ 694,086 ตัน เนื้อที่เพาะปลูกทูเรียนระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2555 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลปี พ.ศ. 2547 มีเนื้อที่เพาะปลูกทั้งสิ้นจำนวน 873,643 ไร่ ลดลงร้อยละ 45.10 เหลือเนื้อที่เพาะปลูกเพียง 602,111 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 ทั้งนี้สาเหตุหลักมาจากการที่ระดับราคาของทูเรียนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะทูเรียนพันธุ์ ชะนี ส่งผลทำให้เกษตรกรจำนวนมากปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผลชนิดอื่น อีกทั้ง ปริมาณผลผลิตต่อไร่ก็ลดลง เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน ทำให้ดอกร่วงและติดผลน้อย แต่ในปี พ.ศ. 2555 เนื้อที่เพาะปลูกมีการปรับตัวสูงขึ้นเล็กน้อยประมาณร้อยละ 0.5 เนื่องจากแนวโน้มราคาของ ทูเรียนในปีก่อนหน้าที่มีเสถียรภาพมากขึ้น (ภาพที่ 4.1)

ภาพที่ 4.1 เนื้อที่การผลิตของทูเรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

แหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญอยู่ในภาคตะวันออก ได้แก่ จันทบุรี ระยอง และตราด และภาคใต้ ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ซึ่งจากสถิติ ปี พ.ศ. 2555 จังหวัดที่มีเนื้อที่ให้ผลมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ จังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 29 จังหวัดชุมพร ร้อยละ 17 จังหวัด และจังหวัดระยอง ร้อยละ 11 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 เนื้อที่เพาะปลูกทุเรียน ปี 2555

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)
จันทบุรี	184,199
ชุมพร	110,135
ระยอง	68,588
นครศรีธรรมราช	40,869
สุราษฎร์ธานี	29,864
ตราด	25,992
อื่นๆ	178,090
รวม	637,737

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละพื้นที่การผลิต พบว่า พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกและภาคใต้ ขณะที่อีกภาคหนึ่งที่เริ่มมีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแต่ละภาคมีรายละเอียดของการปลูก ดังนี้

1) ภาคตะวันออก

สถานการณ์การผลิตทุเรียนของ 3 จังหวัดภาคตะวันออกปี 2555 พบว่า มีเนื้อที่ขึ้นต้น 278,779 ไร่ ลดลงจากปีที่แล้ว 10,004 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3 เนื้อที่ให้ผล 248,200 ไร่ ลดลง 11,343 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4 และผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 1,244 กิโลกรัม ลดลง 82 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 6 ทำให้มีปริมาณผลผลิตโดยรวม 308,801 ตัน ลดลง 35,288 ตัน คิดเป็นร้อยละ 10 โดยผลผลิตทุเรียนลดลงเนื่องจากผลผลิตต่อไร่ลดลงค่อนข้างมาก จากสภาพอากาศมีฝนตกติดฤดูกาลในช่วงปลาย ธ.ค. – ม.ค. และ ปลาย ก.พ. ทำให้ต้นทุเรียนแตกใบอ่อน ดอกร่วง สดักถูกทิ้ง ค่อนข้างมาก รวมทั้งเนื้อที่ให้ผลลดลงอย่างต่อเนื่องจากต้นทุเรียนเป็นโรคโคนเน่าและหนอนเจาะลำต้นทุเรียนเข้าทำลาย ทั้งนี้ราคาทุเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีต่อเนื่อง 3-4 ปี ทำให้เกษตรกรสนใจดูแลรักษาและเริ่มหันมาปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นแต่อัตราการรอดของต้นทุเรียนปลูกใหม่ค่อนข้างน้อย เพราะเชื้อโรคที่อยู่ในดินของพื้นที่สวนเดิมและศัตรูพืชรบกวนส่งผลให้เนื้อที่ขึ้นต้นลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการกระจายตัวของผลผลิตทุเรียนที่ออกสู่ตลาด เริ่มตั้งแต่กลางเดือนมีนาคมถึงกรกฎาคม โดยออกกระจุกตัวสูงสุดช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม 2555 ประมาณร้อยละ 44 ของผลผลิตทุเรียนโดยรวมหรือประมาณ 1.36 แสนตัน (สำนักเกษตรจังหวัดจันทบุรี, 2556)

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกทุเรียนน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 71) พันธุ์นิยมที่ปลูกคือ พันธุ์หมอนทอง (ร้อยละ 54.57) พันธุ์ชะนี (ร้อยละ 30.68) โดยต้นทุเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 6-15 ปี (ร้อยละ 63) การให้ปุ๋ยเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้ปุ๋ยเคมี (ร้อยละ 45.63) และปุ๋ยคอก (ร้อยละ 43.44) ใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 4 ครั้ง/ปี เกษตรกรนิยมใช้สารเคมีประมาณ 7-10 ครั้ง/ปี ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใส่ปุ๋ยและการใช้สารเคมี/สารสกัดจากธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกของผลไม้ โดยต้นทุนการใช้สารเคมี/สารสกัดจากธรรมชาติเฉลี่ย/ต้นเท่ากับ 68.30 บาท ต้นทุนทั้งหมดทุเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 452.45 บาท/ต้น การผลิตทุเรียนส่วนใหญ่นิยมการผลิตตามฤดูกาล (ร้อยละ 96.05) การผลิตนอกฤดูกาล (ร้อยละ 3.95) โดยมีวิธีปฏิบัติคือ การควบคุมการให้น้ำ การใช้สารเคมีควบคุม การใส่ปุ๋ยให้ถูกจังหวะ การเก็บเกี่ยวทุเรียนนิยมจ้างแบบรายวัน (ร้อยละ 59.33) และแบบจ้างเหมา (ร้อยละ 40.67)

2) ภาคใต้

สถานการณ์การผลิตของภาคใต้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2555 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 58 จากเดิมในปี พ.ศ. 2554 มีผลผลิตจำนวน 100,988 ตัน เหลือเพียง 159,278 ตัน ในปี พ.ศ. 2555 โดยจังหวัดที่มีผลผลิตสูงสุดได้แก่ จังหวัดชุมพร รองลงมาได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และระนอง ตามลำดับ ซึ่งผลผลิตทุเรียนของภาคใต้ออกสู่ตลาดตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ธันวาคม ผลผลิตออกสู่ตลาดมากช่วงเดือนกรกฎาคม – กันยายน โดยเดือนกรกฎาคมมีผลผลิตร้อยละ 31.93 ของผลผลิตทั้งหมด เดือนสิงหาคมมีผลผลิตประมาณร้อยละ 35.88 ของผลผลิตทั้งหมด และเดือนกันยายนมีผลผลิตประมาณร้อยละ 13.08 ของผลผลิตทั้งหมด เมื่อพิจารณาเนื้อที่เพาะปลูกทุเรียนระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2555 พบว่า การปลูกทุเรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2547 มีเนื้อที่เพาะปลูกทั้งสิ้นจำนวน 873,643 ไร่ ลดลงร้อยละ 31.08 เหลือเนื้อที่เพาะปลูกเพียง 602,111 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 เนื่องจากระดับราคาของทุเรียนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะทุเรียนพันธุ์ชะนี ส่งผลให้เกษตรกรจำนวนมากปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผลชนิดอื่น อีกทั้งปริมาณผลผลิตต่อไร่ก็ลดลง เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน แต่ในปี พ.ศ. 2555 เนื้อที่เพาะปลูกมีการปรับตัวสูงขึ้นเล็กน้อยประมาณร้อยละ 0.5 อันเนื่องจากแนวโน้มราคาของทุเรียนในปีก่อนหน้าที่มีเสถียรภาพมากขึ้น (ตารางที่ 4.2, ภาพที่ 4.1)

3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถานการณ์การผลิตทุเรียนของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2555 จำนวนพื้นที่ให้ผลผลิตลดลงต่อเนื่องจาก 2975 ไร่ ในปี 2551 เหลือเพียง 1342 ไร่ ในปี 2555 หรือลดลง

ประมาณร้อยละ 55 สอดคล้องกับพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษที่มีพื้นที่ปลูกลดลงสูงถึงร้อยละ 62.4 ในช่วงเวลาดังกล่าว (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556) ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลพบว่า ช่วงเวลาดังกล่าวเกษตรกรปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพาราซึ่งให้ผลตอบแทนที่สูง อย่างไรก็ตามปริมาณพื้นที่ปลูกในจังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่เพิ่มขึ้นจากนโยบายของจังหวัดและราคาทุเรียนที่ปรับสูงขึ้น

ตารางที่ 4.2 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ทุเรียน ปี พ.ศ. 2544-2555

ปี	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2546	733,685	738,801	1,007
2547	748,824	831,182	1,110
2548	716,809	650,960	908
2549	700,357	622,934	889
2550	683,044	750,683	1,099
2551	667,437	637,790	956
2552	682,244	661,665	1,053
2553	611,206	568,067	929
2554	603,340	508,603	843
2555	581,524	510,920	879
2556*	579,790	547,900	945

หมายเหตุ: *จากการประมาณการ

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2556

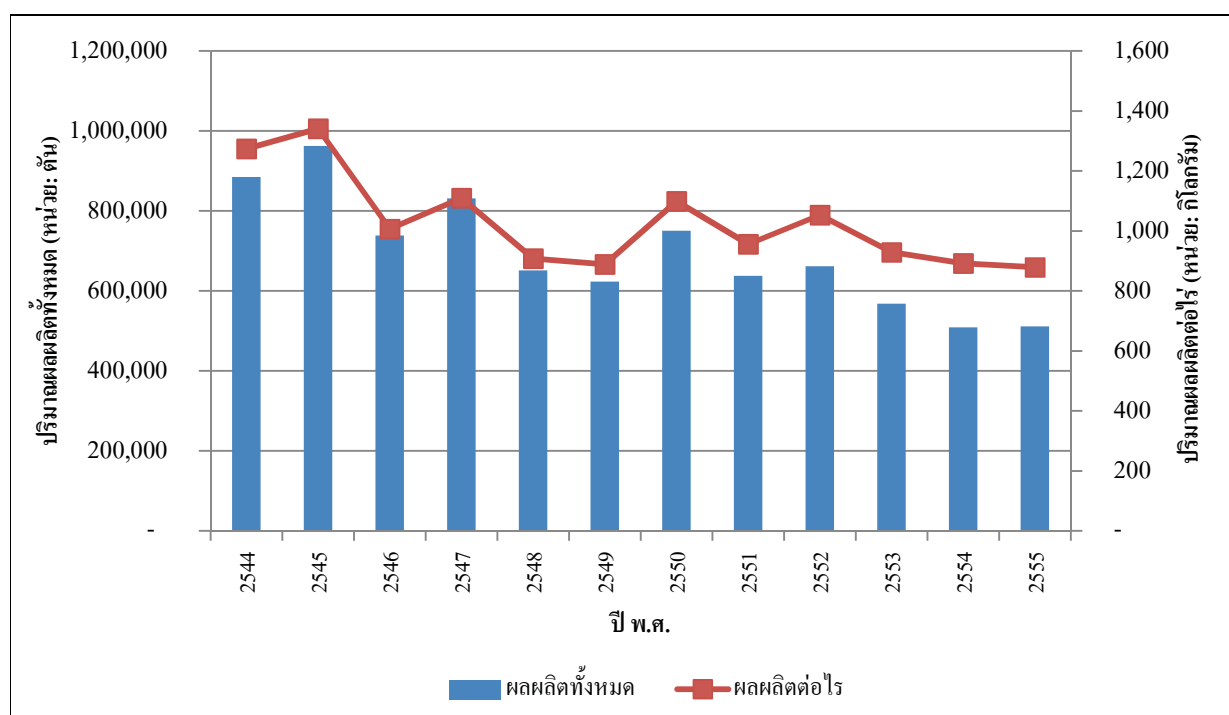
4.1.2 ผลผลิต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติผลผลิตของทุเรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2544 -2555 พบว่า ปริมาณผลผลิตโดยรวมของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2550 มีปริมาณผลผลิตทั้งสิ้น 750,683 ตัน ลดลงเหลือเพียง 508,603 ตัน ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งลดลงอย่างมากถึงร้อยละ 32.25 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2555 ผลผลิตทุเรียนที่ออกสู่ตลาดมีการขยายตัวประมาณร้อยละ 7 (ตารางที่ 4.2, ภาพที่ 4.2) เนื่องจากแนวโน้มราคาของทุเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรหันมาสนใจดูแลรักษา และเริ่มหันมาปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตออกสู่ตลาดแบบกระจุกตัวอยู่ในระหว่างปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม ทั้งนี้ผลผลิตออกมากที่สุดในช่วงเดือนพฤษภาคม ระดับราคาที่เกษตรกรขายได้ในระดับสูง

สอดคล้องกับปริมาณผลผลิตน้อยระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม และระดับราคาลดลงในช่วงเดือนเมษายน

4.1.3 ผลผลิตต่อไร่

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตต่อไร่ของทุเรียนในระดับประเทศ พบว่า ในช่วงปี 2546-2547 ประสิทธิภาพในการผลิตที่วัดจากผลผลิตต่อไร่มีการเติบโตมากขึ้น แต่ในปี พ.ศ. 2548 ผลผลิตต่อไร่มีการปรับตัวลดลงอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2554 มีผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 892 กิโลกรัม ลดลงจากปี พ.ศ. 2550 ร้อยละ 23.21 ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเป็นหลัก รวมถึงการที่เนื้อที่ลดลงเพราะโรคโคนเน่าในพื้นที่ภาคตะวันออก จากนั้นผลผลิตต่อไร่ก็ปรับตัวมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงในปี พ.ศ. 2552 อันเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย หลังจากนั้นผลผลิตต่อไร่ก็ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนในปี พ.ศ. 2554 ผลผลิตต่อไร่อยู่ที่ 879 กิโลกรัมต่อไร่ และจากสถิติปีล่าสุด 2555 พบว่า ผลผลิตต่อไร่ของทุเรียนปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 7.5 (ตารางที่ 4.2)

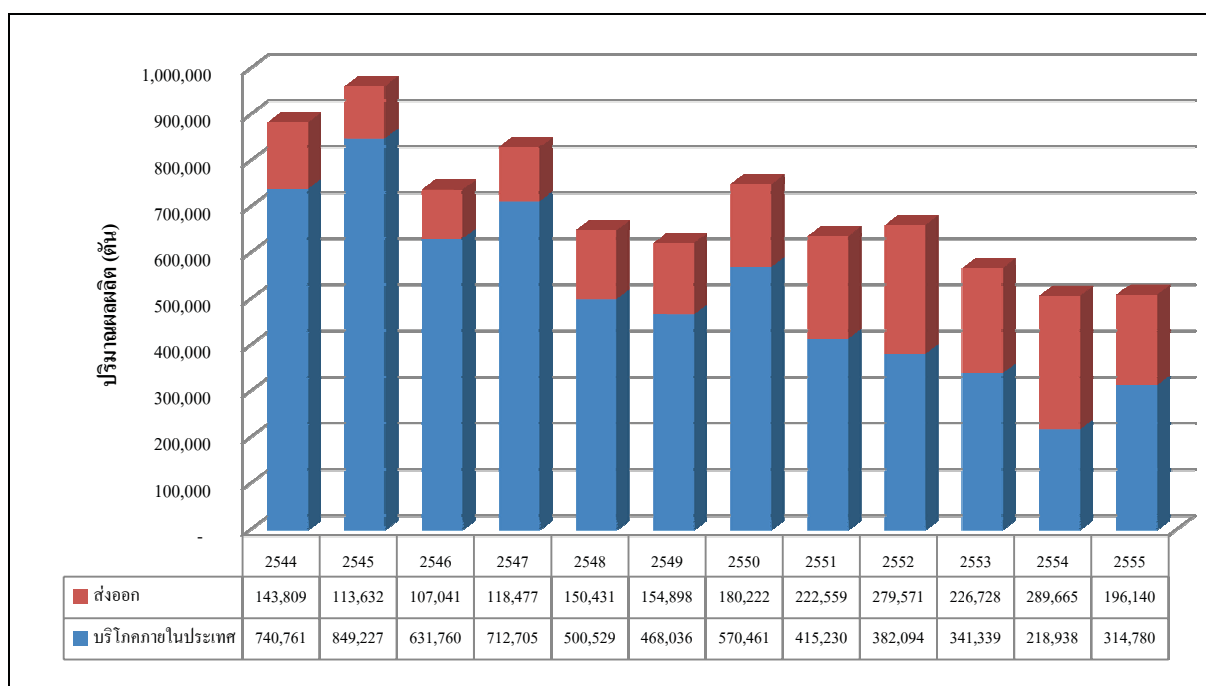
ภาพที่ 4.2 ผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตต่อไร่ของทุเรียน ระหว่างปี 2544-2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

4.1.4 การตลาด

ปัจจุบันประเทศไทยสามารถผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉลี่ยประมาณ 9 เดือนต่อปี เริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์-ตุลาคม โดยแบ่งเป็นผลผลิตจากจังหวัดระยองและจันทบุรีออกสู่ตลาดในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มิถุนายน จากนั้นทุเรียนในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ออกสู่ตลาดในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม และผลผลิตจากจังหวัดชุมพร จะออกสู่ตลาดในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม โดยตลาดของทุเรียนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

จากการพิจารณาปริมาณการบริโภคภายในประเทศและปริมาณการส่งออกระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2555 พบว่า สัดส่วนการบริโภคในประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง และตลาดส่งออกก็ขยายตัวอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2544 มีทุเรียนที่บริโภคภายในประเทศประมาณร้อยละ 84 และส่งออกประมาณร้อยละ 16 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2554 สัดส่วนการบริโภคภายในประเทศเหลือเพียงร้อยละ 43 เท่านั้น และสัดส่วนของการส่งออกร้อยละ 57 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นส่งออกในรูปแบบผลสด โดยตลาดหลักที่สำคัญได้แก่ จีน ฮองกง มาเลเซีย แต่ในปี พ.ศ. 2555 สัดส่วนการส่งออกลดลงอย่างมากเหลือเพียงร้อยละ 38.39 โดยที่ความต้องการของตลาดหลัก คือ จีน ยังมีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้คู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศเวียดนาม และประเทศอินโดนีเซีย ในขณะที่มีการบริโภคภายในประเทศถึงร้อยละ 61.61 (ภาพที่ 4.3) และสามารถพิจารณารายละเอียดประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

ภาพที่ 4.3 ผลผลิตที่ส่งออก และบริโภคภายในประเทศของทุเรียน ระหว่างปี 2544-2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

1) ความต้องการบริโภค

ปี 2551-2555 ความต้องการบริโภคภายในประเทศลดลงจาก 415,230 ตัน ในปี 2551 เหลือ 314,780 ตันในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 24.19 ต่อปี การบริโภคส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปผลสด ปี 2555 การบริโภคภายในประเทศลดลงจาก 200,679 ตัน ของปี 2554 หรือลดลง ร้อยละ 17.82 เนื่องจากผลผลิตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่แนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างมาก (ภาพที่ 4.3)

2) ราคา

- ราคาที่เกษตรกรขายได้

ปี 2551-2555 ราคาทุเรียนที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้นโดยทุเรียนพันธุ์หมอนทองคณะเพิ่มขึ้นจาก กิโลกรัมละ 20.93 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 31.15 บาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.07 ต่อปี ส่วนราคาทุเรียนพันธุ์ชะนีคณะเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 11.78 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 19.80 บาทในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.07 ต่อปี ปี 2555 ราคาที่เกษตรกรขายได้สำหรับทุเรียนพันธุ์หมอนทองคณะ และพันธุ์ชะนีคณะเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 27.76 และ 18.57 บาท ของปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 12.21 และ 6.62 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.3) สอดคล้องกับผลของข้อมูลภาคสนามซึ่งในปี 2555 มีราคาเฉลี่ยสูงกว่าปี 2554 ราคาเฉลี่ยที่ขายได้คือ 31 บาท/กก. โดยมีราคาเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 45 บาท/กก. ราคาเฉลี่ยต่ำสุดคือ 24 บาท/กก. การขายทุเรียนโดยส่วนใหญ่นิยมขายแบบเหมา ขึ้นการตกลงระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า เช่น เหมาเป็นช่วงเวลา หรือเหมาเป็นชุดตามการติดผลของทุเรียน

- ราคาขายส่งตลาดกรุงเทพฯ

ปี 2551-2555 ราคาขายส่งทุเรียนพันธุ์หมอนทองและพันธุ์ชะนีเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 32.60 และ 20.84 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 44.11 และ 29.00 บาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.65 และ 7.32 ต่อปี ตามลำดับ ปี 2555 ราคาทุเรียนพันธุ์หมอนทองและพันธุ์ชะนีขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น จาก กิโลกรัมละ 40.58 บาท และ 24.04 บาท ของปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 8.70 และ 20.63 ตามลำดับ เนื่องจากความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศมีมากและต่อเนื่อง ขณะที่ผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.3)

- ราคาส่งออก

ปี 2551-2555 ราคาส่งออกทุเรียนสด ทุเรียนแช่แข็ง และทุเรียนกวนเพิ่มขึ้นจาก กิโลกรัมละ 15.42 25.55 และ 58.72 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 17.82 47.10 และ 100.00 บาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.60 17.92 และ 14.04 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2555 ราคาส่งออกทุเรียนสด ทุเรียนแช่แข็งและทุเรียนกวนเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 17.14 39.50 และ 74.62 บาท ของปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.97 19.24 และ 34.01 ตามลำดับ เนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ผลผลิตเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.3)

การขึ้นลงราคาของผลไม้ เกษตรกรมีข้อคิดเห็นว่า สาเหตุหลักคือ พ่อค้าคนกลาง ผลผลิตออกมากเกินไป การเมือง กำลังทรัพย์ผู้บริโภคน้อย การเก็บผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ น้ำท่วม ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลแทรกแซง คุณภาพและปริมาณผลผลิต ไม่มีการจัดการที่ดี ไม่มีพ่อค้ามารับซื้อ และไม่สามารถกระจายสินค้าไปยังต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 4.3 ราคาที่เกษตรกรขายได้ ราคาขายส่งและราคาส่งออกทุเรียน ปี 2549-2555

ปี	ราคาที่เกษตรกรขายได้		ราคาขายส่งตลาด		ราคาส่งออก		
			กรุงเทพ		ทุเรียนสด	ทุเรียนแช่แข็ง	ทุเรียนกวน
	หมอนทอง	ชะนี	หมอนทอง	ชะนี			
2549	18.97	11.26	28.06	18.78	20.36	27.16	62.99
2550	16.75	11.45	30.20	16.80	17.21	36.46	52.86
2551	20.93	11.78	33.11	20.57	15.42	25.55	58.72
2552	21.52	12.89	29.19	21.85	16.06	25.84	58.08
2553	25.36	14.02	46.74	28.88	17.78	36.31	68.55
2554	27.76	18.57	40.58	24.04	17.14	39.50	74.62
2555*	31.15	19.80	44.11	29.00	17.82	47.10	100.00

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

กรมการค้าภายใน (จากการคำนวณ), 2556

3) การส่งออก

ประเทศไทยถือเป็นผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก ตลาดหลักสำคัญของไทยคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยส่งออกในรูปทุเรียนสดประมาณร้อยละ 90 ของการส่งออกทั้งหมด ในปี 2551- 2555 การส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 222,560 ตัน (240,266 ตันสด) มูลค่า 3,824.23 ล้านบาท ในปี 2551 เป็นปริมาณ 339,760 ตัน (346,000 ตันสด) มูลค่า 6,665 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.22 และ 13.11 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 4.3) โดยรายละเอียดการส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

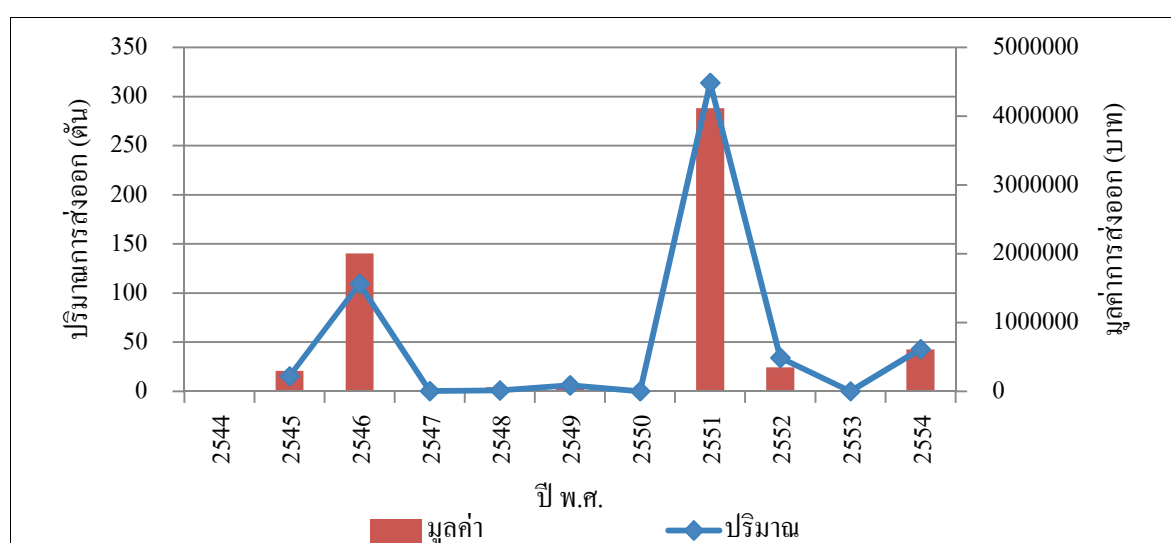
- การส่งออกทุเรียนสด เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 203,127 ตัน มูลค่า 3,131.90 ล้านบาทใน ปี 2551 เป็นปริมาณ 325,000 ตัน มูลค่า 5,790 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.51 และ 14.50 ต่อปี ตามลำดับ
- การส่งออกทุเรียนกวน ลดลงจากปริมาณ 2,598 ตัน มูลค่า 152.55 ล้านบาท ในปี 2551 เป็นปริมาณ 600 ตัน มูลค่า 60 ล้านบาท ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 25.58 และ 15.11 ต่อปี ตามลำดับ

- การส่งออกทุเรียนแช่แข็ง ปริมาณลดลงจาก 16,311 ตัน ในปี 2551 เหลือปริมาณ 13,800 ตัน ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 6.35 ต่อปี ขณะที่มูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 416.73 ล้านบาท ในปี 2551 เป็นมูลค่า 650 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.42 ต่อปี ตามลำดับ

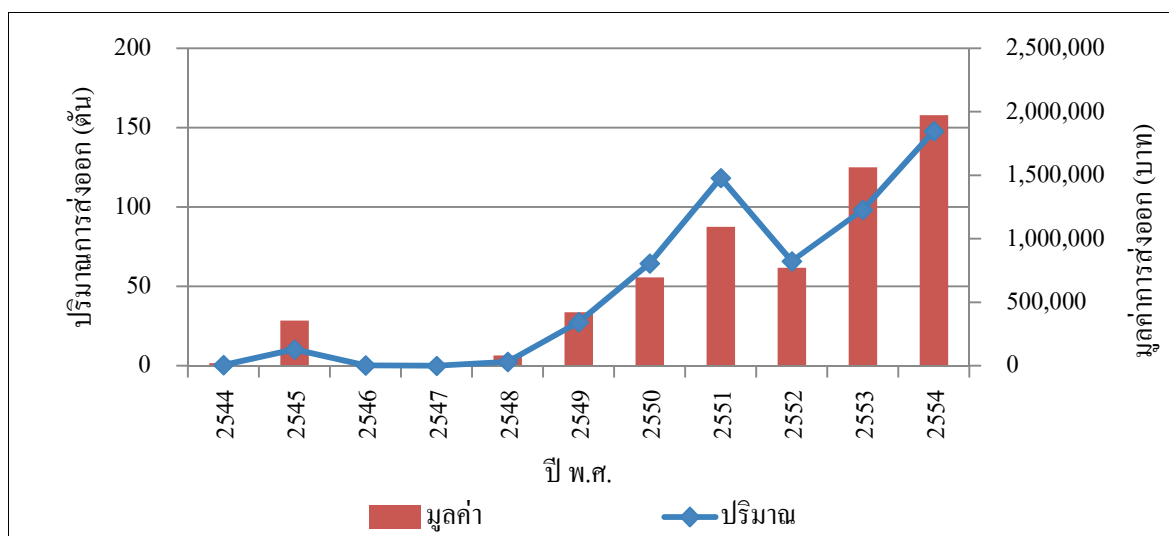
- การส่งออกทุเรียนอบแห้ง ลดลงจากปริมาณ 524 ตัน ในปี 2551 เป็น 360 ตัน ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 11.03 ต่อปี ในขณะที่มูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 123.05 ล้านบาท ในปี 2551 เป็น 165 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.04 ต่อปี

ปี 2555 การส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 289,665 ตัน (307,924 ตันสด) มูลค่า 5,589.20 ล้านบาท ของปี 2554 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.29 และ 19.25 ตามลำดับ เนื่องจากความต้องการในตลาดต่างประเทศยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องทั้งทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีความต้องการมากทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ทุเรียนอยู่ในระดับสูง จึงทำให้ผู้ประกอบการ นำทุเรียนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์และส่งออกเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้สำหรับประเทศที่ศึกษาในรายงานวิจัยนี้ คือ ประเทศกัมพูชา และเวียดนาม นั้น พบว่าแนวโน้มการส่งออก ทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม ถือว่ามีสัดส่วนต่ำมาก และเมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของแต่ละประเทศ พบว่า สำหรับประเทศกัมพูชา ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก แต่ประเทศกัมพูชาถือว่าเป็นช่องทางในการส่งออกต่อไปยังประเทศเวียดนาม ส่วนการส่งออกไปยังประเทศเวียดนาม พบว่า มีการเติบโตของมูลค่าและปริมาณการส่งออกอย่างมาก หากพิจารณาในปี พ.ศ. 2548 มีปริมาณการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศเวียดนามเพียง 2.5 ตันเท่านั้น ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 82,279 บาท แต่ในปี พ.ศ. 2554 กลับพบว่าปริมาณการส่งออกไปยังประเทศเวียดนามมีถึง 147.90 ตัน (ภาพที่ 4.5)

ภาพที่ 4.4 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา ปี พ.ศ. 2544 - 2554
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555

ภาพที่ 4.5 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนจากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ. 2544 - 2554
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

4.1.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตและการส่งออก

1) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิต

ในปี 2555 เนื้อที่ให้ผลผลิตลดลงจากปัญหาโรครากเน่า โคนเน่า ประกอบกับเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกพืชอื่น เช่น ปาล์มน้ำมัน และยางพารา ขณะที่ปริมาณผลผลิตภาพรวมเพิ่มขึ้นจากปี 2554 เล็กน้อย เนื่องจากราคาที่เกษตรกรขายได้ในปีที่ผ่านมาอยู่ในเกณฑ์ดี ประกอบกับสภาพอากาศเอื้ออำนวยต่อการติดดอกออกผลและมีปริมาณน้ำเพียงพอ รวมทั้งความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศมีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรสนใจดูแลรักษาสวนทุเรียนมากขึ้น สำหรับในปี 2556 คาดว่าผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปี 2555 จากสภาพภูมิอากาศ ที่เหมาะสมต่อการออกดอกและติดผล อาจทำให้ราคาที่เกษตรกรขายได้ลดต่ำลงในช่วงกลางฤดู

2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อส่งออก

ในปี 2555 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากปี 2554 เนื่องจากความต้องการในตลาดต่างประเทศยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับราคาในตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นตลาดหลักสำหรับทุเรียนสดของไทยปรับตัวสูงขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในรูปของเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ไม่กระทบต่อการส่งออก เนื่องจากการซื้อขายในตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้สกุลเงินหยวน สำหรับต้นทุนค่าขนส่งทางเรือ ในปี 2555 อัตราแลกเปลี่ยนได้อ่อนค่าลงจากปี 2554 เล็กน้อย ส่งผลให้ผู้ส่งออกของไทยมีต้นทุนค่าขนส่งทางเรือเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ค่าระวางเรือ

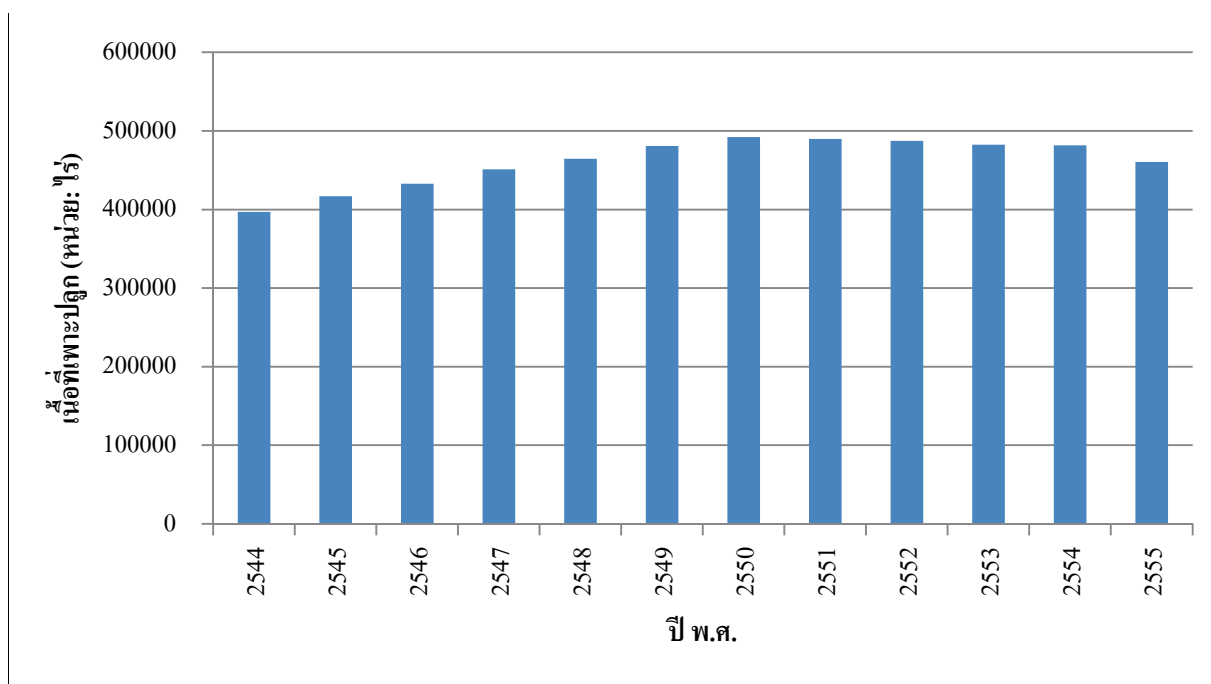
จากไทยไปฮ่องกง ในช่วงฤดูกาลที่ทุเรียนออกสู่ตลาดมากเสีค่าระวางสูงสุดประมาณ 1,800 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 40 ฟุต (ตู้คอนเทนเนอร์ปรับอากาศ) เมื่อคิดเป็นเงินบาทส่งผลให้มีค่าระวางตู้ละ 56,988 บาท (อัตราแลกเปลี่ยนช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2555 เฉลี่ย 31.66 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ) หรือเพิ่มขึ้นตู้ละ 2,412 บาท เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2554 (อัตราแลกเปลี่ยนช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2554 เฉลี่ย 30.32 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ) ส่วนการส่งออกทุเรียนแช่แข็งและทุเรียนกวน ซึ่งตลาดหลักอยู่ที่สหรัฐอเมริกา รัสเซีย ออสเตรเลีย และ เนเธอร์แลนด์ ได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจซบเซาในสหรัฐอเมริกา และวิกฤต ยูโรโซนในประเทศกลุ่มสหภาพยุโรป ทำให้มีกำลังซื้อลดลง ส่งผลให้ปริมาณและมูลค่าการส่งออกลดลงจากปี 2554

ทั้งนี้สำหรับปี 2556 หากสถานการณ์เงินบาทยังคงมีทิศทางอ่อนค่าลงจากปี 2555 รวมทั้งค่าระวางเรือยังอยู่ในระดับเดิมส่งผลกระทบต่อค่าส่งออกโดยเฉพาะในด้านค่าระวางขนส่ง ทำให้ผู้ส่งออกมีต้นทุนการส่งออกทางเรือเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในการส่งออกไปสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นตลาดหลัก นอกจากการส่งออกทางเรือแล้วยังสามารถส่งออกทางบก โดยขนส่งตามเส้นทางสาย R9 R3 และ R12 ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางการส่งออกได้อีกทางหนึ่ง ในขณะที่ราคาน้ำมันดีเซลในช่วงเดือนมิถุนายน 2555 เป็นต้นมาได้ปรับตัวลดลง

4.2 มังคุด

4.2.1 พื้นที่เพาะปลูก

จากการรวบรวมข้อมูลสถิติย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2555 พบว่า เนื้อที่เพาะปลูกมังคุดระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2550 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2550 มีเนื้อที่เพาะปลูกทั้งสิ้นจำนวน 492,294 ไร่ ปรับตัวลดลงร้อยละ 45.10 เหลือเนื้อที่เพาะปลูกเพียง 602,111 ไร่ เล็กน้อยเหลือประมาณ 482,625 ไร่ ในปี พ.ศ. 2553 ทั้งนี้สาเหตุหลักมาจากการปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่เกษตรกรสามารถผลิตได้ลดลง เนื่องจากปีนี้สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน อากาศร้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตและการติดดอกและติดผล หลังจากนั้นแนวโน้มของพื้นที่เพาะปลูกก็มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งจากสถิติปี 2555 พบว่ามีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 460,396 ไร่ (ภาพที่ 4.6)

ภาพที่ 4.6 เนื้อที่การผลิตของมังคุด ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

จากสถิติ ปี พ.ศ. 2555 พบว่า การผลิตมังคุดของประเทศไทยเฉลี่ยปีละประมาณ 219,071 ตัน แหล่งผลิตมังคุดในภาคตะวันออก ได้แก่ จันทบุรี และภาคใต้ ได้แก่ ชุมพรและนครศรีธรรมราช ซึ่งจากสถิติในปี พ.ศ. 2555 จังหวัดที่มีเนื้อที่ให้ผลมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ จังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 30 จังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 19 และจังหวัดชุมพร ร้อยละ 13 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 เนื้อที่เพาะปลูกมังคุด ปี 2555

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)
จันทบุรี	139,073
นครศรีธรรมราช	88,399
ชุมพร	58,299
ตราด	38,571
ระยอง	30,441
นราธิวาส	24,711
อื่นๆ	80,902
รวม	460,396

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละพื้นที่การผลิต พบว่า พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกและภาคใต้ แต่ละภาคมีรายละเอียดของการปลูก ดังนี้

1) ภาคตะวันออก

สถานการณ์การผลิตมังคุดของ 3 จังหวัดภาคตะวันออกในปี 2555 มีผลผลิตของมังคุดลดลงเนื่องจากผลผลิตต่อไร่ลดลงมากหรือต่ำสุดในรอบ 5 ปี สาเหตุมาจากปีที่ผ่านมา มังคุดออกผลล่าช้าทำให้ระยะเวลาการพักสะสมอาหารสั้นลง และในช่วง มกราคม – กุมภาพันธ์ มีฝนตกทำให้ต้นมังคุดแตกใบอ่อนไม่แทงช่อดอก พื้นที่ผลิตมังคุดแนวโน้มน่าลดลงเห็นได้จากเนื้อที่ยืนต้นปีนี้ใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมาเพราะราคาไม่สูงและไม่คุ้มกับค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวผล รวมทั้งมีการเปลี่ยนเป็นยางพาราและทุเรียน สำหรับการกระจายตัวของผลผลิตมังคุดออกสู่ตลาด เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงกรกฎาคม โดยมีผลผลิตกระจุกตัวช่วงต้นเดือนพฤษภาคม 2555 ประมาณร้อยละ 22 ของผลผลิตมังคุดโดยรวมหรือประมาณ 22,000 ตัน (ตารางที่ 4.4, ภาพที่ 4.6)

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมังคุดน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 82.3) ระยะเวลาในการปลูกส่วนใหญ่ 11-20 ปี (ร้อยละ 54.6) การให้ปุ๋ยเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้ปุ๋ยเคมี (ร้อยละ 45.96) และปุ๋ยคอก (ร้อยละ 44.10) ใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 2-3 ครั้ง/ปี เกษตรกรนิยมใช้สารเคมีประมาณ 5 ครั้ง/ปี ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใส่ปุ๋ยและการใช้สารเคมี/สารสกัดจากธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกของผลไม้ โดยต้นทุนการใช้สารเคมี/สารสกัดจากธรรมชาติเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 79.15 บาท ต้นทุนทั้งหมดทุเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 402.62 บาท/ตัน และต้นทุนของมังคุดรวมค่าน้ำและค่าไฟฟ้าเป็นต้นทุน/กิโลกรัมเท่ากับ 16.86 บาท

2) ภาไต้

สถานการณ์การผลิตของภาไต้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2555 เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัวจากเดิมในปี พ.ศ. 2554 มีผลผลิตจำนวน 166,609 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 65,643 ตัน ในปี พ.ศ. 2555 โดยจังหวัดที่มีผลผลิตสูงสุดได้แก่ จังหวัดชุมพร รองลงมาได้แก่จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และระนอง ตามลำดับ ซึ่งผลผลิตมังคุดของภาไต้จะออกสู่ตลาดตั้งแต่เดือน พฤษภาคม – พฤศจิกายน โดยเดือนกรกฎาคม จะมีผลผลิตประมาณร้อยละ 31.61 ของผลผลิตทั้งหมด เดือนสิงหาคม จะมีผลผลิตประมาณร้อยละ 34.45 ของผลผลิตทั้งหมด และเดือนกันยายน จะมีผลผลิตประมาณร้อยละ 15.78 ของผลผลิตทั้งหมด (ตารางที่ 4.4, ภาพที่ 4.6)

4.2.2 ผลผลิต

จากการพิจารณาสถิติผลผลิตของมังคุด ระหว่างปี พ.ศ. 2544 -2555 พบว่า ปริมาณผลผลิตโดยรวมของประเทศมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นจากที่ผลผลิตตกต่ำมากที่สุดในปี พ.ศ. 2551 โดยมีผลผลิตโดยรวมทั้งประเทศเท่ากับ 175,274 ตัน ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2550 ถึงร้อยละ 50 หลังจากนั้นผลผลิตก็มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยต่ำสุดจากสถิติ ปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีผลผลิตทั้งสิ้นจำนวน 146,079 ตัน เช่นเดียวกับผลผลิตต่อไร่ของมังคุดที่เกษตรกรผลิตได้ และในปี พ.ศ. 2555 ผลผลิตปรับตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 เป็น 175,421 ตัน (ตารางที่ 4.5, ภาพที่ 4.7)

4.2.3 ผลผลิตต่อไร่

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตต่อไร่ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2555 พบว่า ผลผลิตต่อไร่ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2547 เฉลี่ยประมาณไร่ละ 850 กิโลกรัม จากนั้นผลผลิตต่อไร่ของมังคุดลดลงต่อเนื่องใน 2 ปีถัดมา และปรับตัวสูงขึ้นอย่างมากที่ระดับ 899 กิโลกรัมในปี พ.ศ. 2550 จากนั้นผลผลิตค่อยๆ ลดน้อยลงจนต่ำสุดในปี พ.ศ. 2554 เหลือเพียงไร่ละ 357 กิโลกรัม และในปีล่าสุดปี พ.ศ. 2555 มีผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 434 กิโลกรัม (ตารางที่ 4.5, ภาพที่ 4.7)

ตารางที่ 4.5 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มังคุด พ.ศ. 2546-2555

ปี	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2546	254,525	210,989	829
2547	273,730	240,249	878
2548	306,725	212,129	692
2549	344,635	147,709	429
2550	387,292	348,181	899
2551	396,325	175,274	442
2552	399,438	270,554	677
2553	405,622	250,508	618
2554	409,683	146,079	357
2555*	404,578	175,421	434

หมายเหตุ: *จากการประมาณการ

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

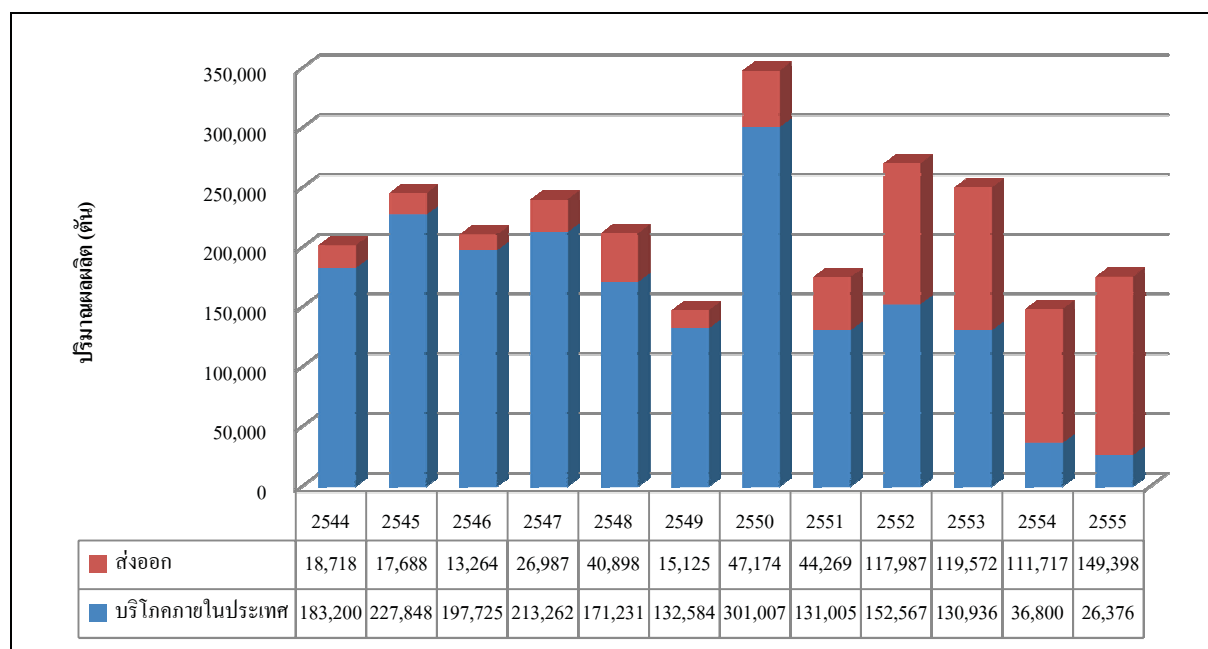

ภาพที่ 4.7 ผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตต่อไร่ของมังคุด ระหว่างปี 2546-2555

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

4.2.4 การตลาด

ปัจจุบันประเทศไทยสามารถผลิตมังคุดที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยผลผลิตจากจังหวัดระยองและจันทบุรีออกสู่ตลาดในระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน จากนั้นผลผลิตจากภาคใต้เช่น ชุมพร นครศรีธรรมราช จะออกสู่ตลาดในช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคม

ภาพที่ 4.8 ผลผลิตที่ส่งออกและบริโภคภายในประเทศของมังคุด ระหว่างปี 2544-2555

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

1) ความต้องการบริโภค

ปี 2551-2555 ความต้องการบริโภคภายในประเทศลดลงจากปริมาณ 130,005 ตัน ในปี 2551 เหลือเพียง 26,376 ตัน ในปี 2555 หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 30 ต่อปี ในขณะที่การส่งออกไปยังต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 18,718 ตัน ในปี 2544 เป็น 149,398 ตัน ในปี 2555 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของผลผลิต และความต้องการในตลาดต่างประเทศมากขึ้น (ภาพที่ 4.8)

2) ราคา

-ราคาที่เกษตรกรขายได้

ปี 2551-2555 ราคามังคุดละที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 12.19 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 17.04 บาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.42 ต่อปี ปี 2555 ราคาที่เกษตรกรขายได้มังคุดลดลงจากกิโลกรัมละ 25.01 บาท ของปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 31.87

-ราคาขายส่งตลาดกรุงเทพฯ

ปี 2551-2555 ราคาขายส่งมังคุดผิวมันลดลงจากกิโลกรัมละ 30.08 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 29.77 บาท ในปี 2555 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ราคามังคุดมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.86 ต่อปี ปี 2555 ราคามังคุดผิวมันขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ ลดลงจากกิโลกรัมละ 31.13 บาท ของปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 4.37

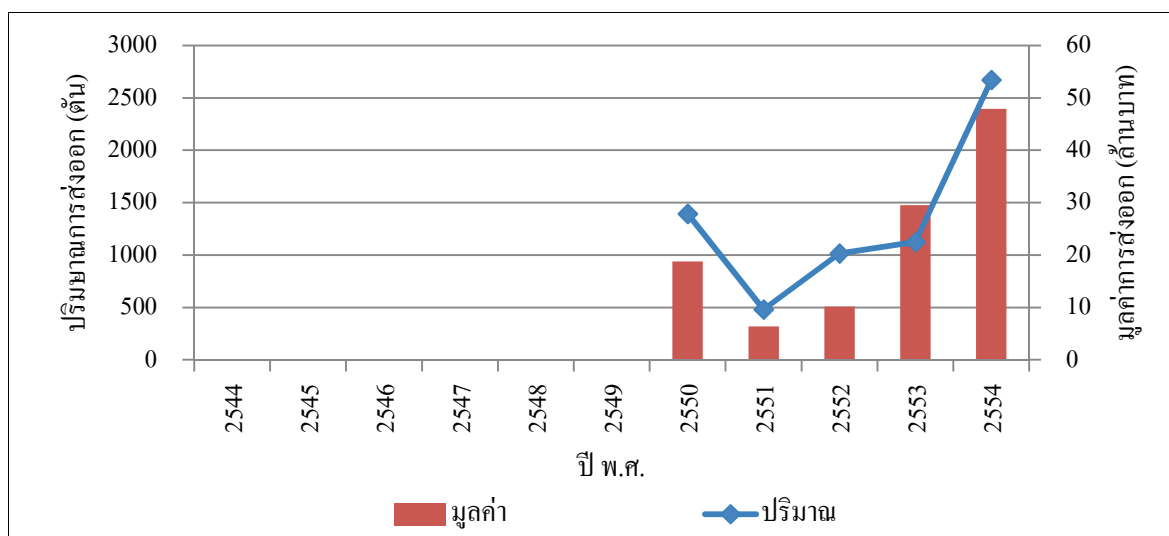
-ราคาส่งออก

ปี 2551-2555 ราคาส่งออกมังคุดสดเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 16.32 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 19.00 บาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.69 ต่อปี ส่วนมังคุดแช่แข็งลดลงจากกิโลกรัมละ 89.53 บาท ในปี 2551 เป็นกิโลกรัมละ 80.00 บาท ในปี 2555 หรือลดลงร้อยละ 3.10 ต่อปี ปี 2555 ราคาส่งออกมังคุดสดและมังคุดแช่แข็งเพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 18.43 บาท และ 63.56 บาท ของปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 3.09 และ 25.87 ตามลำดับ

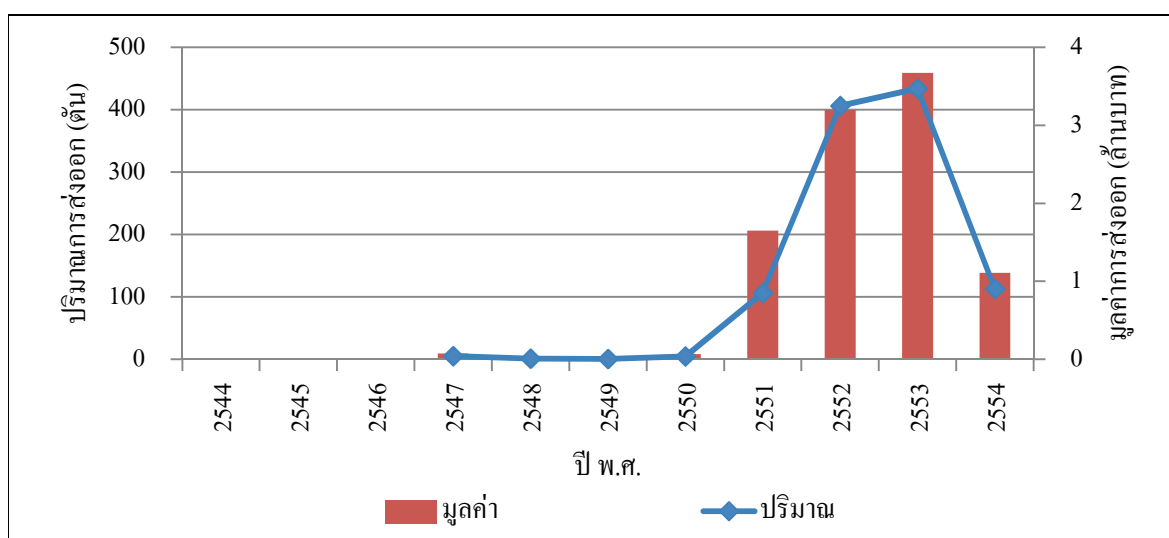
3) การส่งออกมังคุดไทย

ไทยเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกมังคุดรายใหญ่ของโลก ส่วนใหญ่ส่งออกในรูปมังคุดสด โดยตลาดหลักของไทยได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีความต้องการมังคุดคุณภาพดีอย่างต่อเนื่อง ในปี 2551-2555 การส่งออกมังคุดสดและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 44,268 ตัน มูลค่า 743.95 ล้านบาท ในปี 2551 เป็นปริมาณ 130,100 ตัน มูลค่า 2,540 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.39 และ 29.09 ต่อปี ตามลำดับ โดยรายละเอียดการส่งออกมังคุดสดและผลิตภัณฑ์มีดังนี้ การส่งออกมังคุดสด เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 43,979 ตัน มูลค่า 718.04 ล้านบาท ในปี 2551 เป็นปริมาณ 129,600 ตัน มูลค่า 2,498 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.45 และ 29.61 ต่อปี ตามลำดับ การส่งออกมังคุดแช่แข็ง เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 289 ตัน มูลค่า 25.91 ล้านบาท ในปี 2551 เป็นปริมาณ 500 ตัน มูลค่า 42 ล้านบาท ในปี 2555 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.31 และ 7.93 ต่อปี ตามลำดับ ปี 2555 การส่งออกมังคุดสดและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 111,717 ตัน มูลค่า 2,070.74 ล้านบาท ของปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 16.46 และ 22.66 ตามลำดับ(ภาพที่ 4.8) เนื่องจากความต้องการตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยตลาดส่งออกที่สำคัญยังคงเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงปริมาณและมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม ถือว่ามีสัดส่วนต่ำมาก แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง พบว่าตลาดทั้ง 2 ประเทศมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ปริมาณและมูลค่าการส่งออกในทั้งสองตลาดเติบโตอย่างมาก จากสถิติล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 พบว่าประเทศไทยส่งออกมังคุดไปยังประเทศกัมพูชา 4,809 ตัน มูลค่าประมาณ 58 ล้านบาท และส่งออกมังคุดไปยังประเทศเวียดนาม 21,648 ตัน มูลค่า 308 ล้านบาท (ภาพที่ 4.9 และ 4.10)

ภาพที่ 4.9 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมังคุดจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา ปี พ.ศ. 2544 - 2554
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

ภาพที่ 4.10 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมังคุดจากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ. 2544 - 2554
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

4.2.5 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการผลิตและการส่งออก

1) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิต

ในปี 2555 เนื้อที่ให้ผลลดลงจากปี 2554 โดยในภาคตะวันออกมีการโค่นต้นทิ้งและปลูกยางพาราแซมในสวนมังคุดทำให้เนื้อที่ให้ผลลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งราคาไม่สูงและไม่คุ้มกับค่าจ้างเก็บเกี่ยวสำหรับภาคใต้ประสบปัญหาฝนแล้งทิ้งช่วง ทำให้ผลเล็ก ไม่สมบูรณ์ และผลผลิตบางส่วนเกิดเนื้อแฉ่ำยาง

ไพล ส่งผลต่อคุณภาพของมังคุด แต่อย่างไรก็ตามปริมาณผลผลิตภาพรวมในปี 2555 ได้เพิ่มขึ้นจากปี 2554 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลผลิตเกรดคละและทยอยออกสู่ตลาดหลายรุ่น

ทั้งนี้ในปี 2556 คาดว่าจากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการติดดอกและออกผลจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา และอาจทำให้ราคาที่เกษตรกรได้รับลดต่ำลงโดยเฉพาะในช่วงที่ผลผลิตกระจุกตัวออกสู่ตลาดในเดือนมิถุนายน โดยเฉพาะผลผลิตบางส่วนที่ไม่ได้คุณภาพ

2) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การส่งออก

ในปี 2555 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2554 จากการเพิ่มขึ้นของผลผลิต เนื่องจากราคาในตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นตลาดหลักปรับตัวสูงขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนในรูปของเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ไม่กระทบต่อการส่งออก เนื่องจากการซื้อขายในตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้สกุลเงินหยวน

สำหรับต้นทุนค่าขนส่งทางเรือ ในปี 2555 อัตราแลกเปลี่ยนได้อ่อนค่าลงจากปี 2554 เล็กน้อย ส่งผลให้ผู้ส่งออกของไทยมีต้นทุนค่าขนส่งทางเรือเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ค่าระวางเรือจากไทยไปฮ่องกงในช่วงฤดูกาลที่มังคุดออกสู่ตลาดมากจะเสียดำเนินการสูงสุดประมาณ 1,800 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 40 ฟุต (ตู้คอนเทนเนอร์ปรับอุณหภูมิ) เมื่อคิดเป็นเงินบาทส่งผลให้มีค่าระวาง ตู้ละ 56,988 บาท (อัตราแลกเปลี่ยนช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2555 เฉลี่ย 31.66 บาท/ดอลลาร์สหรัฐฯ) หรือเพิ่มขึ้นตู้ละ 2,412 บาท เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2554 (อัตราแลกเปลี่ยนช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2554 เฉลี่ย 30.32 บาท/ดอลลาร์สหรัฐฯ)

สำหรับปี 2556 หากสถานการณ์เงินบาทยังคงมีทิศทางอ่อนค่าลงจากปี 2555 รวมทั้งค่าระวางเรือยังอยู่ในระดับเดิมจะส่งผลกระทบต่อ การส่งออก โดยเฉพาะในด้านการระวางขนส่ง ซึ่งทำให้ผู้ส่งออกมีต้นทุนการส่งออกทางเรือเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในการส่งออกไปสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นตลาดหลัก นอกจากการส่งออกทางเรือแล้วยังสามารถส่งออกทางบก โดยขนส่งตามเส้นทางสาย R9 R3 และ R12 ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางการส่งออกได้อีกทางหนึ่ง ในขณะที่ราคาน้ำมันดีเซลในช่วงเดือนมิถุนายน 2555 เป็นต้นมาได้ปรับตัวลดลง

4.3 ลองกอง

4.3.1 พื้นที่เพาะปลูก

จากสถิติ ปี พ.ศ. 2555 จังหวัดที่มีเนื้อที่ให้ผลมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ จังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 21 จังหวัดนราธิวาส ร้อยละ 16 และจังหวัดยะลา ร้อยละ 10 ตามลำดับ ลองกองในปี พ.ศ. 2555 มีเนื้อที่เพาะปลูก 435,073 ไร่ (ตารางที่ 4.6)

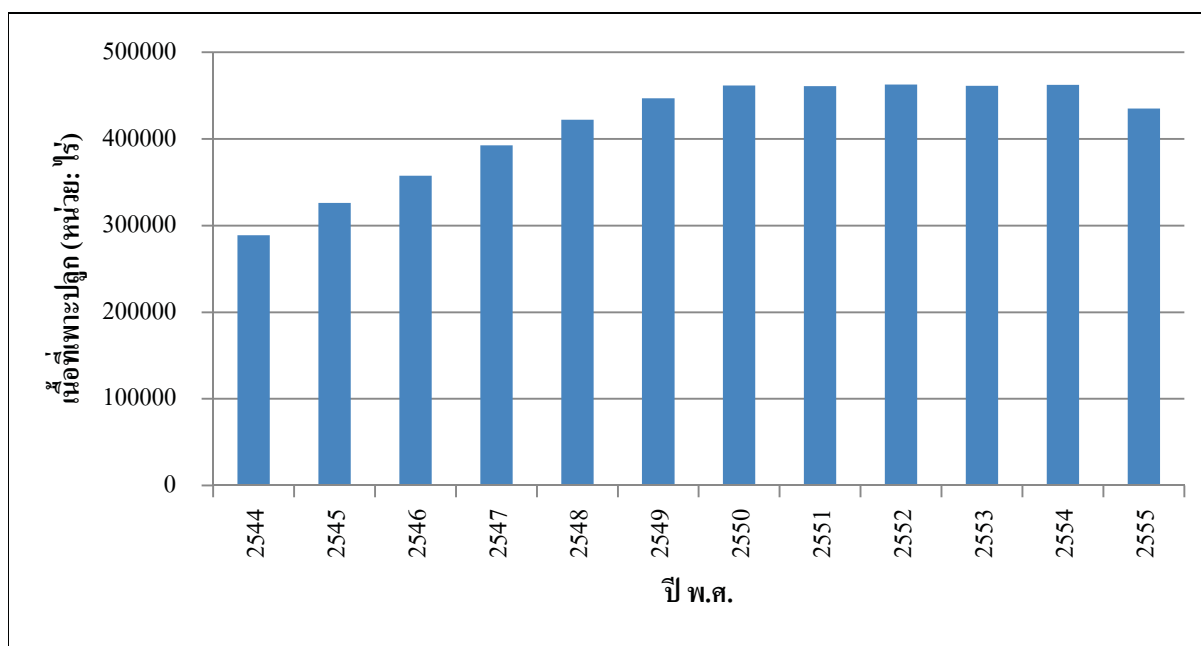
ตารางที่ 4.6 เนื้อที่เพาะปลูกลองกอง ปี 2555

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)
จันทบุรี	92,734
นราธิวาส	69,474
ยะลา	44,615
ชุมพร	38,225
นครศรีธรรมราช	31,277
สงขลา	22,689
อื่นๆ	136,059
รวม	435,073

ที่มา: คณะทำงานสำรวจข้อมูลไม้ผลเศรษฐกิจภาคตะวันออก ปี 2555 (10 พ.ค. 55)

: คณะทำงานสำรวจข้อมูลไม้ผลเศรษฐกิจภาคใต้ ปี 2555 (1 ส.ค. 55)

เนื้อที่เพาะปลูกลองกองระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2550 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นพื้นที่เพาะปลูกค่อนข้างคงที่ระหว่างปี 2551-2554 และจากสถิติล่าสุดปี พ.ศ. 2555 มีเนื้อที่เพาะปลูกเท่ากับ 435,073 ไร่ เนื่องจากเกษตรกรจำนวนมากปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน หรือไม้ผลอื่นแทน

ภาพที่ 4.11 เนื้อที่เพาะปลูกลองกอง ระหว่างปี 2544-2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละพื้นที่การผลิต พบว่า พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกและภาคใต้ แต่ละภาคมีรายละเอียดของการปลูก ดังนี้

ภาคตะวันออก

สถานการณ์การผลิตลองกองของ 3 จังหวัดภาคตะวันออกปี 2555 มีเนื้อที่ยืนต้น 116,201 ไร่ ลดลงจากปีที่แล้ว 5,961 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5 เนื้อที่ให้ผล 99,865 ไร่ ลดลง 1,018 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1 ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 562 กิโลกรัม ลดลง 93 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 14 ทำให้มีปริมาณผลผลิตโดยรวม 56,133 ตัน ลดลง 9,921 ตัน คิดเป็นร้อยละ 15 โดยผลผลิตลองกอง พบว่า ลดลงค่อนข้างมากเนื่องจากผลผลิตต่อไร่ลดลงมากที่สุดในรอบ 5 ปี เช่นเดียวกับมังคุด สาเหตุจากปีที่ผ่านมามีการตัดแต่งกิ่งก้านมากเกินไป ทำให้ระยะพักต้นเพื่อสะสมอาหารสั้นลงทำให้ความสมบูรณ์ของต้นลดลง รวมทั้งเนื้อที่ให้ผลลดลงอีกเล็กน้อยด้วย และลองกองที่ปลูกในสวนผสมส่งผลให้การควบคุมการให้น้ำยาก ทำให้เกษตรกรดูแลรักษาลดลงและเริ่มมีการโค่นลองกองมากกว่าการปลูกใหม่ส่งผลให้เนื้อที่ยืนต้นลดลงอย่างต่อเนื่อง สำหรับการกระจายตัวของผลผลิตลองกองที่ออกสู่ตลาดเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงสิงหาคม โดยออกกระจุกตัวช่วงต้นเดือนมิถุนายน 2555 ประมาณร้อยละ 25 ของผลผลิตลองกองโดยรวมหรือประมาณ 14,000 ตัน

เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกลองกองน้อยกว่า 10 ไร่ (ร้อยละ 92.8) มีระยะเวลาในการปลูกส่วนใหญ่เป็น 6-15 ปี (ร้อยละ 45.63) การให้ปุ๋ยเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้ปุ๋ยคอก (ร้อยละ 54.79) ปุ๋ยเคมี (ร้อยละ 43.44) และ ใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 2-4 ครั้ง/ปี การใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 2-4 ครั้ง/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้สารเคมี/ สารสกัด

จากธรรมชาติ (ร้อยละ 75.1) ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการใส่ปุ๋ยและการใช้สารเคมี/สารสกัดจากธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ปลูกของผลไม้ โดยต้นทุนการใช้สารเคมี/สารสกัดจากธรรมชาติเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 56.03 บาท ต้นทุนทั้งหมดของกองเฉลี่ย/ตัน เท่ากับ 353.705 บาท การผลิตของกองส่วนใหญ่ออกตามฤดูกาล (ร้อยละ 98.48) นอกฤดูกาล (ร้อยละ 1.52) โดยมีวิธีการผลิตคือ ใส่ปุ๋ย รดน้ำ พ่นสารเคมี และตัดแต่งกิ่ง การเก็บเกี่ยวของเกษตรกรนิยมจ้างแรงงานแบบรายวัน (ร้อยละ 74.42) และมีการคัดเกรดก่อนขาย (ร้อยละ 76)

ภาคใต้

สถานการณ์การผลิตของภาคใต้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2555 เพิ่มขึ้นถึง 6.5 เท่าตัวจากเดิมในปี พ.ศ. 2554 มีผลผลิตจำนวน 4,373 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 32,527 ตัน ในปี พ.ศ. 2555 โดยจังหวัดที่มีผลผลิตสูงสุดได้แก่ จังหวัดชุมพร รองลงมาได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และระนอง ตามลำดับ ซึ่งผลผลิตของภาคใต้จะออกสู่ตลาดตั้งแต่เดือนสิงหาคม – ธันวาคม โดยเดือนสิงหาคม จะมีผลผลิตประมาณร้อยละ 20.45 ของผลผลิตทั้งหมด เดือนกันยายน จะมีผลผลิตประมาณร้อยละ 21.4 ของผลผลิตทั้งหมด และเดือนตุลาคม จะมีผลผลิตประมาณร้อยละ 9.32 ของผลผลิตทั้งหมด

4.3.2 ผลผลิต

จากการพิจารณาสถิติผลผลิตของกองมีการปรับลดลงจาก 201,450 ตัน เป็น 124,678 ตัน ในปี พ.ศ. 2549 และปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็น 236,072 ตัน ในปี พ.ศ. 2550 จากนั้นผลผลิตโดยรวมของทั้งประเทศก็ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องและลดต่ำที่สุดในปี พ.ศ. 2554 เหลือผลผลิตเพียง 84,287 ตัน และจากสถิติล่าสุดในปี พ.ศ. 2555 ผลผลิตโดยรวมของทั้งประเทศปรับตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 45 เป็น 122,453 ตัน จากการที่แนวโน้มระดับราคาที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มดีขึ้น (ตารางที่ 4.7, ภาพที่ 4.12)

4.3.3 ผลผลิตต่อไร่

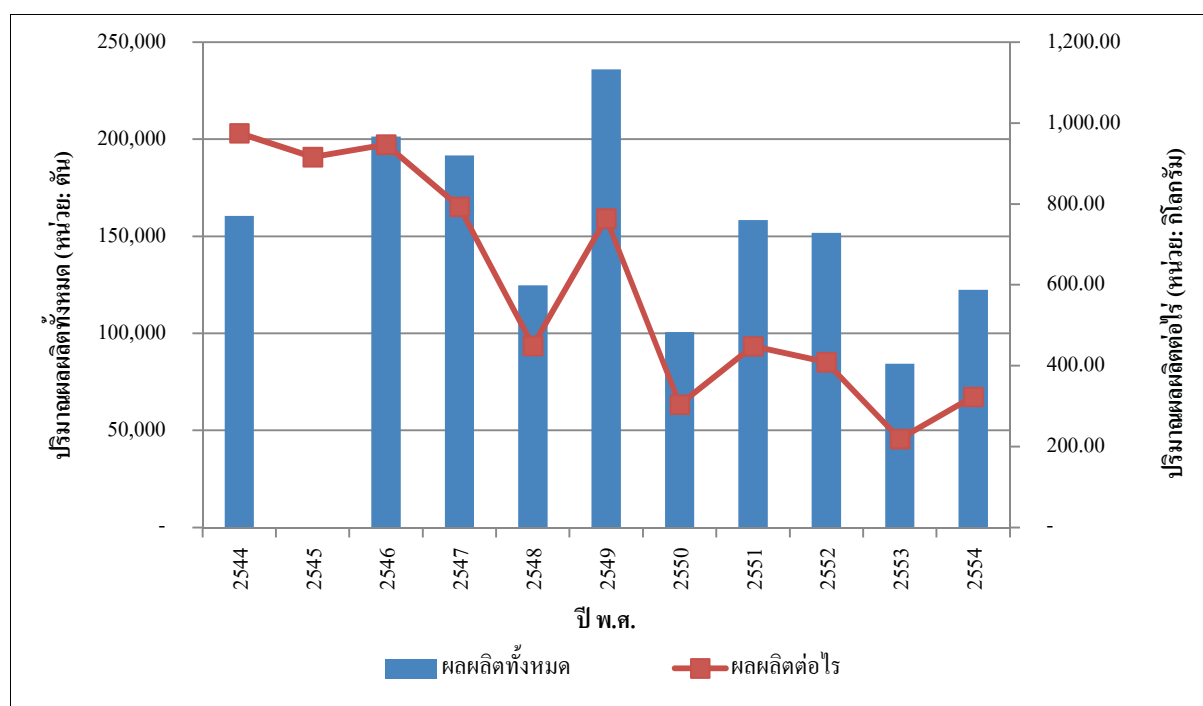
จากการพิจารณาสถิติผลผลิตของกองระหว่างปี พ.ศ. 2544 -2547 ผลผลิตเฉลี่ยประมาณไร่ละ 940 ตัน และปรับลดลงอย่างมากระหว่างปี พ.ศ. 2548 – 2549 จากนั้นเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2550 และผลผลิตต่อไร่ลดต่ำลงอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2554 ที่ระดับ 219 กิโลกรัมต่อไร่ และสถิติปีล่าสุด พ.ศ. 2555 ผลผลิตต่อไร่ปรับเพิ่มขึ้นร้อยละ 48 เป็น 323 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 4.7, ภาพที่ 4.12)

ตารางที่ 4.7 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของลองกอง ปี พ.ศ. 2544-2555

ปี	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2544	144,452	133,202	922
2545	164,473	160,441	975
2546	185,236	169,611	916
2547	212,747	201,450	947
2548	241,667	191,598	793
2549	277,606	124,678	449
2550	309,046	236,072	764
2551	331,216	100,583	304
2552	353,239	158,343	448
2553	371,220	151,806	409
2554	385,485	84,287	219
2555	379,405	122,453	323

หมายเหตุ: *จากการประมาณการ

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

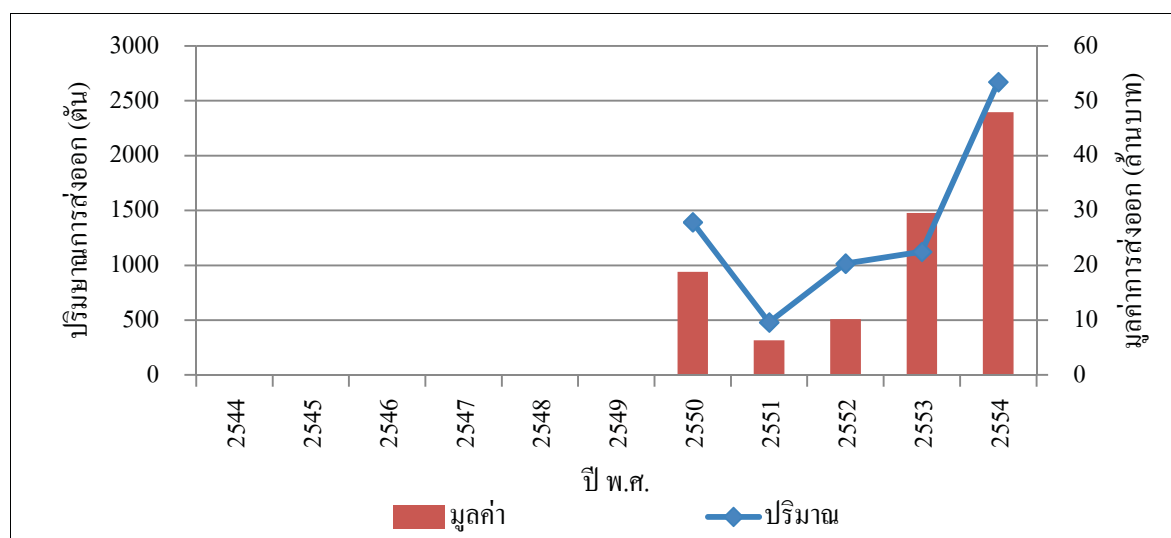
ภาพที่ 4.12 ผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตต่อไร่ของลองกอง ระหว่างปี 2546-2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

4.3.4 การตลาด

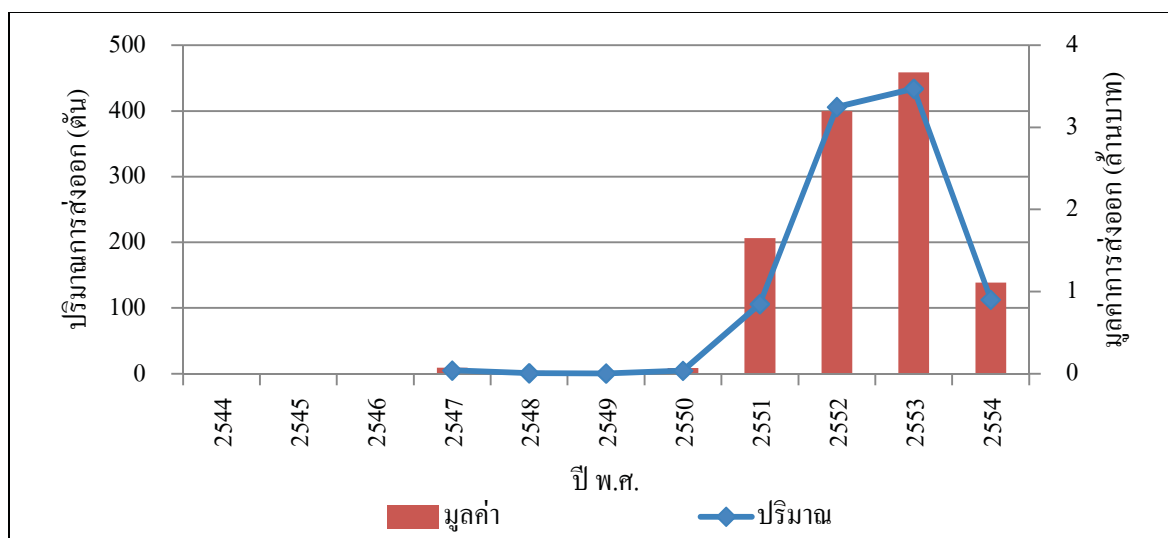
ลองกองเป็นผลไม้เขตร้อนที่มีถิ่นกำเนิดและแพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นที่นิยมของผู้บริโภคในท้องถิ่น ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศรู้จักลองกองมากขึ้น ทำให้มีความต้องการโดยเฉพาะจากประเทศจีน ซึ่งนอกจากการบริโภคภายในประเทศแล้ว ลองกองยังเป็นผลไม้ที่มีการส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา เวียดนาม เป็นต้น

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงปริมาณและมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศกัมพูชาและประเทศเวียดนาม ถือว่ามีสัดส่วนต่ำมาก แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง พบว่าตลาดทั้ง 2 ประเทศมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกัมพูชานั้น แนวโน้มการส่งออกลองกองเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยส่งออกลองกองไปยังประเทศกัมพูชา 1,394 ตัน มูลค่า 18.79 ล้านบาท แต่ล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 สามารถส่งออกได้เพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวเป็น 2,672 ตัน มูลค่าประมาณ 48 ล้านบาท ขณะที่การส่งออกไปยังประเทศเวียดนามนั้นปริมาณการส่งออกมีไม่มากนัก จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2554 พบว่าประเทศไทยสามารถส่งออกลองกองไปประมาณ 113 ตัน มูลค่าประมาณ 1.1 ล้านบาทเท่านั้น (ภาพที่ 4.13 และ 14)

ภาพที่ 4.13 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกลองกองจากประเทศไทยไปยังประเทศกัมพูชา ปี พ.ศ. 2544 - 2554

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

ภาพที่ 4.14 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลไม้จากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ. 2544 - 2554

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556

บทที่ 5

สถานการณ์การผลิต การค้าทุเรียน มังคุดและลองกองของประเทศกัมพูชาและเวียดนาม

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มเกษตรกร ในพื้นที่แหล่งผลิต ตลาดที่สำคัญในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม ดังตารางที่ 5.1 และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการส่งออกกระทรวงพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศฯ ณ พนมเปญ สำนักงานทูตพาณิชย์ สถานทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ สถาบันวิจัยไม้ผลภาคใต้ (Southern Fruit Research Institute (SOFRI) สถาบัน DARD และสมาคม Vinafruit

ตารางที่ 5.1 พื้นที่ศึกษาในประเทศไทย กัมพูชาและเวียดนาม

ประเทศ	พื้นที่ศึกษา/จังหวัด
กัมพูชา	กำปงโสม (Kampong Som)
	กำปอต (Kampot)
	กำปงจาม (Kampong Cham)
	พนมเปญ (Phnom Penh)
เวียดนาม	เตี๋ยยาง (Tien Giang)
	เบนเตร (Ben Tre)
	ด่งไน (Dong Nai)
	โฮจิมินห์ (Ho Chi Minh)

5.1 ประเทศกัมพูชา

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

1) สภาพภูมิประเทศ

ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ 181,035 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่ประเทศไทย) พรมแดนทางทิศใต้จรดกับอ่าวไทย ทิศตะวันตกกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และ

ตราด และทิศเหนือติดกับจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์และบุรีรัมย์ และลาว ทิศตะวันออกติดกับ เวียดนาม (ชายแดนติดกับลาว 541 กม., ไทย 803 กม. และเวียดนาม 1,228 กม. โดยมีชายฝั่งทะเลยาว 443 กม.)

- ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ประกอบด้วย ที่ราบรอบทะเลสาบเขมรและที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง
- มีทิวทัศน์ล้อมรอบทางเหนือ คือเทือกเขาพนมดงรัก เทือกเขาบรรทัด เทือกเขาอันนัม

กัมพูชามีลักษณะภูมิประเทศคล้ายสามหรืออ่าง คือ ตรงกลางเป็นแอ่งทะเลสาบและลุ่มแม่น้ำโขง อันกว้างขวาง มีภูเขาล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

- ด้านตะวันออกมีแนวเทือกเขาอันนัมที่เป็นพรมแดนกับประเทศเวียดนาม
- ด้านเหนือและด้านตะวันตกเฉียงเหนือมีแนวเทือกเขาพนมดงรักที่เป็นพรมแดนกับประเทศไทย
- ด้านใต้และตะวันตกใต้มีแนวเทือกเขาบรรทัดที่เป็นพรมแดนกับประเทศไทย เฉพาะด้าน ตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง

2) สภาพภูมิอากาศ

อากาศร้อนชื้น มีฤดูฝนยาวนาน เริ่มจากเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 20-36 องศาเซลเซียส อุณหภูมิโดยเฉลี่ยในกรุงเทพมหานคร 27 องศาเซลเซียส

ฤดูแล้ง เริ่มจากเดือนพฤศจิกายน-เมษายน เดือนเมษายนมีอุณหภูมิสูงที่สุด เดือนมกราคมมีอุณหภูมิต่ำที่สุด เดือนตุลาคมมีฝนตกชุกที่สุด

3) ประชากร/สังคม/วัฒนธรรม

- ประชากร

มีจำนวนประชากร 15.1 ล้านคน ประกอบด้วย เชื้อชาติ กัมพูชา ร้อยละ 96 มุสลิม ร้อยละ 2.2 เวียดนาม ร้อยละ 0.4 จีนร้อยละ 0.2 และที่เหลือเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชาวเขารวม 17 เผ่า ซึ่งนับถือศาสนา พุทธร้อยละ 95 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 5

- สังคมและวัฒนธรรม

ในประเทศกัมพูชามีการทำบุญประเพณีต่างๆ เช่นเดียวกับประเทศไทย เช่น วันสงกรานต์ เริ่มจาก วันที่ 13 - 15 เมษายน ประเพณีวันลอยกระทง ช่วงสิ้นเดือนตุลาคม และอีกมากมาย พิธีบุญต่างๆ จัดขึ้นทุกๆ ปี เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จักประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาวกัมพูชาที่มีมาตั้งแต่ยาวนาน

- ภาษา

ภาษาเขมรเป็นภาษาราชการ ส่วนภาษาที่ใช้โดยทั่วไป ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เวียดนาม ไทยและจีน

- สกุลเงิน

สกุลเงินคือ เรียล อัตราแลกเปลี่ยนประมาณ 4,000 เรียล/ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ 100 เรียล/บาท

5.1.2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

1) ภาวะเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ในปี 2555 ของกัมพูชามีมูลค่าถึง 14.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ขยายตัวจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 6.2 ในขณะที่รายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นจากปี 2554 เช่นกัน ซึ่งถือว่ารายได้ต่อหัวของชาวกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจสำคัญ

ในปี 2555 กัมพูชามีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP Growth) ร้อยละ 6.2 (ปี 2552 ร้อยละ 6.1) จากภาวะเศรษฐกิจที่เริ่มฟื้นตัว ทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้น เพราะได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นตลาดส่งออกหลักของกัมพูชา

ตารางที่ 5.2 เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชา

ข้อมูล	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
GDP (US\$bn)	10.8	11.5	12.9	14.2
GDP per capita (US\$)	775	805	2,216	2,311
Real GDP growth (%)	-2.5	4.8	6.1	6.2

ที่มา: <http://aec.ditp.go.th/attachments/article/196/Fact%20sheet%20Cambodia.pdf>

- รายได้ต่อหัวของประชากร ในปี 2555 เฉลี่ย 2,311 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อคน เพิ่มร้อยละ 4.29 จากปี 2554 ซึ่งเฉลี่ย 2,216 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อคน (ตารางที่ 5.2)

- อัตราเงินเฟ้อ ในปี 2554 ร้อยละ 5.5 เป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ โดยเฉพาะน้ำมันและสินค้าเกษตร ประกอบกับความต้องการและสภาพคล่องในประเทศปรับตัวเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจที่ฟื้นตัว ทำให้ระดับราคาสินค้าภายในประเทศปรับตัวเพิ่มขึ้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555)

- อัตราการว่างงาน โครงสร้างอาชีพหลักของคนกัมพูชา คือ ภาคเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 70 ภาคบริการประมาณร้อยละ 17 ภาคอุตสาหกรรมโรงงานประมาณร้อยละ 8 และภาคการก่อสร้างประมาณร้อยละ 5 ผลการสำรวจจำนวนประชากรที่จัดทำในปี 2551 พบว่ามีจำนวนแรงงานที่พร้อมเข้าสู่การจ้างงาน 8.6 ล้านคน หรือร้อยละ 58.8 ของจำนวนประชากรรวมทั้งประเทศโดยอัตราการว่างงานของกัมพูชาไม่

สามารถระบุได้ชัดเจนว่าเป็นจำนวนเท่าใดเนื่องจากประชากรมากกว่าร้อยละ 70 มีอาชีพทำการเกษตร ซึ่งไม่ได้ทำงานตลอดทั้งปีเป็นการทำงานช่วงระยะที่มีการเพาะปลูกซึ่งอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และมีการประกอบอาชีพอื่นเสริม เช่น การรับจ้าง การค้าขาย การทอผ้า และการหาของป่า ในเวลาที่ว่างจากการเพาะปลูก

ตารางที่ 5.3 ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกัมพูชา

ข้อมูล	2550	2551	2552	2553	2554
ประชากร(ล้านคน)	14.5	14.6	14.8	15.1	15.3
อัตราการเติบโต	10.2	6.7	0.1	6.0	6.1
อัตราเงินเฟ้อ	7.7	25.0	-0.7	4.0	5.5
การส่งออก	4,083	3,493	2,996	3,884	4,803
การนำเข้า	5,474	5,076	4,484	5,515	6,919
ดุลการค้า	-1,391	-1,583	-1,488	-1,631	-2,116
อัตราแลกเปลี่ยน (เรียล/ดอลลาร์ สหรัฐฯ)	4,062	4,065	4,154	4,198	4,059
อัตราแลกเปลี่ยน (เรียล/บาท)	131	117	125	134	127

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2555

5.1.3 การค้าระหว่างประเทศ

1) นโยบายด้านการค้าระหว่างประเทศ

ในกัมพูชาไม่มีข้อกีดกันทางการค้าโดยใช้ใบอนุญาตหรือโควตานำเข้า ยกเว้นกับสินค้าที่ต้องห้ามตามกฎหมาย หรือสินค้าตามข้อกำหนด ต้องขอใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ยารักษาโรค อัญมณี ทองคำ และกรด เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น ก่อนที่จะอนุญาตให้นำเข้ายารักษาโรคของกัมพูชา ผู้นำเข้าและผู้ผลิตยาในต่างประเทศต้องจดทะเบียนรับยารักษาโรคที่กระทรวงสาธารณสุขกัมพูชาก่อนและเมื่อต้องการนำเข้าต้องขอใบอนุญาตที่มีอายุให้นำเข้าภายใน 6 เดือน จากกระทรวงสาธารณสุขทุกครั้ง ส่วนการนำเข้ากรดต้องขอใบอนุญาตนำเข้าที่กระทรวงอุตสาหกรรม

2) การค้าระหว่างประเทศของประเทศกัมพูชา

จากวิกฤตเศรษฐกิจโลกในปี 2552 เศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาเริ่มมีการฟื้นตัว ในปี 2553 เห็นได้ชัดจากภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้าเพื่อส่งออก ภาคเกษตรอุตสาหกรรม ขณะที่ภาคการเกษตร เช่น ผลผลิตข้าวและพืชอื่นๆ ประสบปัญหาเนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศ ทั้งนี้สามารถประมาณการได้ว่า ใน

ปี 2554 เศรษฐกิจกัมพูชาเติบโตที่ร้อยละ 4.6 ซึ่ง จะส่งผลให้มีความต้องการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น จากสถิติพบว่า การนำเข้าสินค้าจากทั่วโลกของกัมพูชาในปี 2553 เปรียบเทียบกับปี 2552 เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20 โดยการนำเข้าจากไทยเพิ่มร้อยละ 48 เวียดนาม เพิ่มร้อยละ 36 จีนเพิ่มร้อยละ 42 และเกาหลีใต้เพิ่มร้อยละ 30 เป็นต้น

ประเทศคู่ค้าสำคัญ คือ สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่กัมพูชาส่งออกมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกมากกว่า 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนเวียดนามเป็นประเทศที่กัมพูชานำเข้ามากที่สุด สามารถแข่งขันซึ่งเคยเป็นประเทศที่กัมพูชานำเข้ามากที่สุด ขณะที่ไทยเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับ 3 ด้วยมูลค่าการค้ารวม 2.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

แหล่งส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น ฮองกง แคนาดา และ สิงคโปร์

แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เวียดนาม จีน ไทย ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ อังกฤษ มาเลเซีย และ อินโดนีเซีย

3) การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยกับกัมพูชา

มูลค่าการค้าระหว่างไทยและกัมพูชาในปี 2553 มีมูลค่าถึง 2.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และในปี 2554 ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีมูลค่า 462 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งขยายตัวจากช่วงเดียวกันของปี 2553 ถึงร้อยละ 42 ทางด้านการส่งออก กัมพูชาส่งออกมายังประเทศไทยในปี 2553 มูลค่า 214.73 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนในด้านการนำเข้ามีมูลค่าสูงถึง 2,342.09 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่งผลให้กัมพูชาขาดดุลการค้ากับประเทศไทยมาโดยตลอด (ตารางที่ 5.4)

ตารางที่ 5.4 มูลค่าการค้า การนำเข้า และการส่งออกระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา

รายการ	มูลค่า: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ			อัตราการขยายตัว
	2553	2553 (ม.ค.-ก.พ.)	2554 (ม.ค.-ก.พ.)	2554 (ม.ค.-ก.พ.)
มูลค่าการค้า	2,556.82	325.26	462.98	42.34
การนำเข้า	2,342.09	310.01	423.03	36.46
การส่งออก	214.73	15.26	39.95	161.83

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2554

นอกจากนี้หากพิจารณาการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในปี 2553 ไทยมีมูลค่าการค้าชายแดนกับกัมพูชา รวม 55,411 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 22.1 ประกอบด้วย การส่งออก 51,112.7 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ร้อยละ 19.2 การนำเข้า 4,298.3 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อน ร้อยละ 72.2 ทำให้ประเทศไทย

ได้เปรียบดุลการค้า 46,814.4 ล้านบาท จังหวัดที่มีการค้าชายแดน มี 6 จังหวัด ได้แก่ สระแก้ว ตราด จันทบุรี สุรินทร์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ เรียงตามปริมาณการค้าจากมากไปน้อย (ตารางที่ 5.4)

สินค้าส่งออกชายแดนที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตาลทราย เครื่องยนต์สันดาป ในแบบลูกสูบฯ ยางรถยนต์ ผ้าฝ้ายและด้าย และเครื่องคั้นที่ไม่มีแอลกอฮอล์ เป็นต้น สำหรับสินค้านำเข้าชายแดนจากกัมพูชา ได้แก่ ผัก และของปรุงแต่ง จากผัก เหล็ก อลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ ทองแดงและผลิตภัณฑ์ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น

5.1.4 ระบบโลจิสติกส์ในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา

1) ทางบก

ถนนในกัมพูชา รวมมีความยาวประมาณ 39,704 กิโลเมตร แยกเป็นทางหลวง 5,263 กิโลเมตร และ ถนนสายจังหวัด 6,441 กิโลเมตร และถนนสายชนบท ประมาณ 28,000 กิโลเมตร โดยมีเส้นทางที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย - กัมพูชา ดังนี้

- กรุงเทพฯ-กรุงเทพมหานคร-พระตะบอง-โพธิ์สัตว์ - กัมปงชะนัน-กรุงเทพมหานคร จากกรุงเทพฯ ไปตามทางหลวง หมายเลข 33 มุ่งสู่ฉะเชิงเทรา - กบินทร์บุรี - อยุธยา ประเทศ ระยะทางประมาณ 310 กิโลเมตร ในส่วนของกัมพูชา คือ จากจุดผ่านแดนถาวรคลองลึก-ปอยเปต เข้าสู่เขตแดนกัมพูชา (เส้นทางระบียงด้านใต้สามารถเชื่อมต่อกับเส้นทาง หมายเลข 5 ของกัมพูชา ผ่านจังหวัดบันเตียเมียนเจย พระตะบอง โพธิ์สัตว์ กัมปงชะนัน เข้าสู่กรุงเทพมหานคร ระยะทางประมาณ 420 กิโลเมตร ใช้เวลาการเดินทาง 8 ชั่วโมง (เส้นทางระบียงด้านใต้สามารถเชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 6 จาก บันเตียเมียนเจย - เสียมเรียบ-กัมปงธม-กรุงเทพมหานคร รวมระยะทาง 430 กิโลเมตร ใช้เวลาการเดินทาง 9 ชั่วโมง)

- กรุงเทพฯ-กรุงเทพมหานคร-ตราด-เกาะกง-กัมปงสะปือ-กรุงเทพมหานคร มุ่งหน้าสู่จังหวัดตราด ข้ามแดนที่ด่านบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด-บ้านจามเยียม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกง (กัมพูชา) เดินทางตามเส้นทางหมายเลข 48 ไปอำเภอสะแรอัมเบิล จังหวัดเกาะกง ไปเชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 4 ขึ้นเหนือผ่านจังหวัด กัมปงสะปือ ไปกรุงเทพมหานคร ระยะทาง 283 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 7 ชั่วโมง

- กรุงเทพฯ-จังหวัดสีหนุวิลล์ (กัมปงโสม) มุ่งหน้าสู่จังหวัดตราด ข้ามแดนที่ด่านบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด-บ้านจามเยียม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกง (กัมพูชา) เดินทางตามเส้นทางหมายเลข 48 ไปอำเภอสะแรอัมเบิล จังหวัดเกาะกง ไปเชื่อมต่อกับเส้นทางหมายเลข 4 ลงใต้สู่จังหวัดสีหนุวิลล์ ระยะทาง 260 กิโลเมตร ใช้เวลาการเดินทาง 5 ชั่วโมง

- กรุงเทพฯ-จังหวัดกัมปงจาม (กรุงเทพฯ-อรัญประเทศ-บันเตียเมียนเจย- เสียมเรียบ-กัมปงธม-กัมปงจาม) ระยะทาง 430 กิโลเมตร ใช้เวลาการเดินทาง 8 ชั่วโมง

ทั้งนี้การขนส่งสินค้าต้องมีการเปลี่ยนหัวลากหรือทำการขนถ่ายสินค้าเพื่อเปลี่ยนเป็นรถที่มีพวงมาลัยซ้าย ณ ฝั่งกัมพูชา

2) ทางอากาศ

- สนามบินสุวรรณภูมิ- สนามบินนานาชาติกรุงพนมเปญ ใช้เวลาเดินทาง 55 นาที

- สนามบินสุวรรณภูมิ – สนามบินนานาชาติเสียมเรียบ ใช้เวลาเดินทาง 55 นาที

3) ทางน้ำ

ในประเทศกัมพูชามีท่าเรือน้ำลึกแห่งเดียวคือ ท่าเรือสีหนุวิลล์ ซึ่งได้มีการปรับปรุงโดยการวางคอนเทนเนอร์รอบท่าเรือน้ำลึก ความยาว 240 เมตร และขยายพื้นที่จอดเรือ ความยาว 160 เมตร สำหรับรองรับเรือนที่กินน้ำลึก 9 เมตร ปัจจุบันท่าเรือแห่งนี้ มีท่าเทียบเรือ 12 แห่ง มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกที่ทันสมัย มีทางเข้า 2 สายคือสายใต้ (South Channel) มีท่าเทียบเรือยาว 5.5 กม. น้ำลึก 8.4 เมตร กว้าง 80-100 เมตร ส่วนทางเข้าสายเหนือ (North Channel) มีท่าเทียบเรือยาว 1 กม. น้ำลึก 10 เมตร กว้าง 150-200 เมตร

-กรุงเทพฯ – ท่าเรือสีหนุวิลล์ ใช้เวลาการเดินทาง 6 วัน

-ท่าเรือแหลมฉบัง – ท่าเรือสีหนุวิลล์ ใช้เวลาการเดินทาง 4 วัน

-อำเภอคลองใหญ่ – ท่าเรือสีหนุวิลล์ ใช้เวลาการเดินทาง 6 วัน

5.1.5 กฎหมายและนโยบายของรัฐบาลกัมพูชาที่เกี่ยวข้อง

1) ภาษี

- ภาษีนำเข้า-ส่งออก

ภาษีนำเข้า (Import Tax) เป็นภาษีที่เก็บจากสินค้าต่างๆที่นำเข้าซึ่งจัดเก็บตามราคา CIF ในสกุลเงินเรียล โดยแบ่งออกเป็น 4 อัตรา ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 อัตราภาษีนำเข้าของสินค้าแต่ละชนิดของประเทศกัมพูชา

อัตราภาษี	สินค้า
0%	วัตถุดิบและสินค้าจำเป็น
7%	สินค้าชั้นกลาง
15%	เครื่องจักรและอุปกรณ์
35%	สินค้าฟุ่มเฟือย

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

สินค้าที่ได้รับการยกเว้นการจัดเก็บภาษีนำเข้า มีดังนี้

- สินค้าที่ผลิตตามโครงการส่งเสริมการลงทุนที่ได้รับอนุมัติจาก CDC
- ทรัพย์สินที่ขนย้ายตามปกติของบุคคลทั่วไป
- สินค้าที่ได้รับการยกเว้นตามข้อตกลงระหว่างประเทศ
- สินค้าเพื่อการบริจาค การให้ความช่วยเหลือหรือทำบุญ
- สินค้าเกี่ยวกับพิธีแต่งงานหรืองานศพ
- สินค้าประเภทยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช และเครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตร (ยกเว้น รถแทรกเตอร์)
- ภาษีส่งออก

ปัจจุบันไม่มีการการจัดเก็บสำหรับสินค้าทั่วไป ยกเว้นสินค้าบางประเภท ดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 อัตราภาษีส่งออกของสินค้าแต่ละชนิดของประเทศกัมพูชา

อัตราภาษี	สินค้า
0%, 5% และ 10%	ไม้แปรรูป (อัตราภาษีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของไม้)
10%	ผลิตภัณฑ์ยางพารา
0% และ 10%	ปศุสัตว์
0%, 10%, 50%	อัญมณี

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Valued Added-Tax-VAT) ภาษีนำเข้าทุกชนิดต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตรา ร้อยละ 10 จัดเก็บจากสินค้าและบริการเกือบทุกประเภท

- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Personal Income Tax) ต้องชำระตามอัตราเพิ่มของเงินได้ประจำปี ดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 ภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดาของประเทศกัมพูชา

เงินได้สำหรับคิดภาษีประจำปี (เรียล)	อัตรากา
ต่ำกว่า 750,000	0%
750,000-1,000,000	5%
1,000,001-10,000,000	10%
10,000,001-20,000,000	15%
เกิน 20,000,000	20%

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

- ภาษียอดขาย (Turn Over Tax) จัดเก็บจากกิจการที่ไม่ได้จดทะเบียนในระบบ Real Regime และ VAT โดยจัดเก็บในอัตราร้อยละ 2 จากยอดขายได้รวมของกิจการในแต่ละเดือน โดยให้นำส่งภายในวันที่ 10 ของเดือนถัดไป ยกเว้น เกษตรกรและผู้ค้ารายย่อย

2) อัตราค่าจ้าง

ประเทศกัมพูชาไม่มีการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ยกเว้นในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอที่มีการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำไว้ที่ 45 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อเดือน (ตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2551 ปรับเป็น 51 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อเดือน สำหรับในระยะฝึกงาน และ 50 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือนเมื่อผ่านระยะฝึกงาน) การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำในอุตสาหกรรมอื่นๆ ให้เป็นไปในแนวทางที่สนับสนุนการครองชีพประจำวัน และต้องเป็นไปเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรม โดยทั่วไปอัตราค่าจ้างในกัมพูชา กำหนดในสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ มีดังนี้

- 50-60 US\$ แรงงานหนัก เช่น กรรมกรแบกหาม คนงานก่อสร้าง
- 100-150 US\$ ลูกจ้างทั่วไป เช่น คนขับรถพนักงานขายของพนักงานส่งของ
- 150-300 US\$ เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน
- 800-1,000 US\$ หรือมากกว่า เจ้าหน้าที่บริหารระดับต้น

3) กฎหมายที่ดิน

กฎหมายที่ดินปี ค.ศ. 2001 เป็นกฎหมายที่ปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับการลงทุนมากขึ้น โดยมีรายละเอียดด้านสิทธิในการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การเช่า/สัมปทานที่ดินของรัฐ และการเช่าซื้อ เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้ใช้ร่วมกับกฎหมายที่ดินปี 1992 โดยมีคณะกรรมการที่ดินระดับท้องถิ่นและคณะกรรมการที่ดินระดับประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบภายใต้กฎหมายนี้ อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนรายละเอียดการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมอยู่ระหว่างการดำเนินการของกระทรวงการพัฒนาที่ดิน การผังเมือง และการก่อสร้าง ซึ่งนักลงทุนจะต้องติดตามความคืบหน้าอยู่ตลอดเวลาเพื่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ควรได้

โครงสร้างการลงทุนในที่ดิน ผู้ที่มีสิทธิในการถือครองที่ดินในกัมพูชา ได้แก่ ผู้ที่มีสัญชาติกัมพูชา และนิติบุคคลที่มีสิทธิเสมือนเป็นชาวกัมพูชา ซึ่งได้แก่นิติบุคคลที่มีชาวกัมพูชาถือหุ้นและมีสิทธิในการออกเสียงร้อยละ 51 ขึ้นไป นักลงทุนต่างชาติส่วนใหญ่นิยมเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนในระยะยาว (15 ปีขึ้นไป) โดยการขอสัมปทานจากภาครัฐ หรือการเป็นผู้ครองสิทธิรายย่อย (ร้อยละ 49) ในบริษัทที่มีชาวกัมพูชาเป็นเจ้าของ ชาวต่างชาติไม่มีสิทธิถือครองที่ดินตามกฎหมายของกัมพูชา แต่สามารถทำสัญญาเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนระยะยาว ซึ่งอนุญาตให้มีการซื้อขายหรือเช่าต่อสัญญาเช่าอื่นๆ หรือใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเพื่อการลงทุน สัญญาเช่าระยะยาวต้องมีอายุสัญญาอย่างน้อย 15 ปี ผู้เช่าสามารถสร้างสิ่งก่อสร้างในที่ดินนั้นๆ ได้ แต่เงื่อนไขสิทธิในสิ่งก่อสร้างดังกล่าวยังไม่มีกำหนดในกฎหมาย ณ ปัจจุบัน รัฐไม่มีสิทธิยึดคืนที่ดินที่เช่าเพื่อการลงทุนดังกล่าว ยกเว้นในกรณีที่ต้องใช้ที่ดินผืนนั้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ต้องมีการจ่ายค่าเวนคืนที่เหมาะสมและยุติธรรม

การถือครองที่ดิน กัมพูชาพึ่งประกาศใช้กฎหมายการถือครองที่ดินเมื่อไม่นานมานี้ ดังนั้นนักลงทุนต่างชาติต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วนเกี่ยวกับการถือครองหรือความเป็นเจ้าของที่ดินก่อนการเช่าทำธุรกิจ ที่ดินบางที่อาจเปิดโอกาสให้มีการถือครองได้ร้อยละ 50 ในขณะบางที่อาจให้ครอบครองเพื่อการทำกินหรือใช้ประโยชน์ชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งรัฐอาจยึดครองเมื่อใดก็ได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจเรื่องสิทธิการถือครองที่ดินแปลงนั้นๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อรักษาผลประโยชน์ในการลงทุน

การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน รัฐบาลกัมพูชารับรองสิทธิของแต่ละบุคคลในการใช้ที่ดินโดยการออก Certificate of Land Use and Procession ซึ่งเทียบเท่ากับการมีชื่อเป็นเจ้าของที่ดินและทรัพย์สินที่อยู่บนที่ดินดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าใบรับรองแสดงความเป็นเจ้าของที่ออกอย่างเป็นทางการจะยังมีใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่มีเจ้าของที่ดินน้อยรายที่ได้รับใบรับรองดังกล่าว ดังนั้น นักลงทุนจึงควรตรวจสอบก่อนเข้าไปลงทุนว่าเจ้าของที่ดินมีเอกสารแสดงความเป็นเจ้าของที่ยังใช้ได้อยู่ และได้ลงทะเบียนไว้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกัมพูชาแล้ว สิทธิประโยชน์ของนักลงทุนต่างชาติที่ได้รับ แบ่งเป็น

- หากเป็นสัญญาเช่าที่ดินระยะยาวจะไม่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการเช่า
- หากเป็นสัญญาเช่าที่ดินระยะสั้นที่มีการกำหนดเวลาในการเช่าไว้สามารถต่ออายุใหม่ได้

นอกจากนี้ กฎหมายการลงทุนฉบับใหม่ยังอนุญาตให้นักลงทุนสามารถใช้ที่ดินเป็นหลักประกันในการจดจำนอง รวมทั้งสามารถโอนสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ปลูกสร้างบนที่ดินแปลงดังกล่าวได้อีกด้วย แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาในสัญญาเช่าที่ดิน

5.1.6 การค้าระหว่างประเทศของประเทศกัมพูชากับเวียดนาม

การค้าขายผ่านชายแดนของประเทศกัมพูชา กับเวียดนามนั้นส่วนใหญ่จะผ่านทางด่าน Trapang Ploung (Cambodia) – Xamat (Vietnam) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอ Pon Nhea Krek จังหวัด Kanpong Cham ของกัมพูชา และอยู่ในเขต จังหวัด Tay Ninh ของเวียดนาม โดยสามารถสรุประยะทาง ได้ดังนี้

- Phnom Penh –Kampong Cham ระยะทาง 120 กิโลเมตร
- Kampong Cham –ด่าน Trapang Ploung ระยะทาง 70 กิโลเมตร
- Ho Chi Min City – Tay Ninh Province ระยะทาง 100 กิโลเมตร
- Tay Ninh Province – ด่าน Xamat ระยะทาง 40 กิโลเมตร

ซึ่งด่าน Trapang Ploung เป็นด่านที่กัมพูชาใช้เป็นเส้นทางนำเข้าและส่งออกสินค้าผ่านเวียดนามไปยังจีน) โดยเปิดเวลา 07.00 น. และปิดเวลา 17.00 น. ซึ่งสินค้าสำคัญที่ประเทศกัมพูชาส่งออกผ่านด่าน Trapang Ploung ไปยังเวียดนาม ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด มะม่วงหิมพานต์ และถั่ว เป็นต้น โดยผักและผลไม้ คิดค่าขนส่งรวมค่าภาษี ประมาณ 70 USD /ตัน

5.1.7 การผลิตสินค้าเกษตรของประเทศกัมพูชา

กัมพูชาเป็นประเทศที่ฟื้นตัวจากสงครามกลางเมืองได้กว่า 10 ปี ทำให้ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นในการทำการเกษตร เพื่อเพาะปลูกพืชสวนครัว พืชไร่ พืชสวน ไม้ยืนต้น โดยเฉพาะสวนผลไม้ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถให้ผลผลิตโดยสมบูรณ์ต้องรออีกประมาณ 3-5 ปี ขณะนี้จึงต้องพึ่งการนำเข้าผักสด และผลไม้จากทั่วโลก ปีละประมาณ 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (180 ล้านบาท) หรือเดือนละ 10 กว่าล้านบาท ตามตัวเลขนำเข้าอย่างเป็นทางการ แต่ในความเป็นจริงประมาณว่าจะสูงกว่านี้อีกอย่างน้อย 3 เท่าตัว

ตารางที่ 5.8 ลักษณะความต้องการของผลไม้แต่ละชนิดของประเทศกัมพูชา

ชนิดผลไม้	ลักษณะที่ต้องการ	หมายเหตุ
ส้มเขียวหวาน	ส้มโชกุนหรือสายน้ำผึ้ง สีส้มจัดทั้งผล บรรจุถุงละ 1 กก. หรือบรรจุกล่อง	นำเข้าทุกวันประมาณวันละ 1 ตัน
มังคุด	เบอร์ 1 จำนวน 8-11 ผล/กก. เบอร์ 2 จำนวน 12-15 ผล/กก.	สามารถส่งออกไปเวียดนามได้
ทุเรียน	หมอนทองหรือชะนี นิยมทานสุกมีกลิ่น หอม	นำเข้าสูงสุดถึงวันละ 100 ตัน และมีการส่ง ต่อไปยังเวียดนามทางเรือ
เงาะ	นิยมชนิดตัดช่อ	ออกสู่ตลาดพร้อมกับเงาะของเวียดนาม
มะขาม	สีชมพู สีทอง และขันดี	นำเข้าเพื่อบริโภคภายในประเทศและส่ง ต่อไปยังเวียดนามเดือนละประมาณ 100 ตัน
ลิ้นจี่	รสหวาน ไม่อมเปรี้ยว	ออกก่อนลิ้นจี่จากเวียดนามและจีนนำเข้า วันละประมาณ 0.5 ตัน
ลองกอง	ลักษณะผิวสีขาวนวล ติดช่อ ไม่ร่วงหล่น	เวียดนามนิยมมากเช่นเดียวกับมังคุด
ลำไย	ลักษณะผิวสีขาวนวล ติดช่อ ไม่ร่วงหล่น	เริ่มนำเข้าและได้รับการยอมรับอย่างดี
ลำไย	นิยมชนิดตัดช่อ รสหวานมีกลิ่นหอม	ปัญหาคุณภาพสินค้าเมื่อขนส่งถึงปลายทาง รสชาติไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่นิยมลำไยที่อบ สาร และออกสู่ตลาดพร้อมกับลำไย เวียดนาม

ที่มา: สำนักงานทูตพาณิชย์ สถานทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ

ชนิดของผลไม้ที่มีจำหน่ายในท้องตลาดแยกเป็นผลไม้ที่ปลูกเอง ได้แก่ กล้วย แดงโม ละมุด ขนุน มะละกอ สับปะรด น้อยหน่า ลำไย และมะม่วง (นำเข้ามะม่วงดิบ พันธุ์เขียวเสวยและฟ้าลั่นจากไทย) ด้านผลไม้ที่มีการปลูกเพื่อทดแทนการนำเข้าได้แก่ ทุเรียน มังคุด และเงาะ ซึ่งขณะนี้ได้รับผลผลิตแล้วบ้าง แต่ไม่เพียงพอแก่การบริโภค

5.1.8 การผลิต การค้าทุเรียน มังคุดและลองกองในกัมพูชา

1) พื้นที่เพาะปลูก

พื้นที่ปลูกทุเรียนและมังคุดในกัมพูชาครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด การผลิตมังคุดปลูกเป็นพืชแซม เนื่องจากทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีราคาแพง และไม่พบการปลูกลองกองทางการค้า แหล่งผลิตสำคัญได้แก่ กำปอต กำปงจามและกำปงโสม ลักษณะพื้นที่ปลูกมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสภาพภูมิอากาศและภูมิ

ประเทศ โดยผลผลิตที่ปลูกในจังหวัดกำแพงเพชรโดยเฉพาะทุเรียน เป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียง มีการผลิตทุเรียนมา ยาวนาน เกษตรกรเป็นรายย่อย ทุเรียนในจังหวัดกำแพงเพชรเป็นแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงอันดับสองของประเทศ สามารถให้ผลผลิตทุเรียนได้มากถึง 100,000 ตันต่อปี ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง รวมทั้งเป็นแหล่งผลิต ยางพาราที่สำคัญของประเทศ และในพื้นที่กำแพงเพชรพบว่าเป็นแหล่งผลิตทุเรียนแห่งใหม่ ดินมีความอุดม สมบูรณ์น้อย แต่สภาพอากาศชื้น และลมไม่แรงซึ่งเหมาะต่อการปลูกทุเรียน (ภาพผนวกที่ 1.1)

2) ผลผลิต

พันธุ์ทุเรียนที่ปลูกได้แก่ กระดองเกิด (คล้ายชมพูศรี เนื้อสีเหลืองเข้ม) หมองทอง และชะนี (อกคัก) ฤดูกาลของผลผลิตตั้งแต่เดือน เมษายน-มิถุนายน ปริมาณผลผลิตทุเรียนในปี 2555 น้อยกว่าปี 2554 โดย ผลผลิตทุเรียนต่อตันใกล้เคียงกับทุเรียนที่ปลูกในประเทศไทย (ภาพผนวกที่ 1.2) ทั้งนี้ผลผลิตที่ลดลงเป็นผล มาจากอากาศที่แปรปรวน แหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงคือ กำแพงเพชรและกำแพงเพชร การผลิตเน้นการใช้สารเคมีน้อย คุณภาพดี โดยพบว่าชาวสวนกัมพูชาเก็บเกี่ยวทุเรียนในระยะแก่เต็มที่ บางผลสุกจากบนต้นจึงทำให้ทุเรียน กัมพูชามีคุณภาพดีกว่าทุเรียนไทย (ภาพผนวกที่ 1.3) ลูกค้ามีความมั่นใจและต้องการบริโภค

3) โรคและแมลง

โรคและแมลงของที่พบในกัมพูชาเช่นเดียวกับที่พบในประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ผลิตดั้งเดิมคือ กำแพงเพชร พบการระบาดของหนอนเฝ้าลำต้นทุเรียน ทำให้ต้นทุเรียนตายและทรุดโทรมเป็นจำนวนมาก แมลง ศัตรูของทุเรียนกัมพูชาส่วนใหญ่คือ หนอนเฝ้าผล ซึ่งเข้าทำลายผลทุเรียนตั้งแต่ผลเล็กจนกระทั่งผลมีขนาด ใหญ่ โรคที่พบร้ายแรงที่สุดคือ โรครากรเน่าโคนเน่า ซึ่งเกิดจากเชื้อรา เข้าทำลายที่ราก โคนต้น ลำต้น และกิ่ง ทำให้ต้นทรุดโทรม ใบเหลืองร่วง กิ่งแห้งตาย และต้นทุเรียนตายในที่สุด

4) การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนกัมพูชาใช้สารเคมีน้อย ใช้ปุ๋ยธรรมชาติมากกว่าปุ๋ยเคมี ซึ่งแต่ละพื้นที่มีวิธีการที่แตกต่างกัน ในพื้นที่กำแพงเพชรมีการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยขี้วัวหรือปุ๋ยหมัก การกำจัดวัชพืชเน้นการตัดหญ้าทดแทน การใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยเคมีใช้เมื่อมีความจำเป็นเช่น กระตุ้นการเจริญเติบโตของผล และพบการใช้สารเคมี ป้องกันกำจัดแมลงที่สำคัญ เช่น เพลี้ยไก่แจ้ป้องกันการเข้าทำลายใบอ่อนของทุเรียน ไรแดงป้องกันการเข้า ทำลายใบแก่ หลังการเก็บเกี่ยวมีการใส่ปุ๋ยขี้วัวเพื่อบำรุงดิน ตามปกติใส่ปุ๋ยขี้วัว 3 กระสอบ/ตัน ถ้าต้นมี ขนาดใหญ่มีใส่เพิ่มเป็น 4 กระสอบ/ตัน และใส่อีกครั้งในช่วงฤดูฝน มีการใส่ปุ๋ยเคมี 8-24-24 เพื่อชักนำการ ออกดอก ส่วนพื้นที่กำแพงเพชรเน้นการปุ๋ยขี้วัวและขี้ค้างคาวเป็นส่วนใหญ่ พบการใช้สารป้องกันและกำจัด แมลงจากสมุนไพร เช่น การนำหัวกลอย สะเดา ข่า ในจำนวนที่เท่ากันมาหั่นชิ้นเล็กๆ และใส่น้ำทิ้งไว้ ประมาณ 1 เดือน แล้วเอาน้ำหมักที่ได้ประมาณ 4 ลิตร ผสมกับน้ำ 200 ลิตร พ่นเพื่อป้องกันแมลง

5) การตลาด

ชาวกัมพูชานิยมบริโภคผลผลิตที่ผลิตในประเทศ โดยเฉพาะทุเรียนและมังคุดก่าปอด ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเดิมในขณะที่ยกัมพูชาที่มีรายได้ต่ำยังคงคงเลือกซื้อทุเรียนก่าปอด แต่เป็นทุเรียนไทยที่มีการหลอกผู้บริโภคโดยการทำสัญลักษณ์ลอกเลียนแบบ การค้าขายทุเรียนในกัมพูชาที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง ซึ่งการแข่งขันในแต่ละตลาดแตกต่างกันไปโดยตลาดในพนมเปญมีการแข่งขันสูงมาก ผู้ขายมีจำนวนมาก บางรายไปปรับผลผลิตที่สวนซึ่งมีการทำค้ำหนึ่กที่ผลหรือภาชนะที่ใช้ในการขนส่งเพื่อจกจำแหล่งที่มา (ภาพผนวกที่ 1.5) บางรายโทรสั่งผลผลิตตามต้องการเพื่อมาขาย ในช่วงที่ตลาดทุเรียนดีสามารถขายผลผลิตภายในหนึ่งวัน ถ้าตลาดไม่ดีต้องใช้เวลา 2-3 วัน จึงจะขายหมด ผู้ขายส่งสามารถติดต่อบริษัทผลผลิตจากหลายพื้นที่ทั้งในเวียดนาม ไทย และกัมพูชา ส่วนทุเรียนที่ผลิตในประเทศได้แก่ ก่าปองจาม ก่าปองโสม และก่าปอด มีการแข่งขันสูงเช่นเดียวกัน ผลผลิตส่วนใหญ่มาขายจากพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ โดยราคารายในพื้นที่ยก่าปองโสมซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวมีราคารายที่สูง เมื่อพิจารณาตามสายพันธุ์พบว่า ทุเรียนหมอนทองมีราคาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ชะนีและกาดองกิด

5.2 ประเทศเวียดนาม

5.2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

1) สภาพภูมิประเทศ

ประเทศเวียดนามตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของคาบสมุทรอินโดจีนมีพื้นที่ประมาณ 331,150 ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของประชากรเป็น 260 ตารางกิโลเมตรต่อคน

ทิศเหนือ: ติดกับประเทศจีน ความยาว 1,281 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก: ติดประเทศลาว ความยาว 2,130 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกเฉียงใต้: ติดกับประเทศกัมพูชา ความยาว 1,228 กิโลเมตร และอ่าวไทย

ทิศตะวันออก: มีชายฝั่งทะเลยาวติดกับทะเลจีนใต้ ยาว 3,444 กิโลเมตรประมาณ 3 ใน 4 ของเวียดนาม ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้บริเวณแผ่นดินทั้งหมดของเวียดนาม มีพื้นที่ราว 328,000 ตารางกิโลเมตร

พื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ 2 แห่ง คือ ที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดงทางภาคเหนือ (Red River Delta) และที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงทางทิศใต้ (Mekong River Delta) เวียดนามเป็นประเทศที่มีพื้นที่แคบแต่มีความยาวมาก ทำให้ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศแตกต่างกันค่อนข้างมากโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

ภาคเหนือ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงมากมาย โดยเฉพาะเทือกเขาฟานซีปัน (Fan Si Pan) ซึ่งสูงถึง 3,143 เมตร สูงที่สุดในคาบสมุทรอินโดจีนมีแม่น้ำสำคัญคือ แม่น้ำกง (Cung) ซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำแดงเป็นดินดอนสามเหลี่ยม (Red River Delta) ที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและเป็นที่ตั้งของกรุงฮานอย (Ha Noi) ซึ่งเป็นเมืองหลวง

ภาคกลาง

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงเต็มไปด้วยหินภูเขาไฟ หาดทราย เนินทรายและทะเลสาบ

ภาคใต้

แม้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง แต่ก็มีที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong River Delta) หรือที่รู้จักกันในชื่อ กู๋ลองยาง (Cuu Long Giang) อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งเพาะปลูกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และเป็นที่ตั้งของนครโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh City) หรืออดีตเรียกว่าไซ่ง่อน (Saigon)

2) สภาพภูมิอากาศ

เป็นเขตร้อนชื้น แต่มีความแตกต่างด้านภูมิอากาศอย่างมากระหว่างเวียดนามภาคเหนือและภาคใต้

เวียดนามทางตอนใต้ มีภูมิอากาศคล้ายแถบเส้นศูนย์สูตร มีอุณหภูมิเฉลี่ย ค่ำยประเทศไทยคือประมาณ 27 – 30 องศาเซลเซียส และมี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน (พ.ค. – ต.ค.) และฤดูร้อน (พ.ย. – เม.ย.)

เวียดนามทางตอนเหนือ มีภูมิอากาศคล้ายเขตเมืองร้อน มีอุณหภูมิแตกต่างกันอย่างมากระหว่างช่วงร้อนที่สุดและหนาวที่สุด โดยมี 4 ฤดู คือ

ฤดูใบไม้ผลิ (มี.ค. – เม.ย.) อุณหภูมิระหว่าง 17- 23 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน (พ.ค. – ต.ค.) อุณหภูมิระหว่าง 30 - 39 องศาเซลเซียส

ฤดูใบไม้ร่วง (ก.ย. – พ.ย.) อุณหภูมิระหว่าง 23 - 28 องศาเซลเซียส

ฤดูหนาว (ธ.ค. – ก.พ.) อุณหภูมิระหว่าง 7 - 16 องศาเซลเซียส

3) ประชากร/สังคม/วัฒนธรรม

- ประชากร

ประมาณ 87.3 ล้านคน เวียดนามมีประชากรเป็นอันดับสามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (รองจากอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์) และเป็นอันดับ 13 ของโลก โดยมีกำลังแรงงาน 47.41 ล้าน คนชาวเวียดนามส่วนใหญ่เป็นเชื้อชาติจีน (Kinh) หรือเวียด (Viet) โดยมีมากกว่าร้อยละ 86 นอกนั้นเป็นชนกลุ่มอื่นๆ อีก 53 เชื้อชาติกระจายอยู่ตามเทือกเขาและที่ราบสูง ประชากรเวียดนามส่วนใหญ่ไม่นับถือศาสนา แต่

นับถือลัทธิต่าง ๆ (ร้อยละ 80.8) มีบ้างที่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน (ร้อยละ 9.3) ศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 7.2) อิสลาม (ร้อยละ 0.1) และอื่น ๆ (ร้อยละ 2.6)

- ภาษา

ประเทศเวียดนามใช้ ภาษาเวียดนาม เป็นภาษาราชการ แต่ปัจจุบัน ภาษาอังกฤษ มีความสำคัญมากขึ้นเป็นภาษาที่สอง และมีการใช้ภาษาอื่น ๆ อีก เช่น จีนและรัสเซีย เป็นต้น

- สกุลเงิน

สกุลเงิน คือ ดอง (Dong) , 20,905 ดอง = US\$ 1 (ณ วันที่ 4 เมษายน 2554)

5.2.2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

1) ภาวะเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ในปี 2553 ของเวียดนามมีมูลค่า 143.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ขยายตัวจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 28 ภาคบริการเป็นภาคการผลิตที่มีอัตราขยายตัวสูงสุด ภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง และภาคการเกษตร

ตารางที่ 5.9 ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของภาคการผลิต (หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ)

ภาคการผลิต	2551	2552	2553
ภาคเกษตรกรรม	19,401	18,412	20,904
ภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง	35,207	35,585	41,746
ภาคบริการ	33,619	34,842	38,933

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

2) เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ ปี 2553 และเป้าหมายปี 2554

ประเทศเวียดนามมีเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตต่อเนื่อง โดยมรข้อมูลดังตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจปี 2553 และเป้าหมาย 2554

รายการ	2553	2554	2555
GDP (US\$ พันล้าน)	104.6	112.0	143.5
GDP growth (%)	6.78 %	7.0 – 7.5 %	
- เกษตร ป่าไม้ ประมง	(4.7 %)		
- อุตสาหกรรม ก่อสร้าง	(14.0 %)		

- บริการ	(24.5 %)	
Per capita income (us\$)	1,268	1,300
inflation (%)	11.75%	7%
การส่งออก (US\$ พันล้าน)	72.1 (+26.4%)	78.8 (+14.9%)
- บริษัทต่างชาติ (US\$ พันล้าน)	38.8 (+27.8%)	
การนำเข้า (US\$ พันล้าน)	84.8 (+21.2%)	92.0 (+18.2%)
- บริษัทต่างชาติ (US\$ พันล้าน)	36.5 (+39.9%)	41.5 (+13.70%)
FDI (US\$ พันล้าน)	18.6	20.0
FDI disbursement (US\$ พันล้าน)	11.0 (+10.0%)	11.5 (+4.54%)
overseas remittance (US\$ พันล้าน)	8.4	9.0

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2554

5.2.3 นโยบายด้านเศรษฐกิจการค้า

1) นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายเศรษฐกิจการค้าของเวียดนามยังคงเป็นไปในทิศทางเดิมนับจากการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมตามนโยบาย “โด่ยเหมย” เมื่อกว่า 20 ปีที่แล้ว ดังจะเห็นได้จากเป็นหมายและทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2549-2553 ข้อหนึ่งที่ระบุให้สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยมเพื่อก้าวสู่ความเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและทันสมัยภายในปี 2563 เวียดนามมีการปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบเสรีของโลก ทำให้เศรษฐกิจของเวียดนามมีการเจริญเติบโตและมีรูปแบบที่เป็นสากลอย่างมาก การเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ทำให้เวียดนามต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบกฎหมาย ตลอดจนกลไกภาครัฐ เพื่อเปิดตลาดสินค้าภาคบริการและการลงทุนในประเทศให้กับประเทศสมาชิก WTO

นโยบายการค้าระหว่างประเทศของเวียดนาม คือ มีการส่งเสริมการค้าเสรีโดยรัฐบาลได้มีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้เอื้ออำนวยต่อการค้าระหว่างประเทศ มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อประสานงานกับบริษัทการค้าต่างประเทศของรัฐและบริษัทเอกชนในการติดต่อการค้ากับต่างประเทศซึ่งมีหน่วยงานที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงเศรษฐกิจสัมพันธ์กับต่างประเทศ ศูนย์พัฒนาการส่งออกการค้าและอุตสาหกรรมแห่งเวียดนามบริษัทจัดแสดงสินค้าและนิทรรศการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเวียดนามยังคงมีนโยบายปกป้องการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินและทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ รวมทั้ง

คุ้มครองกิจการภายในประเทศโดยมีมาตรการควบคุมทั้งด้านส่งออกและนำเข้า เช่น การควบคุมการส่งออก และนำเข้าสินค้าบางประเภท และการกำหนดโควตาการส่งออกและนำเข้าสินค้าบางประเภท เป็นต้น

ในตลอดช่วงเวลา 2550 - 2553 ประเทศเวียดนามประสบกับปัญหาการขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากภาวะเงินเฟ้อในประเทศที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ราคาสินค้าส่งออกมีราคาสูงขึ้น ด้วย ทำให้สูญเสียโอกาสในการแข่งขันกับคู่แข่งในตลาดโลกได้ และ ในปี 2554 รัฐบาลเวียดนามได้ ส่งเสริมให้ประชาชนซื้อสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศเพื่อลดการนำเข้า และลดการขาดดุลการค้า อีกทั้งยัง ลดความสำคัญของการจัดกิจกรรมแสดงสินค้าของต่างชาติในประเทศลง

2) การค้าระหว่างประเทศเวียดนามกับตลาดโลก

มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของเวียดนามในปี 2550-2553 พบว่า มีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากมูลค่าการส่งออกและนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ในขณะที่ในปี 2553 มี อัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าสูงถึงร้อยละ 23.5 เป็นการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกสูงถึง ร้อยละ 26.4 ในขณะที่การขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าอยู่ในระดับร้อยละ 21.2 ส่วนในปี 2554 เวียดนามได้ ตั้งเป้าหมายในการส่งออกและนำเข้า คิดเป็นมูลค่าสูงถึง 170,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ตารางที่ 5.11)

แหล่งส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน

แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน และประเทศไทยในอันดับที่ 4

ตารางที่ 5.11 การค้าระหว่างประเทศเวียดนามกับตลาดโลก (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

รายการ	2550	2551	2552	2553		2554 (target)
				มูลค่า	$\Delta\%$	
มูลค่าการค้า	109,200	143,353	127,045	156,993	23.5	170,800
การส่งออก	48,400	62,662	57,096	72,192	26.4	78,800
การนำเข้า	62,678	80,691	69,949	84,801	21.2	92,000
ดุลการค้า	-14,278	-18,029	-12,375	-12,375		-14,000

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

3) การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยและเวียดนาม

ตารางที่ 5.12 การค้าระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

รายการ	2550	2551	2552	2553
มูลค่าการค้า	1,695,250.90	213,212.21	206,968.22	229,180.56
การส่งออก	130,870.51	165,101.24	159,224.25	184,463.24
การนำเข้า	38,655.38	48,110.97	47,743.97	44,717.32
ดุลการค้า	92,215.13	116,990.27	111,480.28	139,745.91

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

5.2.4 ระบบโลจิสติกส์ในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม

การขนส่งสินค้าจากประเทศไทยไปยังประเทศเวียดนาม มีข้อควรคำนึง 2 ประการ คือ ประเภทการขนส่ง และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการขนส่ง โดยทั่วไปการขนส่งสินค้าประเภทต่างๆ ไปยังเวียดนาม นิยมใช้เส้นทางและประเภทการขนส่งดังนี้

1) ทางบก

มีเส้นทางขนส่งทางบก มี 5 เส้นทาง (EXIM Bank, 2551) คือ

- เส้นทางสายนครพนม- คำม่วน (สปป.ลาว)-Ha Tinh (เวียดนาม) ระยะทางประมาณ 230

กิโลเมตร

- เส้นทางสายมุกดาหาร - สะหวันนะเขต (สปป.ลาว) – Quang Tri (เวียดนาม) ระยะทางประมาณ

210 กิโลเมตร

- เส้นทางสายสระแก้ว - พนมเปญ (กัมพูชา) - Ho Chi Minh (เวียดนาม) ระยะทางประมาณ 600

กิโลเมตร

- เส้นทางสายอุบลราชธานี - จำปาสัก (สปป.ลาว) – Koh Tum (เวียดนาม) ระยะทางประมาณ 250

กิโลเมตร

- เส้นทางสายตราด - เกาะกง (กัมพูชา) - Ha Tien (เวียดนาม) ระยะทางประมาณ 230 กิโลเมตร

2) ทางอากาศ

เส้นทางขนส่งสินค้าทางอากาศ มี 2 เส้นทางคือ สุวรรณภูมิ – โฮจิมินห์ และ สุวรรณภูมิ – ฮานอย นอกจากนั้นรัฐบาลเวียดนามตั้งเป้าลงทุนในสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นเป็นมากกว่าร้อยละ 40 ของ GDP หรือประมาณ 5 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี จากปัจจุบันร้อยละ 34.5 ของ GDP ซึ่งประเทศเวียดนามมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์และความสามารถในการด้านโลจิสติกส์ที่ยังไม่ทันสมัย รวมถึง

ความแออัดของการจราจรบนท้องถนนในเขตเมืองและความจำกัดของโครงข่ายถนนที่เชื่อมต่อเมืองต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาคอขวดสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมอย่างมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงมีโครงการมูลค่า 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในท่าเรือในอีก 5 ปีข้างหน้า และโครงการก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น

- รถไฟความเร็วสูงเชื่อมกรุงฮานอย – นครโฮจิมินห์ มูลค่า 55.8 พันล้านเหรียญสหรัฐความยาว 1,570 กิโลเมตร

- ทางด่วน (100 กิโลเมตร) ระหว่างกรุงฮานอย – นครโฮฟอง ต้องการเงินลงทุน 410 ล้านเหรียญสหรัฐ

- การก่อสร้างโรงงานพลังงานนิวเคลียร์ 2,000 เมกะวัตต์ 2 โรง โดยวางแผนจะเริ่มเปิดดำเนินการปี 2563

- ทางด่วน (29 กิโลเมตร) ระหว่างกรุงฮานอย – หล่าวกาย ต้องการเงินลงทุน 600 ล้านเหรียญสหรัฐ

- ถนนวงแหวน (65 กิโลเมตร) ในกรุงฮานอย ต้องการเงินลงทุน 600 ล้านเหรียญสหรัฐ

รวมถึงไฟฟ้าซึ่งมีความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของปริมาณการผลิตไฟฟ้า จนบางครั้งจำเป็นต้องมีการจัดสรรเวลาการใช้ รัฐบาลเวียดนามได้มีแผนแม่บทฉบับที่ 4 เกี่ยวกับการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยจะเพิ่มกำลังการผลิตให้มากขึ้นจาก 53,000 พันล้านกิโลวัตต์ เป็น 190 พันล้านกิโลวัตต์ ในสถานการณ์ปกติและเป็น 198,000 พันล้านกิโลวัตต์ ในสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด

5.2.5 กฎหมายและนโยบายของรัฐบาลกัมพูชาที่เกี่ยวข้อง

1) กิจการที่รัฐบาลเวียดนามส่งเสริมการลงทุน ได้แก่

- การแพร่ขยายพันธุ์ การเพาะปลูกและการแปรรูปทางการเกษตรสินค้าจากป่าไม้และการเกษตรได้นำ การผลิตเกลือ การขยายพันธุ์พืชและสัตว์ใหม่

- การใช้เทคโนโลยีและเทคนิคขั้นสูง การปกป้องนิเวศสิ่งแวดล้อมการทำวิจัย การพัฒนา และการสร้างเทคโนโลยีใหม่ โครงการที่ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ

- อุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเป็นหลัก

- การสร้างและการพัฒนาสาธารณูปโภค และโครงการอุตสาหกรรมสำคัญขนาดใหญ่

- เป็นต้น

ทั้งนี้โอกาสและช่องทางในการลงทุนในอุตสาหกรรมสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5.13

ตารางที่ 5.13 พื้นที่ที่เหมาะสมและโอกาสทางธุรกิจ

ชนิด	พื้นที่ที่เหมาะสม	โอกาสทางธุรกิจ
ผักและผลไม้	จังหวัดบริเวณสามเหลี่ยม แม่น้ำโขง	เพาะปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น ผลไม้อบแห้ง น้ำผลไม้ แยมผลไม้
เกษตร	เกิ่นเทอ และจังหวัดโคยรอป บริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำโขง	เกษตรแปรรูป อาหารกระป๋อง

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

2) อัตราค่าจ้าง

ปัจจุบันบริษัทต่างชาติสามารถจ้างแรงงานท้องถิ่นได้โดยตรง ยกเว้น สถานทูตและองค์กรระหว่างประเทศเท่านั้นที่ยังต้องจ้างแรงงานและจ่ายเงินเดือนผ่านหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้บริษัทต้องจ่ายค่าประกันสังคมร้อยละ 15 และค่าประกันสุขภาพอีกร้อยละ 2 ของค่าจ้างเงินเดือนให้กับพนักงานชาวเวียดนามด้วย ขณะเดียวกันพนักงานชาวเวียดนามต้องจ่ายค่าประกันสังคมร้อยละ 5 และค่าประกันสุขภาพร้อยละ 1 เช่นเดียวกัน

กฎหมายเวียดนามได้กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับลูกจ้างเวียดนามตามพื้นที่การทำงานซึ่งมีผลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ สำหรับคนงานไร้ฝีมือที่ทำงานในบริษัทต่างชาติภายใต้เงื่อนไขปกติ ดังตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 พื้นที่การทำงานและอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อเดือน

ค่าจ้างขั้นต่ำ/เดือน	พื้นที่การทำงาน
1,340,000 คอง (ประมาณ US\$ 75)	เขตในเมืองของกรุงฮานอยและนครโฮจิมินห์
1,190,000 คอง (ประมาณ US\$ 66)	- เขตชนบททุกแห่งของนครโฮจิมินห์และเขตชนบทบางแห่งในกรุงฮานอย - บางเขตในจังหวัดไฮฟอง ดานัง เกิ่นเทอ - เมืองฮาลองในจังหวัดกว๋างนินห์ บางเขตในจังหวัดด่งไญ บั๊กเซียง บาเรีย-หุงเต่า
1,040,000 คอง (ประมาณ US \$ 58)	- เมืองที่เหลือในจังหวัดต่าง ๆ - เขตชนบทที่เหลือของกรุงฮานอย - บางเขตในจังหวัดไฮฟอง เกิ่นเทอ บั๊กนินห์ บั๊กแยง Hung Yen, Hai Duong, หวินฟู้ก กว๋างนินห์ กว๋างนัม ลัมด่ง คั่นห์ฮัว เดนินห์ บั๊กฟู้ก บั๊กเซียง ด่งไญ ลองอาน บาเรีย - หุงเต่า
1,000,000 คอง (ประมาณ US \$ 56)	เขตที่เหลือทั้งหมดของประเทศเวียดนาม

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

หมายเหตุ : นับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2554 เป็นต้นไป ค่าแรงขั้นต่ำที่แบ่งตามพื้นที่จะปรับเป็นเดือนละ 1.55 ล้านคอง (ประมาณ US\$ 80) 1.35 ล้านคอง (ประมาณ US\$ 69) 1.17 ล้านคอง (ประมาณ US\$ 60) และ 1.1 ล้านคอง (ประมาณ US\$ 55) ตามลำดับ

3) ค่าสาธารณูปโภคพื้นฐาน

- ค่าไฟฟ้า

ตารางที่ 5.15 อัตราค่าใช้จ่ายของค่าไฟฟ้าตามประเภทธุรกิจ (หน่วย: กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง)

ประเภทธุรกิจ	อัตราค่าใช้จ่าย
ธุรกิจทั่วไป	0.049-0.056
- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 300 กิโลวัตต์	0.034-0.083
- มากกว่า 300 กิโลวัตต์	0.068-0.09

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

- ค่าน้ำประปา

ตารางที่ 5.16 อัตราค่าใช้จ่ายของค่าประปาตามประเภทธุรกิจ (หน่วย: กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง)

ประเภทธุรกิจ	อัตราค่าใช้จ่าย
ธุรกิจ	0.28 ดอลลาร์สหรัฐ
ทั่วไป	0.17-0.47

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

4) อัตราภาษี

- ค่าภาษี ดังตารางที่ 5.17

ตารางที่ 5.17 อัตราค่าใช้จ่ายของค่าภาษีตามประเภทธุรกิจ (หน่วย: กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง)

ประเภท	อัตราภาษี
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	25% (อัตราภาษีสำหรับน้ำมันและก๊าซ และ ทรัพยากรธรรมชาติระหว่าง 32 - 50%)
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	อัตราก้าวหน้าระหว่าง 5 - 35%
ภาษีเงินได้ส่วนบุคคลของ non-resident	อัตราเดียวกันคือ 20% โดยจัดเก็บจาก non-resident ที่มีแหล่ง รายได้จากเวียดนาม
ภาษีทรัพย์สิน	ขึ้นกับการจัดเก็บของแต่ละหน่วยงานเทศบาลแต่ละเขต
ภาษีการขาย (VAT)	0% , 5% และ 10%
ภาษีรายได้หัก ณ ที่จ่าย	ดอกเบี้ย 10% ค่าธรรมเนียมการจัดการ (loyalty) 10% เงินปัน ผลที่จ่ายรายบุคคล (5%)
ภาษีซ้อน	ไทย-เวียดนามมีความตกลงเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อน

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

- ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ดังตารางที่ 5.18

ตารางที่ 5.18 อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจำแนกตามสินค้าและบริการ

สินค้า/บริการ	อัตราภาษี
สินค้าหรือบริการเพื่อส่งออกหรือจำหน่ายในเขตอุตสาหกรรมส่งออก การลงทุนด้านการเงินหรือตลาดทุนในต่างประเทศ	0%
สินค้าหรือบริการที่จำเป็น เช่น น้ำ ป้าย ยาฆ่าแมลง ยา เครื่องมือแพทย์ อุปกรณ์การศึกษา ของเล่นเด็กเล็กหนังสือวิทยาศาสตร์หรือศิลปะ ผลิตภัณฑ์เกษตรหรือป่าไม้ที่ยังไม่แปรรูป อาหารสัตว์ บริการด้านวิทยาศาสตร์และการเกษตร เป็นต้น	5%
สินค้าหรือบริการอื่นๆ นอกเหนือจากที่ระบุข้างต้น รวมถึงสื่อเคเบิลและยานพาหนะหลักทรัพย์ ซึ่งในอดีตเสียอัตราร้อยละ 20	10%

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2554

5) กฎหมายที่ดิน

รัฐบาลเวียดนามไม่อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติซื้อขายที่ดินในเวียดนาม แต่ให้สิทธิในการเช่าที่ดิน (Land Use Right) ซึ่งมีระยะเวลาการเช่าขึ้นอยู่กับระยะเวลาของโครงการลงทุนตามที่ได้รับ Investment License เป็นหลัก โดยทั่วไปนักลงทุนต่างชาติได้รับสิทธิในการเช่าที่ดินประมาณ 50 ปี แต่อาจขยายได้ถึง 70 ปี หากเป็นโครงการลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษจาก The Standing Committee of the National Assembly ของเวียดนามยกเว้นโครงการลงทุนประเภท Build-Transfer-Operate Contract (BTO) ซึ่งการลงทุนที่เป็นข้อตกลงระหว่างหน่วยงานราชการของเวียดนามกับนักลงทุนต่างชาติ เพื่อสร้างหรือดำเนินการในโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น สะพาน ถนน สนามบิน ท่าเรือ ประปา และไฟฟ้า รัฐบาลเวียดนามจะทำสัญญากับผู้ลงทุนในลักษณะต่าง ๆ อาทิ BOT (Build-Operate-Transfer) คือโครงการลงทุนที่ผู้ลงทุนสร้างแล้วเสร็จและหาผลประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่งก่อนโอนกิจการเป็นของรัฐบาลเวียดนาม BTO (Build-Transfer-Operate) คือโครงการลงทุนที่เมื่อสร้างแล้วเสร็จ ผู้ลงทุนต้องโอนให้รัฐบาลเวียดนามก่อนจึงจะสามารถดำเนินการเพื่อหาผลประโยชน์ได้ในระยะเวลาที่ตกลงกันและ BT (Build-Transfer) คือโครงการลงทุนที่เมื่อสร้างแล้วเสร็จผู้ลงทุนต้องโอนให้รัฐบาลเวียดนามทันที โดยรัฐบาลเวียดนามจะอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติไปลงทุนในโครงการอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนตามสมควร ทั้งนี้รัฐบาลเวียดนามได้สนับสนุนโครงการลงทุนต่างชาติในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวโดยการให้สิทธิพิเศษในการใช้ที่ดินและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งสิทธิพิเศษด้านภาษี เป็นต้น

5.2.6 การผลิตสินค้าเกษตรของประเทศเวียดนาม

เวียดนามมีพื้นที่เพาะปลูกผลไม้ขนาดเล็กกระจายทั่วประเทศ โดยในปี 2553 มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 1 ล้านเฮกตาร์ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง (ประมาณร้อยละ 35 ของพื้นที่ปลูกผลไม้ทั่วประเทศ) ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ (ประมาณร้อยละ 17) และตอนกลางของภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เพาะปลูกแก้วมังกร มะม่วงและองุ่น ปัจจุบันเวียดนามผลิตผลไม้ได้ประมาณปีละ 7 ล้านตัน โดยผลิตกล้วยได้มากที่สุดร้อยละ 22 รองลงมาคือ ลำไยร้อยละ 9 มะม่วงร้อยละ 8 เกรฟฟรุตร้อยละ 6 แต่ที่ทำรายได้จากการส่งออกให้ประเทศมากที่สุดคือ แก้วมังกร ซึ่งได้รับ Europe GAP Certificate ในปี 2549 และปัจจุบันเวียดนามกำลังพัฒนาคุณภาพ สุขอนามัย และปริมาณผลไม้ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดส่งออก โดยเริ่มใช้แก้วมังกรเป็นผลไม้แนะนำสำหรับการผลิตผลไม้อินทรีย์

ผลไม้ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะส่งผลไม้สดเข้าจำหน่ายในตลาดส่งเข้าโรงงานแปรรูปเพียงร้อยละ 10 – 15 ทั้งนี้ เวียดนามมีโรงงานแปรรูปผลไม้ประมาณ 50 โรงงาน สามารถผลิตผลไม้แปรรูปได้ 3 แสนตันต่อปี อุตสาหกรรมสินค้าผลไม้แปรรูปของเวียดนามอยู่ระหว่างการพัฒนา เพราะกระบวนการ “field to fork” (การแปรรูปผักและผลไม้) ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้โรงงานขาดแคลนวัตถุดิบที่มีคุณภาพและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิตด้วย นอกจากนี้ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ยังมีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นประเภทผลไม้กระป๋องและผลไม้แห้ง ทั้งนี้ “Vinamit” เป็นแบรนด์สินค้าผลไม้แห้งของโรงงานแปรรูปเวียดนามรายใหญ่ที่สามารถครองส่วนแบ่งตลาด ส่วนใหญ่และสามารถส่งออกมายังจีนและไทย

ผลไม้ของเวียดนามยังเป็นที่รู้จักของต่างชาติไม่มากนักยกเว้นแก้วมังกร (Dragon fruit) ซึ่งเป็นผลไม้ส่งออกที่เด่นที่สุด โดยคาดว่าจะมีรายได้จากการส่งออก ปีละ 70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามได้พิจารณาให้ผลไม้เป็นหนึ่งในสินค้าที่มีศักยภาพการส่งออกและพยายามผลักดันให้มีรายได้จากการส่งออกมากขึ้น โดยกำลังพัฒนามาตรฐาน Viet GAP เพื่อให้การรับรองคุณภาพผลไม้ที่ผลิตในประเทศหลายชนิด เช่น มะม่วง ลำไย ส้มโอ สับปะรดและลิ้นจี่ เป็นต้น

1) ตลาดผลไม้ในประเทศ

แม้เวียดนามจะผลิตผลไม้ได้ปีละ 7 ล้านตันและส่วนใหญ่จำหน่ายในประเทศ แต่ยังมีผลไม้นำเข้าจากต่างประเทศเข้าขายในตลาดท้องถิ่นทั่วทุกแห่งไม่เฉพาะในฮูเปอ๋มาร์เก็ต แต่ยังกระจายทั้งในตลาดค้าส่ง ค้าปลีกและในชุมชนเล็กๆ ผลไม้นำเข้ามากที่สุดมาจากจีน คิดเป็นกว่าร้อยละ 50 ของผลไม้ที่นำเข้าทั้งหมด รองลงมาคือผลไม้จากไทย คิดเป็นกว่าร้อยละ 15 และสหรัฐอเมริกา ประมาณร้อยละ 12 ทั้งนี้ ไม่คิดรวมผลไม้ที่ลักลอบนำเข้าตามชายแดน ผลไม้ที่นำเข้าจากจีนส่วนใหญ่จะเป็นผลไม้เมืองหนาว เช่น แอปเปิ้ล พลัม แอปเปิ้ล ส้ม เป็นต้น ส่วนผลไม้ที่นำเข้าจากไทยที่สำคัญ คือ มะม่วงเขียว (มะม่วงทานดิบ) มังคุด มะขาม และลางสาด / ลองกอง ปัจจุบันเวียดนามได้ผลิตผลไม้ที่มีต้นกำเนิดจากไทย คือ ลางสาด มะม่วงเขียว และ

ทุเรียนหมอนทอง โดยผลผลิตสามารถขายภายในประเทศได้ แต่ยังไม่สามารถส่งออก และได้มีการนำเข้า ต้นไม้เพื่อขายให้ชาวสวนโดยตรงเพื่อเพาะปลูกในเวียดนาม

ตารางที่ 5.19 การนำเข้าผลไม้จากประเทศต่างๆ ของเวียดนาม (หน่วย: พันเหรียญสหรัฐ)

ประเทศ	2552 (ม.ค.-ต.ค.)	2553 (ม.ค.-ต.ค.)
จีน	128,929	125,774
ไทย	41,698	35,921
สหรัฐอเมริกา	16,762	22,601
ออสเตรเลีย	14,023	10,347
มาเลเซีย	2,323	2,740
ซิติ	1,800	2,368
บราซิล	2,185	2,304
อินโดนีเซีย	1,187	2,089
ประเทศอื่นๆ	13,875	29,881
มูลค่าทั้งหมด	222,782	234,025

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

* ไม่นับรวมผลไม้ที่ลักลอบนำเข้าตามชายแดน

ในปี 2553 เวียดนามนำเข้าผลไม้เป็นมูลค่า 294 ล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้นจากมูลค่านำเข้า 280 ล้านดอลลาร์ของปีที่ผ่านมาเพียงร้อยละ 5 โดยตลาดที่นำเข้าผลไม้ลดลงอย่างมากคือ ออสเตรเลียและไทย ส่วนจีนลดลงเพียงร้อยละ 2 ขณะที่ผลไม้จากอินโดนีเซีย สหรัฐฯ และซิตีนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ผลไม้นำเข้าส่วนใหญ่จำหน่ายในตลาดผู้บริโภคที่มีรายได้สูง เพราะมีราคาสูงกว่าผลไม้เวียดนาม 2 – 3 เท่าตัว ขณะที่ผลไม้จากจีนซึ่งไม่ได้รับความนิยมไว้วางใจด้านสุขอนามัยจึงสามารถครองตลาดผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำ เพราะมีราคาถูกกว่าผลไม้ประเภทเดียวกันของเวียดนามและคู่แข่ง ส่วนผลไม้ไทยได้รับความนิยมเชื่อถือด้านความปลอดภัยจากสารเคมี สารพิษตกค้างมากกว่าผลไม้จีน และคุณภาพของผลไม้ดีกว่าผลไม้เวียดนาม จึงเป็นที่ต้องการสำหรับผู้มีรายได้สูง

2) การส่งออกผลไม้ไทยไปยังเวียดนาม

จากสถิติของไทยพบว่า การส่งออกผลไม้ไทยไปยังเวียดนามปี 2553 ขยายตัวเพียงร้อยละ 7.1 ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับการขยายตัวถึงร้อยละ 313.5 ในปีที่ผ่านมา โดยผลไม้ที่ไทยส่งออกได้เพิ่มขึ้นในอัตราสูงคือ เงาะและทุเรียน

ตารางที่ 5.20 มูลค่าการส่งออกผลไม้ไทยไปยังประเทศเวียดนาม ปี 2553

ชนิดของผลไม้	มูลค่า (ล้าน USD)		อัตราการขยายตัว(%)		สัดส่วน (%)	
	2552	2553	2552	2553	2552	2553
ผลไม้ทั้งหมด	17.1	18.3	313.5	7.1	3.3	3.4
ผลไม้สด						
มังคุด	5.7	7.5	322.1	31.7	10.5	12.4
ลำไย	4.3	2.8	763.6	- 34.9	4.1	2.5
มะม่วง	1.9	2.3	686.2	23.3	13.6	14.9
เงาะ	0.1	0.4	105.8	219.6	6.8	15.1
ลิ้นจี่	0.3	0.1	-	-57.7	2.8	3.5
ทุเรียน	0.02	0.05	-34.9	117.4	0.02	0.04
ผลไม้แช่แข็งอื่นๆ	1.5	1.5	201.2	0.5	3.3	2.8
ลำไยแห้ง	0.4	1.1	1,046.8	138.4	0.6	1.5

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์, 2554

5.2.7 การผลิต การค้าทุเรียน มังคุด และลองกองในเวียดนาม

1) พื้นที่เพาะปลูก

ปัจจุบันพื้นที่ปลูกผลไม้ในเวียดนามครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดโดยสามารถแบ่งตามสภาพภูมิประเทศได้ 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ (Mekong Delta) ได้แก่ จังหวัดเตียงยางและเบนตร และสภาพพื้นที่ดอน ได้แก่ จังหวัดด่งไญ โดยการผลิตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีการปลูกผลไม้แบบยกร่องหรือทำเป็นโคกสูงเพื่อช่วยระบายน้ำ ในสภาพพื้นที่ดอนมีการปลูกแบบทั่วไป (ภาพผนวกที่ 1.6) สภาพภูมิอากาศมีฝนตกมาก การผลิตผลไม้ในเวียดนามมีลักษณะเป็นลักษณะเกษตรกรรายย่อยเนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด

2) ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า พันธุ์ทุเรียนพื้นเมืองของเวียดนามมีจำนวนมาก เช่น Ri6, Kho Qua Xanh นอกจากนี้พบการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเพื่อการค้าโดยเน้นส่งออกเป็นหลัก ปริมาณผลผลิตทุเรียนเวียดนามในปี 2555 น้อยกว่าปี 2554 ปริมาณผลผลิตทุเรียนต่อต้นใกล้เคียงกับทุเรียนที่ปลูกในประเทศไทย ทั้งนี้ผลผลิตที่ลดลงเป็นผลมาจากอากาศที่แปรปรวน ฤดูกาลเก็บเกี่ยวในพื้นที่ราบลุ่มสามารถเก็บเกี่ยวก่อนเนื่องจากมีการทำนอกระบายน้ำด้วยเทคนิคการใช้สารแพลโคลบิวทราโซลร่วมกับการคลุมโคนด้วยฟางพลาสติก (ภาพผนวกที่ 1.7) โดยผลผลิตออกตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม และในพื้นที่ดอนสามารถเก็บเกี่ยวใน

เดือนมิถุนายน การเก็บเกี่ยวมีการนับอายุวันหลังดอกบานรวมถึงการใช้ไม้เคาะเพื่อฟังเสียงเช่นเดียวกับประเทศไทย

มังคุดและลองกองปลูกเป็นพืชแซม โดยมังคุดสามารถให้ผลผลิตที่ดีทั้งในพื้นที่ราบลุ่มและที่ดอน ในขณะที่การผลิตลองกองมีปริมาณผลผลิตต่ำ และมีคุณภาพไม่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับลองกองไทย คือผลเล็ก รสเปรี้ยว

3) โรคและแมลง

โรคและแมลงที่พบในเวียดนามเช่นเดียวกับที่พบในประเทศไทย แต่ปริมาณน้อยกว่าเช่นการเข้าทำลายของเพลี้ยไฟในมังคุด พื้นที่ผลิตในพื้นที่ราบลุ่มพบการระบาดของโรคและแมลงมากกว่าพื้นที่ ดอน โดยเฉพาะโรครากเน่าโคนเน่า ซึ่งเกิดจากเชื้อรา เข้าทำลายที่ราก โคนต้น ลำต้น และกิ่ง ทำให้ต้นทรุดโทรม ใบเหลืองร่วง กิ่งแห้งตาย และต้นทุเรียนตายในที่สุด

4) การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนเวียดนามส่วนใหญ่ใช้สารเคมีมากเช่นเดียวกับประเทศไทย เนื่องจากมีการศึกษาเทคโนโลยีต่างๆ ในแหล่งผลิตสำคัญของประเทศไทย โดยการผลิตทุเรียนในพื้นที่ราบลุ่มใช้สารเคมีมากกว่าพื้นที่ดอน เนื่องจากการทำทุเรียนนอกฤดู มีการใช้สารแพคโคลบิวทราโซล การใช้ปุ๋ยนิยมใช้ปุ๋ยขี้วัวรวมกับการใช้ปุ๋ยเคมี

บทที่ 6

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของผลไม้ไทยในตลาดเป้าหมาย

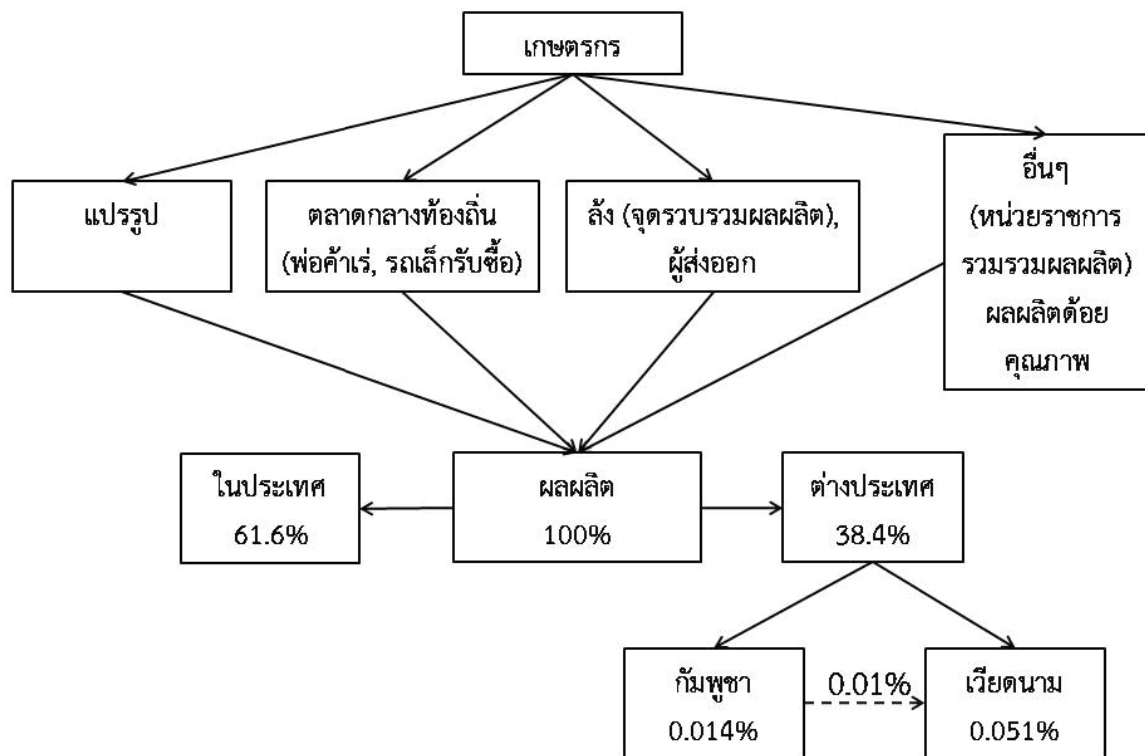
โซ่อุปทานผลไม้ในตลาดเป้าหมาย

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ สามารถจัดทำโซ่อุปทานของทุเรียน มังคุดและลองกองได้ดังนี้

6.1 โซ่อุปทานผลไม้ในตลาดเป้าหมาย

6.1.1 ทุเรียน

ในระดับต้นน้ำผลผลิตทุเรียนทั้งหมดจากเกษตรกรมีการจัดจำหน่ายด้วยตัวเองและการจัดจำหน่ายผ่านตัวแทน โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดจำหน่ายด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 57.92 ผ่านตัวแทนคิดเป็นร้อยละ 42.08 การจัดจำหน่ายผ่านตัวแทน ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศคิดเป็นร้อยละ 58.54 ต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 41.46 การขายผลผลิตของเกษตรกรมีด้วยกัน 3 แบบคือ ขายปลีก ขายส่ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่นและบริษัทส่งออก ส่วนใหญ่ของการขายด้วยวิธีขายส่ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 78 บริษัทส่งออกคิดเป็นร้อยละ 13.60 และขายปลีกคิดเป็นร้อยละ 8.40 ช่องทางการจำหน่ายได้แก่ การขายผลผลิตผ่านรถเร่หรือรถเล็กรับซื้อในตลาดท้องถิ่น หรือขายผ่านล้ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่นหรือขายตรงแก่ผู้ส่งออก มีการขายผลผลิตที่ด้อยคุณภาพเพื่อแปรรูปซึ่งต้องการทุเรียนที่แก่จัด เช่น ทุเรียนแช่แข็ง ทุเรียนทอด ทุเรียนกวน นอกจากนี้มีหน่วยงานราชการเข้ามารับซื้อผลผลิตในช่วงปีอุทกภัยราคาตกต่ำ โดยผลผลิตทั้งหมดถูกขนส่งและกระจายไปยังผู้บริโภคโดยผลผลิตที่ใช้บริโภคภายในประเทศมีปริมาณร้อยละ 61.6 ส่งออกไปยังประเทศต่างๆร้อยละ 38.4 ในผลผลิตปริมาณนี้ถูกส่งออกไปยังกัมพูชาร้อยละ 0.014 โดยใช้รถบรรทุกผ่านด่านการค้าชายแดนต่างๆ ด่านที่สำคัญได้แก่ ด่านบ้านแหลม ใช้เวลาถึงกัมพูชา (พนมเปญ) 7 ชั่วโมง และด่านคลองลึกใช้เวลา 13 ชั่วโมง ผลผลิตจำนวนหนึ่งส่งออกตรงไปยังเวียดนามปริมาณร้อยละ 0.051 นอกจากนี้ผลผลิตที่ส่งออกไปยังกัมพูชาถูกพ่อค้าชาวกัมพูชาส่งผลผลิตต่อไปยังเวียดนาม คิดเป็นปริมาณร้อยละ 0.01 ใช้เวลาจากพนมเปญถึงเวียดนาม (โฮจิมินห์) 13 ชั่วโมง (ภาพที่ 6.1 และ 6.2)

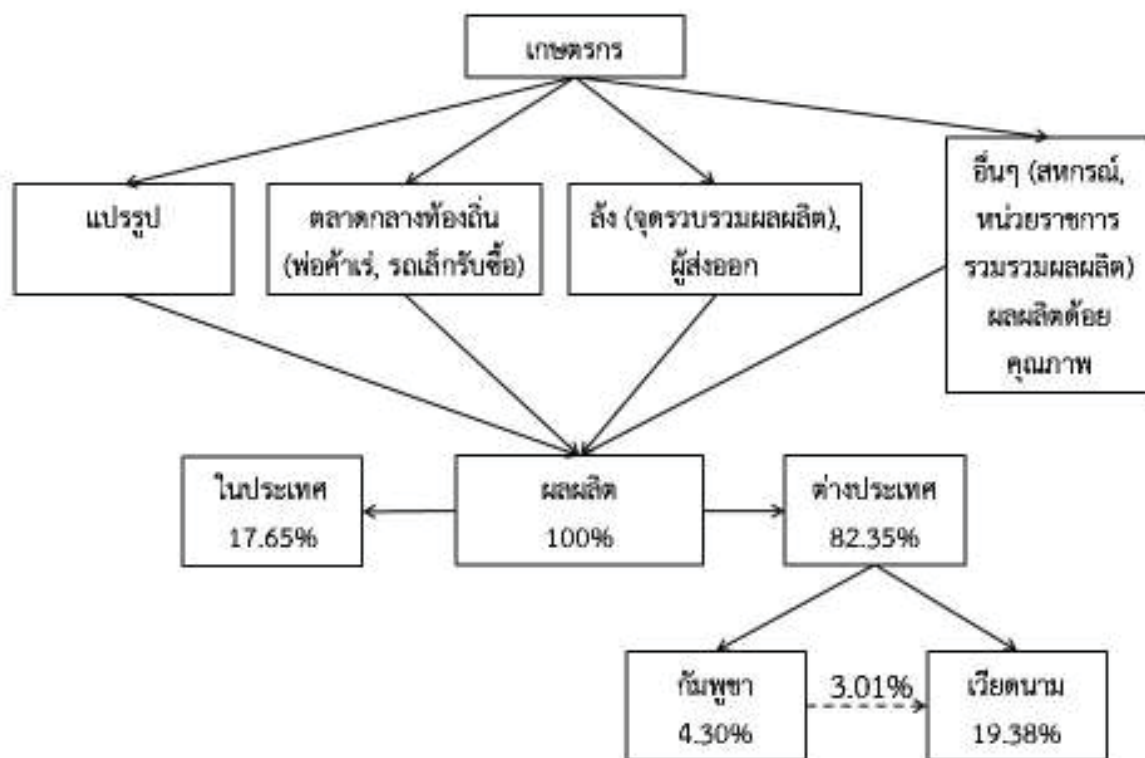
ภาพที่ 6.1 โซ่อุปทานทุเรียน (อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปี 2555 และการเก็บข้อมูลภาคสนาม)

ภาพที่ 6.2 เส้นทางขนส่งทางบกจากประเทศไทยไปกัมพูชาและเวียดนาม

6.1.2 มังคุด

ในระดับต้นน้ำเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตมังคุดด้วยตัวเอง หรือจำหน่ายผ่านตัวแทนโดยส่วนใหญ่เป็นการจัดจำหน่ายด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 61.28 ผ่านตัวแทนคิดเป็นร้อยละ 38.72 และผลผลิตที่จำหน่ายมีทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การจัดจำหน่ายด้วยตัวเองผลผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายให้ตลาดในประเทศคิดเป็นร้อยละ 82.01 ตลาดต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 17.99 ส่วนการจัดจำหน่ายผ่านตัวแทนส่วนใหญ่ผลผลิตขายในประเทศคิดเป็นร้อยละ 65.5 ต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 34.5 การขายผลผลิตของเกษตรกรมีด้วยกัน 3 แบบคือ ขายปลีก ขายส่ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่น และบริษัทส่งออก ส่วนใหญ่เป็นการขายด้วยวิธีขายส่ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 82.71 บริษัทส่งออกคิดเป็นร้อยละ 9.02 และขายปลีกคิดเป็นร้อยละ 8.27 ซึ่งระยะทางจากสวนจนถึงตลาดเฉลี่ยคือ 15 กิโลเมตร การขายผลผลิตมีหลายช่องทางได้แก่การขายผลผลิตผ่านส่ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่น ซึ่งมีการตั้งจุดรับซื้อตามแหล่งผลิตมังคุดต่างๆ จำนวนมาก หรือขายตรงแก่ผู้ส่งออก มีการขายผ่านตลาดกลางท้องถิ่นหรือรถเร่ พ่อค้าในประเทศซึ่งเป็นผลผลิตด้อยคุณภาพ นอกจากนี้มีขายผลผลิตด้อยคุณภาพเพื่อแปรรูป เช่น มังคุดกวน น้ำมังคุด เป็นต้น นอกจากนี้มีหน่วยงานราชการเข้ามารับซื้อผลผลิตในช่วงปีอาหาราคตกต่ำ โดยผลผลิตทั้งหมดถูกขนส่งและกระจายไปยังผู้บริโภค ผลผลิตที่ใช้บริโภคภายในประเทศเพียงร้อยละ 17.65 ส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ร้อยละ 82.35 ในผลผลิตปริมาณนี้ถูกส่งออกไปยังกัมพูชาร้อยละ 4.3 ผ่านทางด้านการค้าชายแดนต่างๆ ด้านที่สำคัญได้แก่ด่านบ้านแหลม ใช้เวลาถึงกัมพูชา (พนมเปญ) 7 ชั่วโมง และด่านคลองลึกใช้เวลา 13 ชั่วโมง ผลผลิตจำนวนหนึ่งส่งตรงไปยังเวียดนามปริมาณร้อยละ 19.38 นอกจากนี้ผลผลิตที่ส่งออกไปยังกัมพูชาถูกพ่อค้าชาวกัมพูชาส่งผลผลิตต่อไปยังเวียดนาม คิดเป็นปริมาณร้อยละ 3.01 ใช้เวลาจากพนมเปญถึงเวียดนาม (โฮจิมินห์) 13 ชั่วโมง (ภาพที่ 6.3)

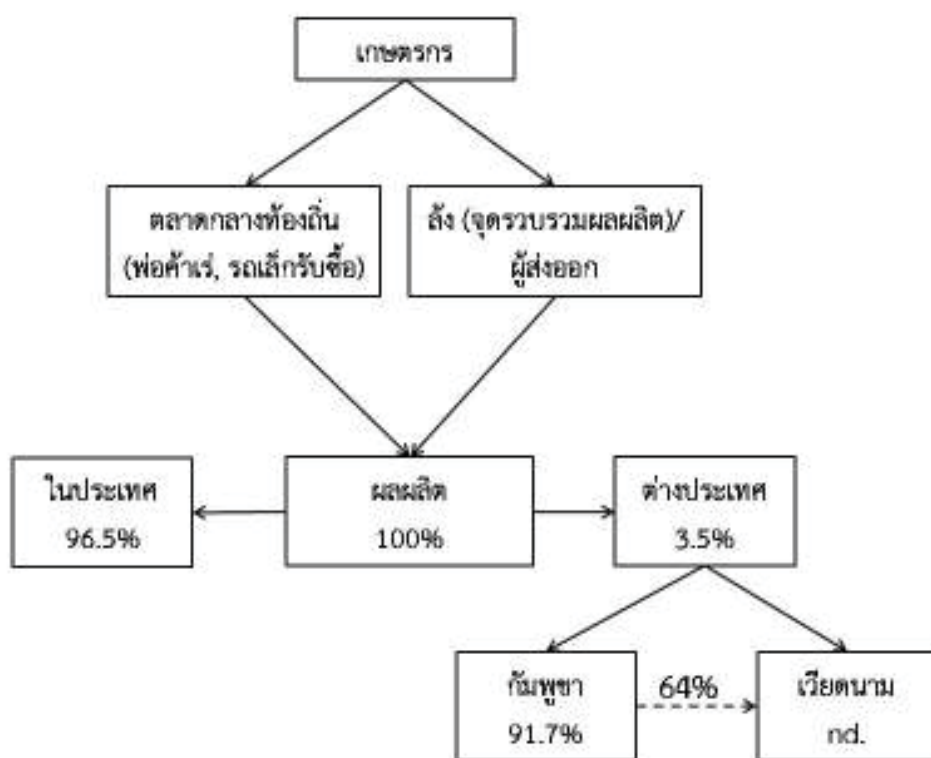

ภาพที่ 6.3 โซ่อุปทานมังคุด (อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปี 2555 และการเก็บข้อมูลภาคสนาม)

6.1.3 ลองกอง

โซ่อุปทานของลองกองมีลักษณะแตกต่างจากโซ่อุปทานของทุเรียนและมังคุด ไม่ซับซ้อนโดยการ จัดจำหน่ายของเกษตรกรเป็นการจัดจำหน่ายด้วยตัวเองกับการจัดจำหน่ายผ่านตัวแทน โดยส่วนใหญ่เป็นการ จัดจำหน่ายด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 66.83 ผ่านตัวแทนคิดเป็นร้อยละ 33.17 การจำหน่ายของเกษตรกรมี ด้วยกัน 3 แบบคือ ขายปลีก ขายส่ง/ผู้รวบรวมท้องถิ่นและบริษัทส่งออก ส่วนใหญ่เป็นวิธีขายส่ง/ผู้รวบรวม ท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 81.63 รองลงมาคือ ขายปลีก คิดเป็นร้อยละ 9.69 สุดท้ายคือ บริษัทส่งออก คิดเป็น ร้อยละ 8.67 ซึ่งระยะทางจากสวนจนถึงตลาดเฉลี่ยคือ 14 กิโลเมตร และผลผลิตที่จัดจำหน่ายมีการขายใน ประเทศและส่งออกต่างประเทศโดยการจัดจำหน่ายด้วยตัวเอง ผลผลิตส่วนใหญ่อยู่ในประเทศคิด เป็นร้อยละ 92.19 ส่งออกต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 7.81 การจัดจำหน่ายผ่านตัวแทนผลผลิตส่วนใหญ่อยู่ในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 68.32 ส่งออกต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 31.68 และผลผลิตลองกองทั้งหมดมีการจัด จำหน่าย 2 ช่องทางได้แก่ การขายผลผลิตผ่านล้ง (จตุรบรรรมท้องถิ่น) หรือขายผลผลิตให้ผู้ส่งออกโดยตรง และการขายผ่านตลาดกลางท้องถิ่นหรือรถเร่ พ่อค้าในประเทศ โดยผลผลิตทั้งหมดถูกขนส่งและกระจายไป ยังผู้บริโภคโดยผลผลิตที่ใช้บริโภคภายในประเทศมีปริมาณสูงถึงร้อยละ 96.5 ส่งออกไปยังประเทศต่างๆ เพียงร้อยละ 3.5 ในผลผลิตปริมาณนี้ถูกส่งออกไปยังกัมพูชาร้อยละ 91.7 ผ่านทางด้านการค้าชายแดนต่างๆ

ด่านที่สำคัญได้แก่ ด่านบ้านแหลม ใช้เวลาถึงกัมพูชา (พนมเปญ) 7 ชั่วโมง และด่านคลองลึกใช้เวลา 13 ชั่วโมง นอกจากนี้ผลผลิตที่ส่งออกไปยังกัมพูชาถูกพ่อค้าชาวกัมพูชาส่งผลผลิตต่อไปยังเวียดนาม คิดเป็นปริมาณร้อยละ 64 ใช้เวลาจากพนมเปญถึงเวียดนาม (โฮจิมินห์) 13 ชั่วโมง (ภาพที่ 6.4)

ภาพที่ 6.4 โซ่อุปทานลองกอง (อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปี 2555 และการเก็บข้อมูลภาคสนาม)

6.2 การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยใช้หลัก Diamond Model

6.2.1 ทุเรียน

1) ประเทศไทย

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีการผลิตทุเรียนอันดับต้นๆของโลก โดยแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญของไทย ได้แก่ จันทบุรี ระยอง ตราด ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช โดยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา มีการผลิตทุเรียนในไทยมากขึ้น เพราะเกษตรกรสามารถผลิตทุเรียนออกสู่ตลาดได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตนอกฤดู ไทยจึงเป็นตลาดทุเรียนแหล่งสำคัญที่หลายๆ ประเทศจับตามอง

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

การเก็บข้อมูลภาคสนามในแหล่งผลิตสำคัญคือ ภาคตะวันออก และจังหวัดศรีสะเกษ รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิพบว่า พื้นที่ปลูกทุเรียนลดลงเนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชเป็นยางพารา รวมถึงปัญหาโรคและแมลง และพบว่าสภาพภูมิอากาศที่แปรเปลี่ยนไปส่งผลต่อปริมาณผลผลิต ปัจจุบันพื้นที่ปลูกในภาคตะวันออก และจังหวัดศรีสะเกษเริ่มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากราคาผลผลิตมีราคาสูงขึ้น เกษตรกรหันกลับมาปลูกทุเรียน

ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า พันธุ์ทุเรียนที่นิยมปลูกได้แก่ ทุเรียนหมอนทอง เกษตรกรมั่นใจว่าไม่มีปัญหาด้านตลาด เนื่องจากสามารถแปรรูปได้ เช่น ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด และทุเรียนแช่แข็ง ฤดูกาลของผลผลิตในภาคตะวันออกคือ ตั้งแต่เดือน เมษายน-มิถุนายน และจังหวัดศรีสะเกษ คือ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ทำให้ผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษเป็นที่นิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดอีกแห่งหนึ่ง ในเรื่องปัญหาทุเรียนอ่อน พบว่า มีความร่วมมือและหาวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาผลผลิตล้นตลาดมีการรับประกันราคาโดยรับซื้อทุเรียนคุณภาพเพื่อนำไปแปรรูป

โรคและแมลง

โรคและแมลงของทุเรียนที่สำคัญได้แก่ โรคลำต้นและกิ่งเน่า จากเชื้อราไฟทอปทอรา และด้วงเจาะต้น พบในพื้นที่ผลิตทุเรียนภาคตะวันออก และจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้ต้นทุเรียนตายและทรุดโทรมเป็นจำนวนมาก

การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนทุเรียนสามารถเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมีได้ง่ายและสะดวก เกษตรกรมีความรู้ในการใช้มากขึ้น จากการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ ในจังหวัดศรีสะเกษมีการแจกปุ๋ยและสารเคมีเป็นจำนวนมาก ชาวสวนทุเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP)

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตทุเรียนแบ่งเป็นต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิต และค่าจ้างแรงงาน โดยจากการสำรวจพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เล็งเห็นว่าต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตขึ้นราคา

ด้านการจ้างงาน ในส่วนของค่าจ้างแรงงานของแต่ละพื้นที่ปัญหาแตกต่างกัน โดยพื้นที่ภาคตะวันออกมีการใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น ค่าจ้างแรงงานทั่วไปวันละ 180-200 บาท ส่วนแรงงานพ่นสารเคมี พบว่าในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมีราคาสูงมาก โดยการจ้างพ่นสารเคมี ถึงขนาด 200 ลิตรละ 200 บาท (วันละ 500 บาท)

- **เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)**

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

ผู้บริโภคชาวไทยพบปัญหาทุเรียนคือคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตที่มีคุณภาพถูกส่งออกไปยังต่างประเทศและนำผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพมาจำหน่ายในประเทศ

ค่านิยม/ความเชื่อ

ปัจจุบันค่านิยมการรับประทานทุเรียนพบว่า กลุ่มคนรักสุขภาพยังเชื่อว่าการรับประทานทุเรียนจำนวนมากส่งผลเสียต่อสุขภาพ นอกจากนี้สื่อโทรทัศน์มีผลต่อผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภครู้จักทุเรียนสายพันธุ์ใหม่เพิ่มมากขึ้น

รสนิยม/ความชอบ

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคที่กัมพูชาส่วนใหญ่นิยมบริโภคทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เพราะมีปริมาณเนื้อมากและกลิ่นไม่รุนแรง นอกจากนี้ทุเรียนสายพันธุ์ใหม่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้น

ความต้องการของผู้บริโภค

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคชาวกัมพูชานิยมทุเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุเรียนที่ผลิตในประเทศจึงไม่พอต่อการบริโภคภายในประเทศ โดยเฉพาะแหล่งผลิตทุเรียนในกำปงโสมซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้ทะเลและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวกัมพูชา มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจึงทำให้ความต้องการทุเรียนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

การแบ่งส่วนตลาด

การแบ่งส่วนตลาดของการค้าขายทุเรียนพบว่า ผลผลิตเพียง 3.5% ส่งออกไปยังต่างประเทศ ปริมาณที่เหลือบริโภคภายในประเทศ โดยการผลิตของเกษตรกรเน้นผลิตเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุด

- **บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)**

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่า การแข่งขันในตลาดทุเรียนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ตลาดส่งออกในประเทศอื่นๆ มีความสำคัญน้อย โดยมีการแย่งชิงผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรงจากการแข่งขันของผู้รวบรวม

ราคา

ราคาขายทุเรียนในเกรดส่งออกสูงมากกว่าทุเรียนเกรดในประเทศ 50-100% และพบว่าช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นช่วงเวลาที่ทุเรียนมีราคาถูกที่สุด เนื่องจากผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก รวมถึงเป็นช่วงเวลาที่โรงเรียนเปิด ผู้บริโภคมีความต้องการน้อยลง

ผลตอบแทนและกำไร

จากผลการสำรวจพบว่า ทุเรียนเป็นผลไม้ที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูง มากกว่า 100,000 บาท ทำให้เกษตรกรหันกลับมาปลูกทุเรียนอีกครั้งหนึ่ง

- อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)

จากผลการสำรวจพบว่า ภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในเรื่องของมาตรฐานการผลิตและการส่งออกสินค้า นอกจากนี้พบว่า จังหวัดศรีสะเกษสนับสนุนการปลูกทุเรียน โดยมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูปทุเรียนขยายตัวมากขึ้นและเกิดภาวะขาดแคลนผลผลิตมากช่วงเวลา อีกทั้งในปัจจุบันยังมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตทุเรียนหลายๆอุตสาหกรรมและได้รับความสนใจจากภาคเอกชนในการนำวัตถุดิบทุเรียนมาแปรรูปเป็นสินค้ารูปแบบอื่น เช่น ทุเรียนกวน ทุเรียนทอดเป็นต้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเกษตรกรและภาคเอกชน รวมถึงการได้รับงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเกษตรกรไทยมีการจัดตั้งสมาคมผู้ค้าทุเรียน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการผลิตทุเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- **ด้านนโยบายของรัฐบาล** ประเทศไทยยังขาดการสนับสนุนการผลิตทุเรียนเป็นอย่างมาก รัฐบาลไทยยังไม่มีการเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการผลิตทุเรียนไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ส่วนมากเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจะช่วยเหลือตนเอง และเกษตรกรด้วยกันเอง ส่งผลให้เวียดนามซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งรายสำคัญของไทยช่วงชิงตลาดทุเรียนไทยไป ดังนั้นรัฐบาลไทยควรมีนโยบายในการพัฒนาภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาราคาตกต่ำ อีกทั้งยกระดับและสนับสนุนมาตรฐานการผลิต (GAP) อย่างจริงจัง รวมถึงสนับสนุนการรวมตัวกลุ่มสหกรณ์ สนับสนุนการวิจัย พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และแสวงหาตลาดใหม่และขยายตลาดเพื่อรองรับผลผลิตและสร้างเสถียรภาพ

2) ประเทศกัมพูชา

ตลาดผลไม้กัมพูชาถึงแม้มีขนาดเล็กกว่าประเทศอื่นๆ แต่เป็นตลาดที่มีศักยภาพ มีอำนาจซื้อค่อนข้างสูง และถือได้ว่ากัมพูชาเป็นประเทศคู่ค้ากับไทยในการซื้อขายทุเรียนมาโดยตลอด ทุเรียนที่ไทยส่งออกไปยังกัมพูชา ส่วนใหญ่เป็นหมอนทองและชะนี โดยจะส่งออกผ่านทางชายแดนไทย-กัมพูชา หลายด่านซึ่งสามารถขนส่งโดยทางรถยนต์ผ่านชายแดน ซึ่งจะมีการติดต่อซื้อขายทุเรียนไทยกับนายหน้าที่อยู่ในประเทศไทยได้โดยตรง โดยนายหน้าเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ติดต่อซื้อขายทุเรียนจากผู้ขายทุเรียนไทย จนกระทั่งเช่ารถบรรทุกนำทุเรียนเข้าไปส่งในกัมพูชา ถือได้ว่าไทยและกัมพูชาเป็นคู่ค้าในการซื้อขายทุเรียนที่น่าจับตามอง

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

ในปัจจุบันพื้นที่ปลูกทุเรียนในกัมพูชาครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด แหล่งผลิตสำคัญได้แก่ กำปอต กำปงจามและกำปงโสม พื้นที่ปลูกทุเรียนในกัมพูชามีความแตกต่างกันทั้งในด้านสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ โดยทุเรียนที่ปลูกในจังหวัดกำปอตเป็นแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียง มีการผลิตทุเรียนมายาวนาน เกษตรกรเป็นรายย่อย ทุเรียนในจังหวัดกำปงจามเป็นแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงอันดับสองของประเทศ สามารถให้ผลผลิตทุเรียนได้มากถึง 100,000 ตันต่อปี ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตยางพาราที่สำคัญของประเทศ และในพื้นที่กำปงโสมพบว่า เป็นแหล่งผลิตทุเรียนแห่งใหม่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์น้อย แต่สภาพอากาศชื้น และลมไม่แรงซึ่งเหมาะต่อการปลูกทุเรียน (ภาพผนวกที่ 1.1)

ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า พันธุ์ทุเรียนที่ปลูกได้แก่ กระดองเกิด (คล้ายชมพูศรี เนื้อสีเหลืองเข้ม) หมองทอง และชะนี (ออกคัก) ฤดูกาลของผลผลิตตั้งแต่เดือน เมษายน-มิถุนายน ปริมาณผลผลิตทุเรียนกัมพูชาในปี 2555 น้อยกว่าปี 2554 โดยผลผลิตทุเรียนต่อต้นใกล้เคียงกับทุเรียนที่ปลูกในประเทศไทย (ภาพผนวกที่ 1.2) ทั้งนี้ผลผลิตที่ลดลงเป็นผลมาจากอากาศที่แปรปรวน แหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงคือ กำปอตและกำปงจาม เป็นผลผลิตที่ใช้สารเคมีน้อย คุณภาพดี โดยพบว่าชาวสวนกัมพูชาเก็บเกี่ยวทุเรียนในระยะแก่เต็มที่ บางผลสุกจากบนต้นจึงทำให้ทุเรียนกัมพูชามีคุณภาพดีกว่าทุเรียนไทย (ภาพผนวกที่ 1.3) ลูกค้ามีความมั่นใจและต้องการบริโภค

โรคและแมลง

โรคและแมลงของทุเรียนที่พบในกัมพูชาเช่นเดียวกับที่พบในประเทศไทย โดยพื้นที่ผลิตทุเรียนดั้งเดิมคือ กำปอต พบการระบาดของหนอนเจาละำต้นทุเรียน ทำให้ต้นทุเรียนตายและทรุดโทรมเป็นจำนวนมาก แมลงศัตรูของทุเรียนกัมพูชาส่วนใหญ่คือ หนอนเจาผล ซึ่งเข้าทำลายผลทุเรียนตั้งแต่ผลเล็กจนกระทั่งผลมีขนาดใหญ่ โรคที่พบร้ายแรงที่สุดคือ โรครากเน่าโคนเน่า ซึ่งเกิดจากเชื้อรา เข้าทำลายที่ราก โคนต้น ลำต้น และกิ่ง ทำให้ต้นทรุดโทรม ใบเหลืองร่วง กิ่งแห้งตาย และต้นทุเรียนตายในที่สุด

การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนกัมพูชาส่วนใหญ่ใช้สารเคมีน้อย ใช้ปุ๋ยธรรมชาติมากกว่าปุ๋ยเคมี ซึ่งแต่ละพื้นที่มีวิธีการที่แตกต่างกัน ในพื้นที่กำปงโสมมีการปรับปรุงดินโดยการใช้ปุ๋ยขี้วัวหรือปุ๋ยหมัก การกำจัดวัชพืชเน้นการตัดหญ้าทดแทนการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยเคมีใช้เมื่อมีความจำเป็นเช่น กระตุ้นการเจริญเติบโตของผล และพบการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงที่สำคัญ เช่น เพลลิกโก่เพื่อป้องกันการเข้าทำลายใบอ่อนของทุเรียน ไรแดง ป้องกันการเข้าทำลายใบแก่ หลังการเก็บเกี่ยวมีการใส่ปุ๋ยขี้วัวเพื่อบำรุงดิน ตามปกติใส่ปุ๋ยขี้วัว 3 กระสอบ/ต้น ถ้าต้นมีขนาดใหญ่มีใส่เพิ่มเป็น 4 กระสอบ/ต้น และใส่อีกครั้งในช่วงฤดูฝน มีการใส่ปุ๋ยเคมี 8-24-24 เพื่อชักนำการออกดอก ส่วนพื้นที่กำปงจามเน้นการปุ๋ยขี้วัวและขี้ค่างคาวเป็นส่วนใหญ่ พบการใช้สารป้องกัน

และกำจัดแมลงจากสมุนไพร เช่น การนำหัวกลอย สะเดา ข่า ในจำนวนที่เท่ากันมาหั่นชิ้นเล็กๆ และใส่น้ำทิ้งไว้ประมาณ 1 เดือน แล้วเอาน้ำหมักที่ได้ประมาณ 4 ลิตร ผสมกับน้ำ 200 ลิตร พ่นเพื่อป้องกันแมลง

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตทุเรียนแบ่งเป็นต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิต และค่าจ้างแรงงาน โดยจากผลการสำรวจพบว่า ต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิตที่ต่ำลงสมก่อนข้างสูง น้ำมันมีราคาแพงถึงลิตรละ 40 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับราคาน้ำมันในประเทศไทย ทำให้เกษตรกรบางส่วนนำผลทุเรียนไปเก็บไว้ที่บ้าน แล้วให้พ่อค้าคนกลางไปรับซื้อถึงแหล่งผลิตเพื่อลดต้นทุนค่าขนส่ง ปุ๋ยเคมีมีราคาสูงกว่าประเทศไทยเนื่องจากค่าขนส่ง ปุ๋ยชีวภาพราคาถูกประมาณ 30 บาทต่อกระสอบ นอกจากนี้ราคาดินพันธุ์ไม้ผลสูงกว่าประเทศไทยประมาณ 50% (ภาพผนวกที่ 1.4)

ด้านการจ้างงาน ในส่วนของค่าจ้างแรงงานของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยที่กำแพงโสมและกำแพงจาม ค่าแรงงานค่อนข้างถูก ค่าจ้างแรงงานวันละ 80 บาท หรือประมาณ 2,400 บาท/เดือน ส่วนที่กำแพงปอด ค่าแรงวันละ 160 บาท หรือประมาณ 4,800 บาท/เดือน เนื่องจากแรงงานท้องถิ่นหายาก

- ส่วนของเงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

ในปัจจุบันประชาชนในกัมพูชาหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากถึง 40% ของจำนวนประชากร ผู้บริโภคเริ่มใส่ใจเรื่องการเลือกซื้อมากขึ้น แม้ราคาสินค้าสูงแต่ก็ยอมจ่ายเพราะมีทัศนคติที่ว่าของราคาแพงคือ สินค้าคุณภาพดี ซึ่งทัศนคติในการเลือกซื้อทุเรียนของคนกัมพูชาแตกต่างกันไป พบว่าผู้บริโภคกำแพงโสมส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางลบกับเรื่องสารเคมีเป็นอย่างมาก ส่วนที่กำแพงปอดผู้บริโภคเลือกซื้อทุเรียนกำแพงปอดมากกว่าทุเรียนไทย เพราะมีความมั่นใจเรื่องคุณภาพของทุเรียนและการใช้สารเคมี ผู้บริโภคบางส่วนมีทัศนคติว่าทุเรียนไทยใช้สารเคมีเพื่อทำให้ทุเรียนสุก ทำให้ผู้ขายมีการบิดเบือนแหล่งผลิตทุเรียนเป็นจำนวนมาก

ค่านิยม/ความเชื่อ

ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันคนกัมพูชาไม่ค่อยนิยมผลไม้ไทย เพราะมีความเชื่อว่าผลไม้ไทยคุณภาพต่ำ และมีการใช้สารเคมีมาก ค่านิยมของคนกัมพูชาในเรื่องการเลือกซื้อทุเรียนแตกต่างกันไป โดยจากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคที่กำแพงโสมเชื่อว่าทุเรียนไทยมีคุณภาพต่ำ การส่งทุเรียนไทยมา กัมพูชาส่งแต่ผลผลิตที่คุณภาพไม่ดี ราคาถูก ทำให้ชาวกัมพูชาคิดว่าทุเรียนไทยคุณภาพต่ำ ส่วนผู้บริโภคที่กำแพงปอดนิยมบริโภคผลผลิตในพื้นที่ เนื่องจากกำแพงปอดเป็นแหล่งผลิตดั้งเดิมของกัมพูชาและมีชื่อเสียงมาก นอกจากนี้ผู้บริโภคบางส่วนมีความเข้าใจและยอมรับในคุณภาพของประเทศไทย เช่น รสชาติใกล้เคียงกับทุเรียนกำแพงปอด และกำแพงจาม แต่ก็ยังมีความกลัวในเรื่องการใช้สารเคมีในทุเรียนไทยเช่นกัน

รสนิยม/ความชอบ

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคที่กัมพูชาส่วนใหญ่นิยมบริโภคทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เพราะเนื้อกรอบและอร่อย และนิยมซื้อทุเรียนกัมพูชาและเวียดนามมากกว่าของไทยเพราะคุณภาพดีกว่า ผู้บริโภคที่กำแพงแสนนิยมบริโภคทุเรียนหมอนทองของกำแพงแสนมากกว่าทุเรียนของกำแพงแสน ส่วนผู้บริโภคที่กำแพงแสนนิยมกินทุเรียนหมอนทองกำแพงแสนมากกว่า พ่อค้าท้องถิ่นไม่นิยมเอาผลทุเรียนที่มีรูปทรงสวยงามมาขาย เพราะมีราคาแพง โดยผู้บริโภคที่กำแพงแสนนิยมบริโภคทุเรียนที่มีขนาดผลเล็ก ส่วนที่กำแพงแสนนิยมกินทุเรียนหมอนทองของกำแพงแสนเท่านั้นเพราะรู้ว่าไม่มีสารเคมี

ความต้องการของผู้บริโภค

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคชาวกัมพูชานิยมทุเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุเรียนที่ผลิตในประเทศจึงไม่พอต่อการบริโภคภายในประเทศ โดยเฉพาะแหล่งผลิตทุเรียนในกำแพงแสนซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้ทะเลและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวกัมพูชา มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจึงทำให้ความต้องการทุเรียนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

การแบ่งส่วนตลาด

การแบ่งส่วนตลาดของการค้าขายทุเรียนในกัมพูชาแบ่งเป็นผู้บริโภคทั่วไป 30% กลุ่มรักสุขภาพ 20% กลุ่มนักท่องเที่ยวในประเทศ 30% กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างประเทศ 20%

- บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่า การแข่งขันในตลาดทุเรียนกัมพูชามีค่อนข้างสูง ซึ่งการแข่งขันในแต่ละตลาดแตกต่างกันไปโดยตลาดในพนมเปญมีการแข่งขันสูงมาก ผู้ขายมีจำนวนมาก บางรายไปปรับผลผลิตที่สวนซึ่งมีการทำค้ำหนึ่กที่ผลหรือภาชนะที่ใช้ในการขนส่งเพื่อจูงใจแหล่งที่มา (ภาพผนวกที่ 1.5) บางรายโหล่งผลผลิตตามต้องการเพื่อมาขาย ในช่วงที่ตลาดทุเรียนดีสามารถขายผลผลิตภายในหนึ่งวัน ถ้าตลาดไม่ดีต้องใช้เวลา 2-3 วัน จึงจะขายหมด ผู้ขายส่งสามารถติดต่อรับผลผลิตจากหลายพื้นที่ทั้งในเวียดนาม ไทย และกัมพูชา ส่วนทุเรียนที่ผลิตในประเทศได้แก่ กำแพงแสน กำแพงแสน และกำแพงแสน มีการแข่งขันสูงเช่นเดียวกัน มีผู้ขายจำนวนมากหลายราย ผลผลิตส่วนใหญ่มาขายจากพื้นที่ที่ต้นอาศัยอยู่

ราคา

ราคาขายทุเรียนในกัมพูชามีราคาแตกต่างกันแหล่งผลิตโดยทุเรียนไทยราคาต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาตามพื้นที่พบว่า ราคาขายในพื้นที่กำแพงแสนมีราคาขายที่สูง เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยว และเมื่อพิจารณาตามสายพันธุ์พบว่า ทุเรียนมีราคาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ชะนีและกาดองกิต ตามลำดับ (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 6.1 ราคาขายทุเรียนในกัมพูชา (บาท/กิโลกรัม)

สายพันธุ์ แหล่งข้อมูล	กาดองกิด	หมอนทอง	ชะนี
กำปงโสม	80	n/a	100
กำปงจาม	n/a	n/a	n/a
กำปอต	64	96	88
พนมเปญ	48	120	72
ตลาด Neak Meas-Phnom Penh	n/a	44	28
Olympic (Phnom Penh)	n/a	104	48
ตลาด Derm Kor	n/a	n/a	36
ตลาด Boeng Keng Korng	n/a	96	n/a
ตลาด Chars	n/a	80	n/a
ตลาด Kandal	n/a	64	n/a
Steng Trang	n/a	88	n/a

หมายเหตุ: n/a คือ ไม่พบข้อมูล

อัตราแลกเปลี่ยนปี 2555 อ้างอิงจากธนาคารแห่งประเทศไทย เท่ากับ 0.0077 บาท/เรียล

ผลตอบแทนและกำไร

จากผลการสำรวจพบว่า ชาวสวนทุเรียนในกัมพูชามีรายได้ที่ดี เนื่องจากราคาขายของผลผลิตมีราคาสูง ปริมาณผลผลิตไม่พอเพียงต่อการบริโภคภายในประเทศ นอกจากนี้ราคาของทุเรียนที่ขายในกัมพูชาพบว่า ทุเรียนกัมพูชามีราคาสูงกว่าทุเรียนที่นำเข้าจากไทยประมาณ 2 เท่า

การค้าขายทุเรียนพบว่า ปัจจุบันพ่อค้าขายส่งทุเรียนในพนมเปญไม่นิยมนำเข้าทุเรียนจากไทยมาขาย เพราะ ได้กำไรต่ำโดยมีกำไรประมาณกิโลกรัมละ 1 บาท ทั้งนี้เกิดจากการแข่งขันสูง

ภาษี

การนำเข้าผลไม้คิดภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) 10%

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** ประเทศกัมพูชายังไม่มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตทุเรียน เนื่องจากยังขาดงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเกษตรกรไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการผลิตทุเรียน เช่น การจัดตั้งสมาคมผู้ค้าทุเรียน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน เป็นต้น จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้กัมพูชายังขาดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตทุเรียนอยู่ นอกจากนั้นผลการสำรวจยังพบว่าเกษตรกรรวมถึงพ่อค้ากัมพูชาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผู้ค้าบางรายยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนเลยและไม่มีการเตรียมความพร้อมกับการเปิดเสรีการค้าในปี 2558 อย่างไรก็ตามเด็กกัมพูชาให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก มีการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม

- **ด้านนโยบายของรัฐบาลกัมพูชา** ยังขาดการสนับสนุนการผลิตทุเรียนเป็นอย่างมาก รัฐบาลกัมพูชายังไม่มีการเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการผลิตทุเรียนไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ส่วนมากเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจะช่วยเหลือตนเอง และเกษตรกรด้วยกันเอง ซึ่งการขาดความร่วมมือจากภาครัฐของกัมพูชานั้น ส่งผลให้ประเทศกัมพูชายังล้าหลังในการผลิตทุเรียนอยู่ เมื่อเทียบกับทั้งไทยและเวียดนาม อีกทั้งเกษตรกรและผู้ขายทุเรียนในกัมพูชาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากไม่มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ และบอกถึงโอกาสและอุปสรรคในการเปิดเสรีทางการค้า ส่งผลให้เกษตรกรไม่มีการเตรียมความพร้อมกับการเปิดเสรีการค้าในปี 2558 เลย

3) ประเทศเวียดนาม

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ปัจจุบันพื้นที่ปลูกทุเรียนในเวียดนามครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดโดยสามารถแบ่งตามสภาพภูมิประเทศได้ 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ (Mekong Delta) ได้แก่ จังหวัดเตยยางและเบนเตร และสภาพพื้นที่ดอน ได้แก่จังหวัดด่งโน โดยการปลูกพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีการปลูกผลไม้แบบยกร่องหรือทำเป็นโคกสูงเพื่อช่วยระบายน้ำ ในสภาพพื้นที่ดอนมีการปลูกแบบทั่วไป (ภาพผนวกที่ 1.6) สภาพภูมิอากาศมีฝนตกมาก การผลิตทุเรียนในเวียดนามมีลักษณะเป็นลักษณะเกษตรกรรายย่อยเนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด

ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า พันธุ์ทุเรียนพื้นเมืองของเวียดนามมีจำนวนมาก เช่น Ri6, Kho Qua Xanh นอกจากนี้พบการปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเพื่อการค้าโดยเน้นส่งออกเป็นหลัก ปริมาณผลผลิตทุเรียนเวียดนามในปี 2555 น้อยกว่าปี 2554 โดยผลผลิตทุเรียนต่อต้นใกล้เคียงกับทุเรียนที่ปลูกในประเทศไทย ทั้งนี้ผลผลิตที่ลดลงเป็นผลมาจากอากาศที่แปรปรวน ฤดูกาลเก็บเกี่ยวในพื้นที่ราบลุ่มสามารถเก็บเกี่ยวก่อนเนื่องจากการทำนอกฤดูด้วยเทคนิคการใช้สารแพคโคลบิวทราโซลร่วมกับการคลุมโคนด้วยผ้าพลาสติก (ภาพผนวกที่ 1.7) โดยผลผลิตออกตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม และในพื้นที่ดอนสามารถเก็บเกี่ยวในเดือนมิถุนายน การเก็บเกี่ยวมีการนับอายุวันหลังดอกบานรวมถึงการใช้ไม้เคาะเพื่อฟังเสียงเช่นเดียวกับประเทศไทย

โรคและแมลง

โรคและแมลงของทุเรียนที่พบในเวียดนามเช่นเดียวกับที่พบในประเทศไทย โดยพื้นที่ผลิตทุเรียนในพื้นที่ดอนพบการระบาดของโรคและแมลงมากกว่าพื้นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะโรครากเน่าโคนเน่า ซึ่งเกิดจากเชื้อรา เข้าทำลายที่ราก โคนต้น ลำต้น และกิ่ง ทำให้ต้นทรุดโทรม ใบเหลืองร่วง กิ่งแห้งตาย และต้นทุเรียนตายในที่สุด

การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนเวียดนามส่วนใหญ่ใช้สารเคมีมากเช่นเดียวกับประเทศไทย เนื่องจากการศึกษาเทคโนโลยีต่างๆ ในแหล่งผลิตสำคัญของประเทศไทย โดยการผลิตทุเรียนในพื้นที่ราบลุ่มใช้สารเคมีมากกว่าพื้นที่ดอน เนื่องจากการทำทุเรียนนอกฤดู โดยการใช้สารแพคโคลบิวทราโซล การใช้ปุ๋ยนิยมใช้ปุ๋ยจีวรร่วมกับการใช้ปุ๋ยเคมี

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตทุเรียนแบ่งเป็นต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิต และค่าจ้างแรงงาน โดยจากผลการสำรวจพบว่า ต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิตในพื้นที่ราบลุ่มสูงกว่าการผลิตทุเรียนในพื้นที่ดอนค่อนข้างสูง เนื่องจากต้นทุนสารแพคโคบิวทราโซลรวมถึงค่าพลาสติกคลุมโคน (ตารางที่ 4.31)

ค่าแรงงาน ในพื้นที่ราบลุ่มได้แก่ เฉียงยาง ค่าแรงงานทั่วไป 240 บาท/วัน (160,000 VND) และในพื้นที่ดอน ได้แก่ ค่องโน ค่าแรงงานทั่วไป 210 บาท/วัน (140,000 VND)

ตารางที่ 6.2 การผลิตทุเรียนในพื้นที่ดอน (Dong Nai) ของประเทศเวียดนาม

ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
	ติดผล				เก็บเกี่ยวผล/ บำรุงต้น	ผลิบานครั้งที่ 1		ผลิบานครั้งที่ 2			ออกดอก
พันธุ์สารเคมี 3 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 3 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 3 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 3 ครั้ง			พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง
	ปุ๋ยเคมี 2 กก./ต้น				จี้ว 100 กก./ต้น + ปุ๋ยเคมี 2 กก./ต้น		ปุ๋ยเคมี 2 กก./ต้น		ปุ๋ยเคมี 2 กก./ต้น		ปุ๋ยเคมี 2 กก./ต้น

ตารางที่ 6.3 การผลิตทุเรียนในพื้นที่ราบลุ่ม (Ben Tre) ของประเทศเวียดนาม

ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
		เก็บเกี่ยวผล	เก็บเกี่ยวผล/ บำรุงต้น	ผลิบานครั้งที่ 1		ผลิบานครั้งที่ 2		ชักนำการออก ดอกนอกฤดู พันธุ์สารเคมี คลุมพลาสติก	ออกดอก	ติดผล	ตัดแต่ง ผลผลิต
พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง			พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง		พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง		พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง	พันธุ์สารเคมี 1 ครั้ง		
ปุ๋ยเคมี 0.5 กก./ ต้น				จี้ว 3 กก./ ต้น + ปุ๋ยเคมี 1 กก./ต้น		ปุ๋ยเคมี 1 กก./ต้น		ปุ๋ยเคมี 1 กก./ต้น			

ตารางที่ 6.4 การผลิตทุเรียนของประเทศไทย

ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ออกดอก/ ติดผล				เก็บเกี่ยวผล	เก็บเกี่ยวผล/ บำรุงต้น	ผลิบานครั้งที่ 1		ผลิบานครั้งที่ 2			ออกดอก
พ่นสารเคมี 3 ครั้ง	พ่นสารเคมี 2 ครั้ง	พ่นสารเคมี 2 ครั้ง				พ่นสารเคมี 2 ครั้ง		พ่นสารเคมี 2 ครั้ง			พ่นสารเคมี 2 ครั้ง
	นุ้ยเคมี 2 กก./ต้น		นุ้ยเคมี 2 กก./ต้น		นุ้ยเคมี 2 กก./ต้น						นุ้ยเคมี 2 กก./ต้น

ตารางที่ 6.5 ต้นทุนการผลิตทุเรียนในเวียดนาม (บาท/ไร่)

รายการ	พื้นที่ดอน (Dong Nai)	พื้นที่รายล้อม (Ben Tre)
ค่าปุ๋ย	14,657	5,554
ค่าสารเคมีและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ	1,687	6,091
ผลผลิต	705	3885

หมายเหตุ: อัตราแลกเปลี่ยนปี 2555 อ้างอิงจากธนาคารแห่งประเทศไทย เท่ากับ 0.0015 บาท/VND

- เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

ประชาชนในเวียดนามนิยมบริโภคผักและผลไม้ ในทุเรียนชาวกัมพูชานิยมบริโภคทุเรียนพื้นเมือง เช่น Ri6, Kho Qua Xanh มากกว่าทุเรียนหอมทอง (ภาพผนวกที่ 1.8) เนื่องจากชาวเวียดนามนิยมทุเรียนผลเล็ก ขนาดเหมาะสมต่อการบริโภคในหนึ่งครั้ง นอกจากนี้รสชาติเป็นที่นิยมคือมีกลิ่นแรง ราคาต่อผลไม่สูง

ค่านิยม/ความเชื่อ

ชาวเวียดนามมีค่านิยมรักสุขภาพ นิยมบริโภคผักและผลไม้ รวมถึงประเพณีและเทศกาลนิยมบูชาด้วยผลไม้ ทำให้ผลไม้ขายได้ดีในช่วงเทศกาล งานพิธีต่างๆ

รสนิยม/ความชอบ

ชาวเวียดนามนิยมทุเรียนขนาดเล็ก รวมถึงชาตินิยมทำให้นิยมผลผลิตภายในประเทศ

ความต้องการของผู้บริโภค

จากผลการสำรวจพบว่า ปัจจุบันชาวสวนทุเรียนนิยมปลูกหอมทอง ซึ่งปลูกเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศเป็นหลักรวมถึงประเทศกัมพูชา ทำให้ไม่ต้องนำเข้าทุเรียนจากไทย นอกจากนี้การผลิตทุเรียนของเวียดนามสามารถให้ผลผลิตตลอดทั้งปีจากการทำนอกฤดู

- บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่า ปัจจุบันชาวสวนเวียดนามผลิตทุเรียนได้ดีและสามารถไปยังต่างประเทศได้ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา แคนาดา ทำให้การแข่งขันของทุเรียนไทยสูงขึ้น อย่างไรก็ตามรัฐบาลรวมถึงเกษตรกรทราบว่าประเทศไทยเป็นผู้ผลิตทุเรียนรายใหญ่จึงมีการวางแผนการผลิตเพื่อลดการแข่งขันกับทุเรียนไทย

ราคา

ราคาขายทุเรียนในเวียดนามมีราคาใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 6.6)

ตารางที่ 6.6 ราคาขายทุเรียนในเวียดนาม (บาท/กิโลกรัม)

สายพันธุ์ แหล่งข้อมูล	หมอนทอง	Ri6	Kho Qua Xanh
ดองโน	36	n/a	n/a
เบนเตร	42	42	28
เบนเตร	36	39	n/a

หมายเหตุ: n/a คือ ไม่พบข้อมูล

อัตราแลกเปลี่ยนปี 2555 อ้างอิงจากธนาคารแห่งประเทศไทย เท่ากับ 0.0015 บาท/VND

ผลตอบแทนและกำไร

จากผลการสำรวจพบว่า ชาวสวนทุเรียนในเวียดนามมีรายได้ที่ดี เนื่องจากราคาขายของผลผลิตมีราคาสูง โดยสามารถจำหน่ายเพื่อการส่งออกได้ และทุเรียนเวียดนามมีราคาสูงกว่าทุเรียนไทย

ภาษี

ไม่มีการเก็บภาษีกับผลไม้

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** เวียดนามมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตทุเรียน เช่นเดียวกับไทย ทั้งนี้เป็นผลมาจากภาครัฐให้ความสำคัญกับการผลิตทุเรียน โดยให้งบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และช่วยเหลือเกษตรกรในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้แก่ ทุเรียนแช่แข็ง อย่างไรก็ตามเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- **ด้านนโยบายของรัฐบาลเวียดนาม** เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนชาวเวียดนามได้รับการสนับสนุนการผลิตทุเรียนเป็นอย่างมาก รัฐบาลให้ความสำคัญและใส่ใจเกษตรกรในทุกๆ เรื่อง ทั้งในด้านปัจจัยการผลิต รวมถึงกลุ่มสหกรณ์ผู้ขายทุเรียน สนับสนุนการวิจัย พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และแสวงหาตลาดใหม่ และขยายตลาดเพื่อรองรับผลผลิตทุเรียน ส่งผลให้เวียดนามซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งรายสำคัญที่ประเทศไทยควรศึกษาและรัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญกับการผลิตทุเรียนไทยให้มากขึ้น อีกทั้งรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายที่จริงจังได้แก่ การกำหนดพื้นที่ปลูก มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (VietGAP) รวมถึงส่งเสริมการบริโภคผลไม้ในประเทศผ่านการจัดเทศกาลผลไม้ (ภาพผนวกที่ 1.9)

ตารางที่ 6.7 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของทุเรียน

ประเด็นพิจารณา	ไทย	กัมพูชา	เวียดนาม
เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต	3.33	2.83	2.83
พื้นที่เพาะปลูก	5	1	3
ผลผลิต	4	2	3
ปัญหาโรคและแมลง	3	4	3
การเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมี	4	2	3
ต้นทุนทั้งหมด	2	4	3
ต้นทุนแรงงาน	2	4	2
เงื่อนไขด้านอุปสงค์	3.00	3.67	3.67
ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค	3	4	4
ค่านิยม/ความเชื่อ	3	4	4
ความต้องการของผู้บริโภค	3	3	3
บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ	4.4	2.2	3.6
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	5	1	3
ราคา	3	4	3
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	5	3	5
ช่องทางการจำหน่าย	5	1	4
ผลตอบแทน/กำไร	4	2	3
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน	4.67	1.67	3.67
ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ในประเทศ	5	2	4
ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออก	5	2	4
อุตสาหกรรมการแปรรูป	4	1	3
ด้านนโยบายของรัฐบาล	2.67	1.00	3.67
หน่วยงานตรวจสอบ/รับรองมาตรฐาน	2	1	4
การเติบโตของงานวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตและแปรรูป	4	1	3
การสนับสนุนเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ	3	1	4
สรุป	3.61	2.27	3.49

จากผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของทุเรียน (ตารางที่ 6.7) สามารถอธิบายได้ดังนี้

เงื่อนไขปัจจัยการผลิต พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุด ใน 3 ประเทศ โดยปัจจัยหลักเป็นผลมาจาก พื้นที่เพาะปลูกมากกว่าอย่างเห็นได้ชัดเจน และผลผลิตต่อไร่สูง และเกษตรกรสามารถเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมี ซึ่งสามารถเห็นได้จากจำนวนร้านค้าจำหน่ายสารเคมี และตัวแทนจำหน่ายที่กระจายตัวอยู่ในแหล่งผลิตทุเรียน ในขณะที่ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อย แต่พบปัญหาโรคและแมลงน้อยที่สุดใน 3 ประเทศ ซึ่งในอนาคตอาจจะเป็นแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญได้ เนื่องจากมีพื้นที่ว่างซึ่งเหมาะแก่การปลูกทุเรียนอีกเป็นจำนวนมาก

เงื่อนไขด้านอุปสงค์ พบว่า ในประเด็นด้านอุปสงค์ประเทศไทยมีศักยภาพต่ำกว่าอีก 2 ประเทศอย่างชัดเจน ซึ่งผู้บริโภคทั้งประเทศกัมพูชา และเวียดนาม มีทัศนคติที่ดีต่อการบริโภคทุเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียนที่ผลิตภายในประเทศ โดยชาวกัมพูชานิยมบริโภคทุเรียนที่ผลิตภายในประเทศ เนื่องจากการผลิตทุเรียนภายในประเทศไม่มีการใช้สารเคมี หรือมีการใช้สารเคมีน้อย ในขณะที่ผู้บริโภคชาวเวียดนามเลือกบริโภคทุเรียนภายในประเทศ เนื่องจากขนาดผลเล็กถึงปานกลาง เหมาะสมกับจำนวนสมาชิกในครอบครัว

เงื่อนไขด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันมากกว่าอีก 2 ประเทศ โดยประเทศไทยสามารถผลิตและส่งออกสู่ตลาดโลกได้ ในขณะที่อีก 2 ประเทศเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก ประเทศเวียดนามมีการส่งออกไปยังต่างประเทศเพียงเล็กน้อย อีกปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ช่องทางการจำหน่าย ซึ่งประเทศไทยมีพ่อค้า ผู้ส่งออก และตัวแทนจำหน่ายในระบบการค้าทุเรียนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งด้วยระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพทำให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในประเทศไทยได้รับผลตอบแทน และกำไรต่อไร่สูงกว่าอีก 2 ประเทศ

เงื่อนไขอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน พบว่า ในประเด็นนี้ประเทศไทยมีศักยภาพสูงกว่าอีก 2 ประเทศอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ และการรองรับของอุตสาหกรรมแปรรูป

เงื่อนไขด้านนโยบายของรัฐบาล พบว่า รัฐบาลของประเทศเวียดนามมีศักยภาพในการสนับสนุนมากกว่าอีก 2 ประเทศอย่างชัดเจน โดยที่รัฐบาลเวียดนามมียุทธศาสตร์ และเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การกำหนดพื้นที่ปลูก (Zoning) และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) ในขณะที่ประเทศไทยมีเพียงนโยบาย แต่ขาดการนำไปสู่การปฏิบัติ ส่วนรัฐบาลประเทศกัมพูชาไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับภาคการเกษตรเลย

6.2.2 มังคุด

1) ประเทศไทย

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีการผลิตมังคุดที่ได้ผลผลิตค่อนข้างสูง เนื่องจากมังคุดเป็นผลไม้เมืองร้อนจึงเจริญเติบโตได้ดีในประเทศไทย มากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ โดยแหล่งผลิตมังคุดที่สำคัญของไทยได้แก่ จันทบุรี ชุมพร และนครศรีธรรมราช

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกมังคุดเริ่มลดลง เนื่องจากไม่มีผลผลิตหรือมีน้อยติดต่อกันหลายปี ติดต่อกัน ขณะเดียวกันไม้ผลชนิดอื่นมีราคาดี เช่น ลำไยและทุเรียน เกษตรกรจึงเปลี่ยนพืชเป็นชนิดอื่นๆ

ผลผลิต

ผลผลิตมังคุดลดลง เนื่องจากพื้นที่ลดลงและไม่มีผลผลิต การเก็บเกี่ยวมีการระมัดระวังมากขึ้น

โรคและแมลง

แมลงศัตรูของมังคุดพบน้อยมาก พบเฉพาะเพลี้ยไฟ ทำให้ผิวมังคุดไม่สวยงาม

ปุ๋ยและสารเคมี

การใส่ปุ๋ยใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี เน้นการผลิตแบบธรรมชาติ มีการพ่นสารเคมีช่วงออกดอกและติดผล เท่านั้น ชาวสวนมังคุดให้ความสำคัญกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่แก่พืช (GAP) มากขึ้น

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตมังคุดแบ่งเป็นต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิต และค่าจ้างแรงงาน โดยจากผลการสำรวจพบว่า ต้นทุนแรงงานคิดเป็น 50% ของต้นทุนทั้งหมด โดยค่าใช้จ่ายแรงงานเก็บเกี่ยวมากที่สุด การจ้างคิดแบบเหมาจ่ายต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม

- เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

คนไทยและชาวต่างชาตินิยมมังคุดมาก นอกจากนี้ผู้บริโภคนิยมรับประทานมังคุดหลังจากทานทุเรียน

ค่านิยม/ความเชื่อ

ผู้บริโภคบางกลุ่มนิยมบริโภคมังคุดผิวลายซึ่งมีรสหวานมากกว่าผลมังคุดที่ผิวมันเงา สวยงาม

ความต้องการของผู้บริโภค

ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อผลมังคุดขนาดปานกลางและเล็กมากกว่าขนาดใหญ่

การแบ่งส่วนตลาด

การแบ่งส่วนตลาดของการค้าขายทุเรียนพบว่า ผลผลิตเพียง 6% ส่งออกไปยังต่างประเทศ ปริมาณที่เหลือบริโภคภายในประเทศ โดยการผลิตของเกษตรกรเน้นผลิตเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุด

- บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่า เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตมังคุดคุณภาพที่เข้มแข็ง และสามารถต่อรองราคากับผู้ส่งออกได้

ราคา

ราคาของมังคุดขึ้นกับเกรดของผลผลิต โดยมีการคัดแยกเกรดจำนวนมากถึง 13 เกรด โดยผลผลิตที่มีขนาดมากกว่า 90 กรัมและผิวผลมันสดใส มีราคาสูงสุด

กลยุทธ์การจำหน่าย

มังคุดเป็นผลไม้ที่สูญเสียได้ง่าย เกิดอาการเปลือกแข็งหลังจากเปลือกได้รับความเสียหาย ทำให้เกิดการขายสินค้าที่มีการรับประกันสินค้าและมีราคาจำหน่ายสูงเกิดขึ้น โดยขายในแหล่งที่มีความต้องการสินค้าคุณภาพ

ผลตอบแทน/กำไร

จากผลการสำรวจพบว่า มังคุดเป็นผลไม้ที่ให้ผลตอบแทนไม่แน่นอน และมีต้นทุนแรงงานสูง เกษตรกรบางรายจึงหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตมังคุดของไทยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูป โดยมีการแปรรูปมังคุดในรูปแบบต่างๆ เพื่อการส่งออก เช่น มังคุดกวน น้ำมังคุด ผลิตภัณฑ์ของฝากอื่นๆ สินค้าเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น มากขึ้น สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาคอาเซียนได้

- **ด้านนโยบายรัฐบาลไทย** เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลพอสมควรผ่านการรวมกลุ่มผลิตมังคุดคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนได้แก่ ตะกร้าพลาสติก บรรจุภัณฑ์ การวิเคราะห์สารพิษ ซึ่งเกษตรกรมองว่าได้รับการสนับสนุนพอเพียงสามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ และควรดำเนินการในผลไม้ชนิด

อื่นๆ อย่างไรก็ตามภาครัฐควรให้ความสำคัญกับระบบการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (GAP) ให้เข้มแข็งและจริงจังเพื่อรักษามาตรฐานการผลิตมังคุดของไทย

2) ประเทศกัมพูชา

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกมังคุดในกัมพูชามีน้อยมาก เนื่องจากอายุการให้ผลผลิตใช้เวลานาน โดยพื้นที่ที่มีการปลูกมังคุดอยู่ในแหล่งเดียวกับที่มีการผลิตมังคุด

ผลผลิต

ผลผลิตมังคุดที่ปลูกในกัมพูชามีปริมาณมากหรือน้อยไม่แน่นอนขึ้นกับสภาพภูมิอากาศเช่นเดียวกับประเทศไทย โดยคุณภาพผลมังคุดไม่แตกต่างกัน ผลมังคุดมีสีผลและไม่มีร่องรอยจากการเข้าทำลายของเพลี้ยไฟ

โรคและแมลง

แมลงศัตรูของมังคุดพบน้อยมาก โดยเฉพาะเพลี้ยไฟ ทำให้ผิวมังคุดสวยงาม

ปุ๋ยและสารเคมี

การใส่ปุ๋ยใช้ปุ๋ยจี้วเป็นหลัก และไม่มีการใช้สารเคมีหรือมีการใช้น้อยมาก เน้นการผลิตแบบธรรมชาติ

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตมังคุดแบ่งเป็นต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิต และค่าจ้างแรงงาน โดยจากผลการสำรวจพบว่า ต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิตที่กำปงโสมค่อนข้างสูง เนื่องจากราคาที่ดินสูง น้ำมันมีราคาแพง ถึงลิตรละ 40 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับราคาน้ำมันที่ประเทศไทย ทำให้เกษตรกรบางส่วนนำผลมังคุดไปเก็บไว้ที่บ้าน แล้วให้พ่อค้าคนกลางไปรับซื้อถึงแหล่งผลิตเพื่อลดต้นทุนค่าขนส่ง ปุ๋ยเคมีราคาสูงกว่าประเทศไทย เนื่องจากค่าขนส่ง ปุ๋ยจี้วราคาถูกประมาณ 30 บาทต่อกระสอบ

ด้านการจ้างงาน ในส่วนของค่าจ้างแรงงานของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยที่กำปงโสมและกำปงจาม ค่าแรงงานค่อนข้างถูก ค่าจ้างแรงงานวันละ 80 บาท หรือประมาณ 2,400 บาท/เดือน ส่วนที่กำปอต ค่าแรงวันละ 160 บาท หรือประมาณ 4,800 บาท/เดือน เนื่องจากแรงงานท้องถิ่นหายาก

- เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

คนกัมพูชาส่วนใหญ่ชอบผลไม้ไทยมาก แต่กลัวเรื่องสารเคมี ส่วนใหญ่แล้วซื้อผลไม้ที่ผลิตภายในประเทศมากกว่าของไทย ถึงแม้ว่าราคาจะสูงกว่า

ค่านิยม/ความเชื่อ

ชาวกัมพูชานิยมบริโภคผลไม้ไทย ส่วนน้อยที่บริโภคผลไม้จากเวียดนาม ซึ่งผลไม้ของเวียดนามมีทุกอย่างเหมือนของไทย แต่มีผลผลิตมีจำนวนน้อยกว่าและคุณภาพไม่ดี เช่น ผลมีขนาดเล็ก ส่วนผลไม้ไทยอร่อยกว่า สดวกว่า ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่ซื้อสินค้าที่มีคุณภาพแม้ว่าราคาสูง

ความต้องการของผู้บริโภค

ชาวกัมพูชานิยมซื้อมังคุด โดยปกติเลือกซื้อผลไม้ที่มีขนาดเล็ก กรณีลูกใหญ่นิยมซื้อไปในช่วงงานบุญหรือเทศกาล งานพิธีต่างๆ และในช่วงวันพระมีความต้องการผลผลิตมากขึ้น อย่างไรก็ตามผลมังคุดของกัมพูชาขายได้ราคาสูงกว่าเนื่องจากไม่มีผลผลิตที่เสียหายหรือผลผลิตเสียหายน้อยกว่า

จากการสัมภาษณ์ผู้นำเข้าผลไม้รายใหญ่ พบว่าในช่วงเวลาที่มีการนำเข้าสูงสุดประมาณ 90-200 ตัน/วัน โดยขายผลผลิตในกัมพูชาประมาณ 30% และส่งไปขายเวียดนาม 70 %

-บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

มังคุดกัมพูชามีปริมาณไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ ทำให้ผลมังคุดส่วนใหญ่ที่ขายในประเทศกัมพูชาเป็นผลมังคุดจากไทย อย่างไรก็ตามผลมังคุดกัมพูชาที่คุณภาพดีมีการรวบรวมเพื่อนำมาขายในตลาดในเมืองพนมเปญ โดยผลมังคุดเหล่านี้มีคุณภาพดีกว่ามังคุดไทยในเรื่องความสดของผลผลิต ผลผลิตที่มีคุณภาพปานกลาง ผลมีขนาดเล็กมีการรวบรวมและจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น

ราคา

ราคาของมังคุดขึ้นกับเกรดของผลผลิต โดยราคาขายของมังคุดที่ผลิตในประเทศกัมพูชาสูงกว่ามังคุดไทย โดยราคาขายในตลาดพนมเปญพบว่า มังคุดกัมพูชามีราคาขาย 56 บาท มังคุดไทย 40 บาท

การขนส่ง

การขนส่งใช้การขนส่งด้วยรถบรรทุก สำหรับการนำเข้ามังคุดจากไทยมีการติดต่อส่งสินค้าไปยังตัวแทนหรือชาวกัมพูชาที่ซื้อสินค้าในจังหวัดจันทบุรีหรือตราด เมื่อส่งมาถึงชายแดนแล้วรถบรรทุกรับผลผลิตที่ชายแดน มีค่าขนส่ง 1 ตระกร้า (20 กิโลกรัม) ประมาณ 40 บาท ระยะเวลาในการเดินทางจากชายแดน (20.00 น.) ถึงพนมเปญ (4.00 น.) นอกจากนี้มีต้นทุนของน้ำมันสูง

ภาษี

การนำเข้าผลไม้คิดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) 10%

กลยุทธ์การจำหน่าย

มังคุดของกัมพูชาส่วนใหญ่มาจากท่าปอดและท่าปงจามการค้าขายและบริโภคภายในประเทศเท่านั้น กรณีผลมังคุดจากไทยมีการขายในตลาดขายส่งในพนมเปญ ตลาดขายส่งเปิดขายตั้งแต่ 1.00-19.00 น. โดยในช่วง 2.00-3.00 เป็นช่วงเวลาที่ขายได้ดีที่สุด นอกจากนี้ผลมังคุดบางส่วนถูกส่งต่อไปยังเวียดนาม (โฮจิมินห์)

ผลตอบแทน/กำไร

ชาวกัมพูชาที่ซื้อมังคุดเข้ามาและมีการส่งออกต่อไปยังเวียดนาม (โฮจิมินห์) ได้กำไรจากการขายมังคุด กิโลกรัมละ 1 บาท สำหรับการขายส่งมังคุดได้กำไรเฉลี่ยประมาณ กิโลกรัมละ 50 สตางค์ ซึ่งรัฐบาลไม่มีบทบาทในการเข้ามาช่วยเหลือ ส่วนในพื้นที่ของกัมพูชา คนส่วนใหญ่มีเงินทุนในการทำสวน

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** ประเทศกัมพูชายังไม่มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตมังคุด เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดยังมีน้อย อีกทั้งยังขาดแคลนแรงงานทำสวนทั้งแรงงานทั่วไป และแรงงานฝีมือ รวมถึงระบบขนส่งก็ไม่มีพัฒนาการ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กัมพูชายังไม่มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุน

- **ด้านนโยบายของรัฐบาลกัมพูชา** ภาครัฐของกัมพูชายังไม่มีการเข้ามาสนับสนุนการผลิตมังคุดเห็นได้จากผลผลิตมังคุดของกัมพูชาในแต่ละปียังไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนไทยประเทศ

3) ประเทศเวียดนาม

-เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกมังคุดในเวียดนามกระจายตามแหล่งผลิตมังคุดเช่น เตียนยาง เบนเตร และดองไน ลักษณะการปลูกสามารถแบ่งตามสภาพภูมิประเทศได้ 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ (Mekong Delta) ได้แก่ จังหวัดเตียนยางและเบนเตร และสภาพพื้นที่ดอน ได้แก่จังหวัดดองไน โดยการผลิตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีการปลูกผลไม้แบบขรูงเพื่อช่วยระบายน้ำ การผลิตมังคุดในเวียดนามมีลักษณะเป็นเกษตรกรรายย่อยเนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด และปลูกแซมกับทุเรียนหรือลองกอง

ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า ปริมาณผลผลิตมังคุดเวียดนามในปี 2555 น้อยกว่าปี 2554 ทั้งนี้ผลผลิตที่ลดลงเป็นผลมาจากอากาศที่แปรปรวน การเก็บเกี่ยวใช้อุปกรณ์คล้ายคลึงกับประเทศไทย ทำให้ผลมังคุดมีคุณภาพดี อย่างไรก็ตามพบปัญหาเนื้อแก้วยางไหลในปริมาณมากสำหรับมังคุดที่ปลูกในพื้นที่ราบลุ่มฤดูกาลของมังคุดสามารถเก็บเกี่ยวในเดือนเมษายน-กันยายน

โรคและแมลง

โรคและแมลงของมังคุดที่พบในเวียดนามพบน้อยมาก เช่น เพลี้ยไฟ

การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนมังคุดเวียดนามให้ความสำคัญกับการผลิตมังคุดน้อยเน้นแบบธรรมชาติ ในกรณีที่ปลูกร่วมกับมังคุดก็มีการพ่นสารเคมีพร้อมกับการฉีดพ่นมังคุดเป็นครั้งคราว และมีการใส่ปุ๋ยในช่วงที่มีผลผลิต

อย่างไรการผลิตมังคุด ภาครัฐสนับสนุนให้เกษตรกรทำระบบการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพ (VietGAP) โดยมีการจัดบันทึกการปฏิบัติงาน (ภาพผนวกที่ 1.10)

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตมังคุดเน้นค่าจ้างแรงงานเป็นหลัก โดยเฉพาะแรงงานเก็บเกี่ยวคิดเป็น 10% ของรายได้

- เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

ประชาชนในเวียดนามนิยมบริโภคผักและผลไม้ ชาวกัมพูชานิยมบริโภคมังคุดมาก

ค่านิยม/ความเชื่อ

ชาวเวียดนามมีค่านิยมรักสุขภาพ นิยมบริโภคผักและผลไม้ รวมถึงประเพณีและเทศกาลนิยมบูชาด้วยผลไม้ ทำให้ผลไม้ขายได้ดีในช่วงเทศกาล งานพิธีต่างๆ

รสนิยม/ความชอบ

ชาวเวียดนามนิยมผลผลิตภายในประเทศ เนื่องจากมังคุดเวียดนามสดกว่ามังคุดไทย (ภาพผนวกที่ 1.11)

- บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่า ปัจจุบันชาวสวนเวียดนามผลิตมังคุดได้ดี ภายหลังที่นำมังคุดวางจำหน่าย ผลมังคุดมีความสดมากกว่ามังคุดไทย อย่างไรก็ตามมังคุดของไทยมีจุดเด่นด้านรสชาติ

ราคา

ราคาขายมังคุดในเวียดนามขึ้นกับเกรดของมังคุด โดยมีการคัดแยกผลผลิตเป็น 3 เกรด ตามขนาดผล มีราคาใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 6.8 ราคาขายมังคุดในเวียดนาม (บาท/กิโลกรัม)

แหล่งข้อมูล \ ผลไม้	มังคุด
ดองโน	45
เบนเตร	36
โฮจิมินห์ (ตลาดเบนถ่าน)	75-90

หมายเหตุ: อัตราแลกเปลี่ยนปี 2555 อ้างอิงจากธนาคารแห่งประเทศไทย เท่ากับ 0.0015 บาท/VND

ผลตอบแทนและกำไร

จากผลการสำรวจพบว่า ชาวสวนมังคุดในเวียดนามมีรายได้ที่ดี เนื่องจากราคาขายของผลผลิตมีราคาสูง โดยมังคุดเวียดนามมีราคาสูงกว่ามังคุดไทย

ภาษี

ไม่มีการเก็บภาษีกับผลไม้

- อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries) ประเทศเวียดนามมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตมังคุด โดยมีอุตสาหกรรมการแปรรูปผลไม้รองรับการสนับสนุนนโยบายการผลิตของมังคุด

- ด้านนโยบายของรัฐบาลเวียดนาม มีการสนับสนุนการผลิตมังคุดเป็นอย่างมาก รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายที่จริงจังได้แก่ การกำหนดพื้นที่ปลูก มาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร (VietGAP) รวมถึงการสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้แก่ การแช่แข็ง การฉายรังสี อย่างไรก็ตามเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ตาราง 6.9 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของมังคุด

ประเด็นพิจารณา	ไทย	กัมพูชา	เวียดนาม
เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต	3.50	3.00	3.00
พื้นที่เพาะปลูก	5	1	3
ผลผลิต	4	2	2
ปัญหาโรคและแมลง	3	4	4
การเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมี	4	2	3
ต้นทุนทั้งหมด	3	5	4
ต้นทุนแรงงาน	2	4	2
เงื่อนไขด้านอุปสงค์	5.00	4.67	5.00
ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค	5	4	5
ค่านิยม/ความเชื่อ	5	5	5
ความต้องการของผู้บริโภค	5	5	5
บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ	4.2	2.2	3.4
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	4	2	3
ราคา	3	3	3
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	5	3	5
ช่องทางการจำหน่าย	5	1	3
ผลตอบแทน/กำไร	4	2	3
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน	4.67	1.67	3.33
ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ในประเทศ	5	2	4
ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออก	5	2	4
อุตสาหกรรมการแปรรูป	4	1	2
ด้านนโยบายของรัฐบาล	3.67	1.00	3.00
หน่วยงานตรวจสอบ/รับรองมาตรฐาน	3	1	4
การเติบโตของงานวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตและแปรรูป	4	1	2
การสนับสนุนเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ	4	1	3
สรุป	4.21	2.51	3.55

จากผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของมังคุด (ตารางที่ 6.9) สามารถอธิบายได้ดังนี้

เงื่อนไขปัจจัยการผลิต พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุด ใน 3 ประเทศ โดยปัจจัยหลักเป็นผลมาจาก พื้นที่เพาะปลูกมากกว่าอย่างเห็นได้ชัดเจน และผลผลิตต่อไร่สูง และเกษตรกรสามารถเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมี ซึ่งสามารถเห็นได้จากจำนวนร้านค้าจำหน่ายสารเคมี และตัวแทนจำหน่ายที่กระจายตัวอยู่ในแหล่งผลิตมังคุด อีกทั้งปริมาณผลผลิตของอีก 2 ประเทศมีน้อยมาก และพบว่าในประเทศกัมพูชาและเวียดนามมีปัญหาโรคและแมลงเข้าทำลายผลผลิตน้อยมาก

เงื่อนไขด้านอุปสงค์ พบว่า มังคุดเป็นผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในทั้ง 3 ประเทศ เนื่องจากเป็นผลไม้ที่ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดี และนิยมบริโภคมาก อีกทั้งในอีก 2 ประเทศผลิตได้ในปริมาณน้อย ฉะนั้นความต้องการมังคุดยังคงที่จะเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง

เงื่อนไขด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันมากกว่าอีก 2 ประเทศ โดยประเทศไทยสามารถผลิตและส่งออกสู่ตลาดโลกได้ ในขณะที่อีก 2 ประเทศผลิตได้ปริมาณน้อยมาก และไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ ทำให้จำเป็นต้องนำเข้ามังคุดจากประเทศไทยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ช่องทางการจำหน่าย ซึ่งประเทศไทยมีพ่อค้า ผู้ส่งออก และตัวแทนจำหน่ายในระบบการค้ามังคุดเป็นจำนวนมาก อีกทั้งด้วยระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดในประเทศไทยได้รับผลตอบแทน และกำไรต่อไร่สูงกว่าอีก 2 ประเทศ

เงื่อนไขอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน พบว่า ในประเด็นนี้ประเทศไทยมีศักยภาพสูงกว่าอีก 2 ประเทศอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ และการรองรับของอุตสาหกรรมแปรรูป

เงื่อนไขด้านนโยบายของรัฐบาล พบว่า รัฐบาลของประเทศไทยมีศักยภาพในการสนับสนุนมากกว่าอีก 2 ประเทศอย่างชัดเจน โดยที่รัฐบาลไทยมีนโยบายในการสนับสนุน เช่น บรรจุกันท์ การวิเคราะห์สารพิษตกค้าง เป็นต้น ในขณะที่รัฐบาลเวียดนามมียุทธศาสตร์ และเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น การกำหนดพื้นที่ปลูก (Zoning) และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (VietGAP) เช่นกัน

6.2.3 ลองกอง

1) ประเทศไทย

ลองกองเป็นผลไม้เขตร้อนที่มีถิ่นกำเนิดและแพร่หลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แหล่งผลิตลองกองที่สำคัญทางภาคตะวันออกของไทย ได้แก่ จันทบุรี และภาคใต้ ได้แก่ ยะลา นราธิวาส และ นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในประเทศ นอกจากการบริโภคภายในประเทศแล้ว ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศรู้จักลองกองมากขึ้น ทำให้มีความต้องการมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะจากประเทศจีน ซึ่งลองกองยังเป็นผลไม้ที่มีการส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเวียดนาม

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

การเก็บข้อมูลภาคสนามในแหล่งผลิตสำคัญคือ ภาคตะวันออก และจังหวัดศรีสะเกษ รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิพบว่า พื้นที่ปลูกทุเรียนลดลงเนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชเป็นยางพารา รวมถึงปัญหาโรคและแมลง และพบว่าสภาพภูมิอากาศที่แปรเปลี่ยนไปส่งผลต่อปริมาณผลผลิต ปัจจุบันพื้นที่ปลูกในภาคตะวันออก และจังหวัดศรีสะเกษเริ่มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากราคาผลผลิตมีราคาสูงขึ้น เกษตรกรหันกลับมาปลูกทุเรียน

ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า พันธุ์ทุเรียนที่นิยมปลูกได้แก่ ทุเรียนหมอนทอง เกษตรกรมั่นใจว่าไม่มีปัญหาด้านตลาด เนื่องจากสามารถแปรรูปได้ เช่น ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด และทุเรียนแช่แข็ง ฤดูกาลของผลผลิตในภาคตะวันออกคือ ตั้งแต่เดือน เมษายน-มิถุนายน และจังหวัดศรีสะเกษ คือ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ทำให้ผลผลิตในจังหวัดศรีสะเกษเป็นที่นิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดอีกแห่งหนึ่ง ในเรื่องปัญหาทุเรียนอ่อน พบว่า มีความร่วมมือและหาวิธีการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาผลผลิตล้นตลาดมีการรับประกันราคาโดยรับซื้อทุเรียนคุณภาพเพื่อนำไปแปรรูป

โรคและแมลง

โรคและแมลงของทุเรียนที่สำคัญได้แก่ โรคลำต้นและกิ่งเน่า จากเชื้อราไฟทอปทอรา และด้วงเจาะต้น พบในพื้นที่ผลิตทุเรียนภาคตะวันออก และจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้ต้นทุเรียนตายและทรุดโทรมเป็นจำนวนมาก

การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนทุเรียนสามารถเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมีได้ง่ายและสะดวก เกษตรกรมีความรู้ในการใช้มากขึ้น จากการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ ในจังหวัดศรีสะเกษมีการแจกปุ๋ยและสารเคมีเป็นจำนวนมาก ชาวสวนทุเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่แก่พืช (GAP)

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตทุเรียนแบ่งเป็นต้นทุนด้านทรัพยากรการผลิต และค่าจ้างแรงงาน โดยจากผลการสำรวจพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เล็งเห็นว่าต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตขึ้นราคา

ด้านการจ้างงาน ในส่วนของค่าจ้างแรงงานของแต่ละพื้นที่มีปัญหาแตกต่างกัน โดยพื้นที่ภาคตะวันออกมีการใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น ค่าจ้างแรงงานทั่วไปวันละ 180-200 บาท ส่วนแรงงานพ่นสารเคมี พบว่าในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมีราคาสูงมาก โดยการจ้างเหมาพ่นสารเคมี ถึงขนาด 200 ลิตรละ 200 บาท (วันละ 500 บาท)

- เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

ผู้บริโภคชาวไทยพบปัญหาทุเรียนด้อยคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตที่มีคุณภาพถูกส่งออกไปยังต่างประเทศและนำผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพมาจำหน่ายในประเทศ

ค่านิยม/ความเชื่อ

ปัจจุบันค่านิยมการรับประทานทุเรียนพบว่า กลุ่มคนรักสุขภาพยังเชื่อว่าการรับประทานทุเรียนจำนวนมากส่งผลเสียต่อสุขภาพ นอกจากนี้สื่อโทรทัศน์มีผลต่อผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภครู้จักทุเรียนสายพันธุ์ใหม่เพิ่มมากขึ้น

รสนิยม/ความชอบ

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคที่กัมพูชาส่วนใหญ่นิยมบริโภคทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เพราะมีปริมาณเนื้อมากและกลิ่นไม่รุนแรง นอกจากนี้ทุเรียนสายพันธุ์ใหม่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้น

ความต้องการของผู้บริโภค

จากผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคชาวกัมพูชานิยมทุเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุเรียนที่ผลิตในประเทศจึงไม่พอต่อการบริโภคภายในประเทศ โดยเฉพาะแหล่งผลิตทุเรียนในกำแพงไสมซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้ทะเลและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวกัมพูชา มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจึงทำให้ความต้องการทุเรียนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

การแบ่งส่วนตลาด

การแบ่งส่วนตลาดของการค้าขายทุเรียนพบว่า ผลผลิตเพียง 3.5% ส่งออกไปยังต่างประเทศ ปริมาณที่เหลือบริโภคภายในประเทศ โดยการผลิตของเกษตรกรเน้นผลิตเพื่อส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุด

- **บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)**

คู่แข่ง

จากการสำรวจพบว่า การแข่งขันในตลาดทุเรียนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ตลาดส่งออกในประเทศอื่นๆ มีความสำคัญน้อย โดยมีการแย่งซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรงจากการแข่งขันของผู้รวบรวม

ราคา

ราคาขายทุเรียนในเกรดส่งออกสูงมากกว่าทุเรียนเกรดในประเทศ 50-100% และพบว่าช่วงเดือนพฤษภาคมเป็นช่วงเวลาที่ทุเรียนมีราคาสูงที่สุด เนื่องจากผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก รวมถึงเป็นช่วงเวลาที่โรงเรียนเปิด ผู้บริโภคมีความต้องการน้อยลง

ผลตอบแทนและกำไร

จากการสำรวจพบว่า ทุเรียนเป็นผลไม้ที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูง มากกว่า 100,000 บาท ทำให้เกษตรกรหันกลับมาปลูกทุเรียนอีกครั้งหนึ่ง

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** ลองกองไทยมีนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปลองกอง และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการที่มาลงทุนตั้งประกอบกิจการโรงงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นการรองรับผลผลิตที่ออกสู่ตลาดจำนวนมากในฤดูลองกอง

- **นโยบายของรัฐของไทย** ภาครัฐยังไม่มีช่วยเหลือหรือสนับสนุนการผลิตลองกองเท่าที่ควร และไม่สามารถดำเนินการในลักษณะเครือข่ายกับภาคเอกชนเพื่อแสดงบทบาทในการส่งเสริมเกษตรกร ส่งผลให้ภาวะการแข่งขันภายในประเทศสูง พ่อค้าชาวกัมพูชาเข้ามาซื้อขายถึงแหล่งผลิต ดังนั้นภาครัฐควรมีนโยบายเร่งช่วยเหลือผู้ประกอบการและเกษตรกรอย่างจริงจังเพื่อรองรับผลผลิตและสร้างเสถียรภาพให้ดีขึ้น

2) ประเทศกัมพูชา

- **เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)**

ไม่พบการผลิตลองกองเชิงการค้า

- **เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)**

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

จากการสำรวจพบว่า ชาวกัมพูชาบริโภคลองกองที่นำเข้าทั้งจากไทยเท่านั้น

ความต้องการของผู้บริโภค

ผู้บริโภคชาวกัมพูชามีความต้องการซื้อลองกองสูง มีความต้องการลองกองเกรดต่างๆ โดยในปี 2554 ลองกองเกรด 2 ซึ่งมีขนาดน้ำหนัก 500 กรัม/ช่อ ขายได้ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2555 เนื่องจากราคาของลองกองราคาต่ำ และเมื่อเปรียบเทียบกับลองกองเกรด 1 ขนาดน้ำหนัก 700 กรัม/ช่อ ขายได้น้อยกว่าและช้ากว่า เนื่องจากราคาสูง

- บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่า การแข่งขันในการซื้อขายลองกองในกัมพูชามีค่อนข้างสูง ผู้ขายมีจำนวนหลายราย สำหรับการขายลองกองส่วนใหญ่วันเดียวก็ขายหมด แต่ถ้าขายไม่ดีก็ประมาณ 2 ถึง 3 วัน จึงจะขายหมด ส่วนมากจะไปรับมาจากตลาดในพนมเปญหรือสั่งจากพ่อค้าในจังหวัดจันทบุรี

ราคา ผลตอบแทนและกำไร

สำหรับราคาขายลองกองในตลาดกัมพูชามีความแตกต่างกันแต่ละพื้นที่โดยที่กำแพงลองกองที่นำเข้าจากไทยเกรด 1-2 ขายได้กิโลกรัมละ 60-80 บาท การขายส่งลองกองได้กำไรเฉลี่ยกิโลกรัมละ 1 บาท

การขนส่ง

การขนส่งลองกองอาศัยรถบรรทุกเป็นหลัก ระยะเวลาขนส่งที่แตกต่างกันตามระยะทางของลูกค้าปลายทาง โดยถ้าขนส่งจากเกาะกงไปที่พนมเปญ ใช้เวลาขนส่งประมาณ 13 ชั่วโมง ปริมาณ 5-7 ตันต่อครั้ง และไม่มีการตรวจสอบเช็ค ส่วนการขนส่งผ่านด่านการค้าชายแดนบ้านแหลมถึงพนมเปญใช้เวลาประมาณ 7 ชม. และสามารถขนส่งโดยรถบรรทุก 12 ล้อต่อไปยังเวียดนาม (โฮจิมินห์) ใช้เวลา 12 ชั่วโมง บรรทุกได้ 22 ตัน/คัน

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** ประเทศกัมพูชายังไม่มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตลองกองเลย เนื่องจากกัมพูชายังไม่มีโรงปลูกลองกองในเชิงการค้า

- **นโยบายของรัฐ** รัฐบาลกัมพูชายังไม่มีมาตรการเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการปลูกลองกองเลย ทำให้เกษตรกรขาดความรู้และความสามารถในการผลิตลองกอง เกษตรกรและผู้ขายลองกองในกัมพูชาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผู้ค้าบางรายยังไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนในปี 2558

3) ประเทศเวียดนาม

- เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต (Input Factor Conditions)

พื้นที่เพาะปลูก

ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกร่วมกับมังคุดและทุเรียน เช่น เต็งยาง เบนเตร และดองโน ลักษณะการปลูกสามารถแบ่งตามสภาพภูมิประเทศได้ 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ (Mekong Delta) ได้แก่ จังหวัดเต็งยางและเบนเตร และสภาพพื้นที่ดอน ได้แก่จังหวัดดองโน โดยการผลิตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีการปลูกผลไม้แบบยกร่องเพื่อช่วยระบายน้ำ การผลิตลองกองในเวียดนามมีลักษณะเป็นเกษตรกรรายย่อยเนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกจำกัด

ผลผลิต

จากผลการสำรวจพบว่า ปริมาณผลผลิตลองกองเวียดนามในปี 2555 น้อยกว่าปี 2554 ทั้งนี้ผลผลิตที่ลดลงเป็นผลมาจากอากาศที่แปรปรวน ลองกองที่ปลูกในพื้นที่ราบลุ่มสามารถให้ผลผลิตได้ดีกว่าลองกองที่ปลูกในพื้นที่ดอน สามารถเก็บเกี่ยวในเดือนสิงหาคม-ตุลาคม อย่างไรก็ตามลองกองที่ผลิตในเวียดนามมีรสเปรี้ยวและผลมีขนาดเล็ก

โรคและแมลง

โรคและแมลงของลองกองที่พบในเวียดนามพบน้อยมาก

การใช้ปุ๋ยและสารเคมี

ชาวสวนลองกองเวียดนามให้ความสำคัญกับการผลิตลองกองน้อยเน้นแบบธรรมชาติ

ต้นทุนและแรงงานการผลิต

ต้นทุนในการผลิตลองกองเน้นค่าจ้างแรงงานเป็นหลัก

- เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions)

ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค

จากผลการสำรวจพบว่า ชาวเวียดนามส่วนใหญ่เลือกบริโภคลองกองจากประเทศไทย เนื่องจากผลมีขนาดใหญ่ รสชาติหวาน

ความต้องการของผู้บริโภค

ผู้บริโภคชาวเวียดนามมีความต้องการซื้อลองกองสูง มีความต้องการลองกองเกรดต่างๆ โดยเน้นลองกองเกรด 1-2 มีขนาดช่อผล 500 กรัมขึ้นไป

- บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Strategy and Rivalry Context)

คู่แข่ง

จากผลการสำรวจพบว่าการแข่งขันในการซื้อขายลองกองในเวียดนามมีค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้ขายมีจำนวนหลายราย แต่ไม่พบการจำหน่ายลองกองจากประเทศอื่นๆ

ราคา ผลตอบแทนและกำไร

สำหรับการขายส่งลองกองในตลาดเวียดนามได้กำไรเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2 บาท

การขนส่ง

การขนส่งลองกองอาศัยรถบรรทุกเป็นหลัก ระยะเวลาขนส่งที่แตกต่างกันตามระยะทางของลูกค้าปลายทาง โดยถ้าขนส่งจากเกาะกงไปที่พนมเปญ ใช้เวลาขนส่งประมาณ 13 ชั่วโมง ปริมาณ 5-7 ตันต่อครั้ง และไม่มีการตรวจสอบเคมี ส่วนการขนส่งผ่านด่านการค้าชายแดนบ้านแหลมถึงพนมเปญใช้เวลาประมาณ 7 ชม.ไปถึง และสามารถขนส่งโดยรถบรรทุก 12 ล้อต่อไปยังเวียดนาม (โฮจิมินห์) ใช้เวลา 12 ชั่วโมง บรรทุกได้ 22 ตัน/คัน

- **อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน (Related and Supporting Industries)** ประเทศเวียดนามยังไม่มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตลองกองเลย เนื่องจากมีการผลิตเชิงการค้า น้อยและให้ผลผลิตน้อยและคุณภาพไม่ดี

- **นโยบายของรัฐ** ในอดีตภาครัฐของเวียดนามยังไม่มีการเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการปลูกลองกอง จึงทำให้เกษตรกรชาวเวียดนามขาดศักยภาพในการผลิตลองกอง แต่ในปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายการผลิตผลไม้ที่จริงจัง

ตารางที่ 6.10 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของลองกอง

ประเด็นพิจารณา	ไทย	กัมพูชา	เวียดนาม
เงื่อนไขด้านปัจจัยการผลิต	3.83	-	2.67
พื้นที่เพาะปลูก	4	-	1
ผลผลิต	4	-	1
ปัญหาโรคและแมลง	5	-	5
การเข้าถึงปุ๋ยและสารเคมี	4	-	3
ต้นทุนทั้งหมด	4	-	4
ต้นทุนแรงงาน	2	-	2
เงื่อนไขด้านอุปสงค์	5.00	5.00	5.00
ทัศนคติ/ความคิดของผู้บริโภค	5	5	5
ค่านิยม/ความเชื่อ	5	5	5
ความต้องการของผู้บริโภค	5	5	5
บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ	5	-	2.8
ความได้เปรียบในการแข่งขัน	5	-	1
ราคา	5	-	3
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	5	-	5
ช่องทางการจำหน่าย	5	-	3
ผลตอบแทน/กำไร	5	-	2
อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน	5.00	2.00	4.00
ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ในประเทศ	5	2	4
ความพร้อมของระบบโลจิสติกส์เพื่อการส่งออก	5	2	4
อุตสาหกรรมการแปรรูป	-	-	-
ด้านนโยบายของรัฐบาล	3.00	-	1.33
หน่วยงานตรวจสอบ/รับรองมาตรฐาน	3	-	2
การเติบโตของงานวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตและแปรรูป	3	-	1
การสนับสนุนเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ	3	-	1
สรุป	4.37	-	3.16

จากผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของมังคุด (ตารางที่ 6.10) สามารถอธิบายได้ดังนี้

เงื่อนไขปัจจัยการผลิต พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุด โดยปัจจัยหลักเป็นผลมาจาก พื้นที่เพาะปลูกมากกว่าอย่างเห็นได้ชัดเจน และผลผลิตต่อไร่สูง อีกทั้งประเทศเวียดนามผลิตได้น้อยมาก และขาดเทคโนโลยีในการผลิต และสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย ขณะที่ประเทศกัมพูชา ยังไม่มีผลผลิตออกจำหน่าย

เงื่อนไขด้านอุปสงค์ พบว่า ลองกองเป็นผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมากในทั้ง 3 ประเทศ เนื่องจากเป็นผลไม้ที่ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดี และนิยมบริโภคมาก อีกทั้งในประเทศเวียดนามมีผลผลิตจำนวนน้อย และประเทศกัมพูชายังไม่มีผลผลิตในประเทศออกจำหน่าย

เงื่อนไขด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูงมาก โดยที่อีก 2 ประเทศไม่สามารถที่เข้ามาแข่งขันได้ในปัจจุบัน และในอนาคตระยะสั้น เนื่องจากประเทศไทยมีช่องทางการจำหน่าย ซึ่งประเทศไทยมีพ่อค้า ผู้ส่งออก และตัวแทนจำหน่ายในระบบการค้าลองกองเป็นจำนวนมาก

เงื่อนไขอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนกัน พบว่า ในประเด็นนี้ประเทศไทยมีศักยภาพสูงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ทั้งภายในประเทศเป็นหลัก และเส้นทางการคมนาคมในประเทศกัมพูชา และเวียดนามมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

เงื่อนไขด้านนโยบายของรัฐบาล พบว่า รัฐบาลของประเทศไทยมีการสนับสนุนน้อย เนื่องจากลองกองไม่ได้จัดเป็นผลไม้เศรษฐกิจของประเทศไทย

6.3 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของประเทศไทย

6.3.1 ทูเรียน

จุดแข็ง

1. เกษตรกรมีความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญมาก
2. สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการผลิต
3. เทคโนโลยีและระบบการจัดการเจริญก้าวหน้ามากกว่าคู่แข่ง
4. เครือข่ายเกษตรกรมีความเข้มแข็ง
5. ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีสูง เฉลี่ยประมาณ 500,000 ตัน
6. ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนมากกว่า 500 ล้านไร่ ซึ่งมากกว่าประเทศคู่แข่ง
7. เกษตรกรไทยสามารถเข้าถึงจุดจำหน่ายปุ๋ยและสารเคมีได้ง่าย
8. ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิต การตลาด และความสามารถในการทำกำไร

9. ประเทศไทยมีช่องทางในการจำหน่าย และความสามารถในการกระจายสินค้าดีกว่า
10. ประเทศไทยมีความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ทั้งในประเทศ และการส่งออก
11. ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมแปรรูปทุเรียนหลากหลาย เช่น ทุเรียนแช่แข็ง ทุเรียนทอด ทุเรียนกวน
12. ประเทศไทยให้การสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการแปรรูป

จุดอ่อน

1. ต้นทุนการผลิตทุเรียนของประเทศไทย เฉลี่ยเท่ากับ 452.45 บาท/ตัน ซึ่งสูงกว่าประเทศคู่แข่ง
2. ต้นทุนแรงงานของประเทศไทยสูงกว่าประเทศกัมพูชา
3. ประเทศไทยขาดแคลนแรงงาน

โอกาส

1. ความต้องการซื้อของประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. รัฐบาลของประเทศกัมพูชาไม่มีการสนับสนุนการผลิตทุเรียน
3. ต้นทุนแรงงานของประเทศเวียดนามสูงกว่าประเทศไทย
4. พ่อค้าชาวกัมพูชาและเวียดนามมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้
5. เส้นทางการคมนาคมภายในประเทศคู่ค้า (กัมพูชาและเวียดนาม) มีการพัฒนามากขึ้น

อุปสรรค

1. คนไทยไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้ ทำให้ขาดโอกาสในการแสวงหาตลาดใหม่ รวมถึงการค้าเสรีกับต่างชาติ
2. ทุเรียนของประเทศคู่แข่งมีคุณภาพดี
3. คนภายในประเทศคุ้นเคยบริโภคทุเรียนที่ผลิตขึ้นในประเทศของตนเอง
4. ภาครัฐของประเทศเวียดนามมีความเข้มแข็งและนโยบายชัดเจน
5. ผู้บริโภคชาวต่างประเทศมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อทุเรียนไทย
6. ประเทศกัมพูชา มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 กับสินค้าทุกประเภท

6.3.2 มังคุด

จุดแข็ง

1. ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกมังคุดมากกว่า 500,000 ไร่ ซึ่งมากกว่าประเทศคู่แข่ง
2. ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีสูง เฉลี่ยประมาณปีละ 170,000 ตัน
3. เกษตรกรไทยสามารถเข้าถึงจุดจำหน่ายปุ๋ยและสารเคมีได้ง่าย
4. ผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมบริโภคมังคุดมาก
5. ผู้บริโภคมีความต้องการมาก
6. ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิต การตลาด และความสามารถในการทำกำไร
7. ประเทศไทยมีช่องทางในการจำหน่าย และความสามารถในการกระจายสินค้าดีกว่า
8. ประเทศไทยมีความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ทั้งในประเทศ และการส่งออก
9. ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมแปรรูปมังคุดหลากหลาย เช่น มังคุดแช่แข็ง น้ำมังคุด เป็นต้น
10. ประเทศไทยให้การสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการแปรรูป
11. รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร
12. เกษตรกรมีความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญมาก
13. สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการผลิต
14. เทคโนโลยีและระบบการจัดการเจริญก้าวหน้ามากกว่าคู่แข่ง
15. เครื่องมือเกษตรกรมีความเข้มแข็ง

จุดอ่อน

1. ต้นทุนแรงงานของประเทศไทยสูงกว่าประเทศกัมพูชา
2. ประเทศไทยขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในการเก็บเกี่ยว

3. ขาดเทคโนโลยีการผลิตมังคุดนอกฤดู

โอกาส

1. ความต้องการซื้อของประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่อง
2. ต้นทุนแรงงานของประเทศเวียดนามสูง
3. พ่อค้าชาวกัมพูชาและเวียดนามมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้
4. เส้นทางคมนาคมภายในประเทศกุ่ม้า (กัมพูชา และเวียดนาม) มีการพัฒนามากขึ้น

อุปสรรค

1. การขนส่งมังคุดของผู้ส่งออกซึ่งเป็นชาวต่างชาติยังไม่มีการพัฒนา ทำให้มังคุดไทยสูญเสียคุณภาพเมื่อถึงปลายทาง
2. คนไทยไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้ ทำให้ขาดโอกาสในการแสวงหาตลาดใหม่ รวมถึงการค้าเสรีกับต่างชาติ
3. ภาครัฐของประเทศเวียดนามมีความเข้มแข็งและนโยบายชัดเจน
4. ประเทศกัมพูชา มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 กับสินค้าทุกประเภท

6.3.3 ลองกอง

จุดแข็ง

1. ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกลองกองมากกว่า 400,000 ไร่ ซึ่งมากกว่าประเทศคู่แข่งมาก
2. ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีสูง เฉลี่ยประมาณ 120,000 ตัน/ปี
3. พบปัญหาโรคและแมลงในการผลิตลองกองน้อยมาก
4. เกษตรกรไทยสามารถเข้าถึงจุดจำหน่ายปุ๋ยและสารเคมีได้ง่าย
5. ต้นทุนในการผลิตลองกองต่ำ
6. ผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมบริโภคลองกองมาก
7. ผู้บริโภคมีความต้องการมาก
8. ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิต การตลาด และความสามารถในการทำกำไร
9. ประเทศไทยมีช่องทางในการจำหน่าย และความสามารถในการกระจายสินค้าดีกว่า
10. ประเทศไทยมีความพร้อมของระบบโลจิสติกส์ทั้งในประเทศ และการส่งออก
11. เกษตรกรมีความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญมาก

12. สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการผลิต
13. เทคโนโลยีและระบบการจัดการเจริญก้าวหน้ามากกว่าคู่แข่ง

จุดอ่อน

1. ต้นทุนแรงงานของประเทศไทยสูงกว่าประเทศกัมพูชา
2. ประเทศไทยขาดแคลนแรงงาน
3. ขาดเทคโนโลยีการผลิต และการยืดอายุการเก็บรักษา

โอกาส

1. ประเทศกัมพูชายังไม่สามารถผลิตส่งออกได้ และประเทศเวียดนามสามารถผลิตได้น้อย
2. ความต้องการซื้อของประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. ต้นทุนแรงงานของประเทศเวียดนามสูงกว่าประเทศไทย
4. พื้นที่และสภาพภูมิอากาศของประเทศเวียดนามไม่เอื้ออำนวย
5. เกษตรกรในประเทศเวียดนามขาดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตส่งออก
6. พ่อค้าชาวกัมพูชาและเวียดนามมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้

อุปสรรค

1. การขนส่งส่งออกของผู้ส่งออกซึ่งเป็นชาวต่างชาติยังไม่มีการพัฒนา ทำให้ส่งออกไทยสูญเสียคุณภาพเมื่อถึงปลายทาง
2. คนไทยไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้ ทำให้ขาดโอกาสในการแสวงหาตลาดใหม่ รวมถึงการค้าเสรีกับต่างชาติ
3. ภาครัฐของประเทศเวียดนามมีความเข้มแข็งและนโยบายชัดเจน
4. ประเทศกัมพูชา มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 10 กับสินค้าทุกประเภท

6.4 การวิเคราะห์สมการอุปทานการผลิต

จากการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณโดยที่ตัวแปรตามของสมการ คือ ผลผลิต(ตัน/ปี) พิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลผลิตเป็นตัวแปรต้น คือ ต้นทุนของปุ๋ยชนิดต่าง ๆ ต้นทุนสารเคมี การกำหนดคุณภาพมาตรฐาน และแหล่งน้ำสาธารณูปโภค จากแบบสอบถามเกษตรกรไทย ได้ข้อมูลจำแนกตามผลไม้ ดังนี้

6.4.1 ทุเรียน

$$y = -5.081 + 0.001x_1 + 0.001x_2$$

$$y = \text{ผลผลิต (ตัน/ปี)}$$

$$x_1 = \text{ต้นทุนของปุ๋ยเคมี (บาท/ปี)}$$

$$x_2 = \text{ต้นทุนของสารเคมี (บาท/ปี)}$$

จากผลการวิเคราะห์พบว่าผลผลิต (ตัน/ปี) ของทุเรียน ขึ้นอยู่กับ ต้นทุนของปุ๋ยเคมี (บาท/ปี) และ ต้นทุนของสารเคมี (บาท/ปี) มีความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่มีผลในการพยากรณ์ผลผลิต คือ ต้นทุนของปุ๋ยคอกและต้นทุนปุ๋ยชีวภาพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้ปุ๋ยชีวภาพกับทุเรียน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ไม่มีผลต่อการพยากรณ์ผลผลิตเช่นเดียวกันสาเหตุเนื่องมาจากประเทศไทยขาดความจริงจังในการดำเนินการ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) จึงไม่พบความแตกต่างระหว่างเกษตรกรที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และไม่มี การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ด้านแหล่งน้ำสาธารณูปโภคไม่มีผลต่อการพยากรณ์ผลผลิตแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำส่วนบุคคลและแหล่งน้ำสาธารณะไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตของทุเรียนทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ยังมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการอยู่

6.4.2 มังคุด

$$y = -13.401 + .002x_1 + .0001x_2 + .003x_3$$

$$y = \text{ผลผลิต (ตัน/ปี)}$$

$$x_1 = \text{ต้นทุนของปุ๋ยอินทรีย์ (บาท/ปี)}$$

$$x_2 = \text{ต้นทุนของปุ๋ยเคมี (บาท/ปี)}$$

$$x_3 = \text{ต้นทุนของสารเคมี (บาท/ปี)}$$

จากผลการวิเคราะห์พบว่าผลผลิต (ตัน/ปี) ของมังคุด ขึ้นอยู่กับต้นทุนของปุ๋ยอินทรีย์ (บาท/ปี) ต้นทุนของปุ๋ยเคมี (บาท/ปี) และต้นทุนของสารเคมี (บาท/ปี) และมีความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่มีผลในการพยากรณ์ผลผลิต คือ ต้นทุนปุ๋ยชีวภาพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่

นิยมใช้ปุ๋ยชีวภาพกับมังคุด การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ไม่มีผลต่อการพยากรณ์ผลผลิตเช่นเดียวกัน เนื่องจากประเทศไทยขาดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ที่จริงจัง และแหล่งน้ำสาธารณูปโภคไม่มีผลต่อการพยากรณ์ผลผลิตแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำส่วนบุคคลและแหล่งน้ำสาธารณะไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตของมังคุดทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ยังมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการอยู่

6.4.3 ลองกอง

$$y = 7.389 + 0.0001x_1 + 0.0001x_2 + .0001x_3 + .001x_4$$

y = ผลผลิต (ตัน/ปี)

x_1 = ต้นทุนของปุ๋ยคอก (บาท/ปี)

x_2 = ต้นทุนของปุ๋ยเคมี (บาท/ปี)

x_3 = ต้นทุนของปุ๋ยชีวภาพ (บาท/ปี)

x_4 = ต้นทุนของสารเคมี (บาท/ปี)

จากผลการวิเคราะห์พบว่าผลผลิต (ตัน/ปี) ของมังคุด ขึ้นอยู่กับต้นทุนของปุ๋ยอินทรีย์ (บาท/ปี) ต้นทุนของปุ๋ยเคมี (บาท/ปี) ต้นทุนของปุ๋ยชีวภาพ (บาท/ปี) และต้นทุนของสารเคมี (บาท/ปี) มีความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่มีผลในการพยากรณ์ผลผลิต คือ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ไม่มีผลต่อการพยากรณ์ผลผลิตเช่นเดียวกัน เนื่องจากประเทศไทยขาดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) อย่างจริงจัง และแหล่งน้ำสาธารณูปโภคไม่มีผลต่อการพยากรณ์ผลผลิตแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำส่วนบุคคลและแหล่งน้ำสาธารณะไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตของลองกองทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ยังมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการอยู่

หมายเหตุ ต้นทุนจากแหล่งอื่นๆ เช่น ต้นทุนไฟฟ้า ต้นทุนน้ำมันเชื้อเพลิง ต้นทุนค่าเสื่อมราคา เป็นต้น ไม่สามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ผลผลิตได้เนื่องจากเป็นแหล่งต้นทุนที่ไม่สามารถจำแนกผลไม้ออกมาได้

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ศักยภาพการผลิตการค้าของทุเรียน มังคุด และลองกอง โดยเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลทั้ง 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม (ได้) ดังนี้

1. ทุเรียน เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการผลิตสูง แต่มีสภาพการแข่งขันสูง เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศสามารถผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ
2. มังคุด เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการผลิตและการค้าสูง เนื่องจากประเทศกัมพูชาและเวียดนามมีผลผลิตน้อยไม่พอเพียงต่อการบริโภคภายในประเทศ
3. ลองกองเป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการผลิตและการค้าสูงสุด มีศักยภาพในการส่งออก เนื่องจากประเทศกัมพูชาและเวียดนามไม่สามารถผลิตในเชิงการค้าได้ และทั้ง 2 ประเทศมีความต้องการในการบริโภคสูง

แต่ทั้งนี้ก็พบปัญหาสำหรับการผลิตผลไม้แต่ละชนิด ดังนี้

1. ปัญหาสำคัญของทุเรียน คือ ปัญหาทุเรียนอ่อน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นยาวนาน ทำให้ราคาขายที่เกษตรกรได้รับตกต่ำ นอกจากนี้เกษตรกรพบปัญหาอื่นๆ เช่น การกระจายผลผลิตไม่ทัน การใช้จ่ายแม่แลงมากเกินไป การประกันราคาไม่แน่นอน การเมือง ไม่มีคนซื้อ ชาวสวนไม่มีการรวมกลุ่มกันขายผลผลิต การกดราคา ภัยธรรมชาติ ปายุแพง น้ำไม่เพียงพอ ผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ ปัญหาศัตรูพืช รัฐต้องเข้ามาดูแลและประกันพืชผล
2. ปัญหาสำคัญของมังคุดคือ แรงงานขาดแคลน โดยมีการผลิตมังคุด แรงงานเป็นต้นทุนสูงที่สุด นอกจากนี้ปัญหาการคัดเกรดมังคุด ทำให้การทำงานของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น รวมถึงราคาขายมังคุดที่ไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกร
3. เกษตรกรให้ความสำคัญต่อการผลิตลองกองน้อยกว่าผลไม้ชนิดอื่น เช่น ทุเรียน มังคุด ทำให้การพัฒนาการผลิตลองกองคุณภาพเป็นไปช้า ส่งผลให้มีผลผลิตไม่ได้คุณภาพตามที่ต้องการของเกษตรกรและพ่อค้าจำนวนมาก นอกจากนี้ตลาดส่งออกลองกองหลักจำกัดเพียงประเทศเวียดนาม

จากการศึกษาศักยภาพการผลิต การตลาด และการแข่งขันของผลไม้ทั้ง 3 ชนิดของไทยในปัจจุบันเปรียบเทียบกับประเทศกัมพูชา และเวียดนาม พบว่า เมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community: AEC) ในปี 2558 จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบต่อระบบการผลิต และตลาดสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านปัจจัยการผลิต

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ แรงงานอาจเคลื่อนย้ายได้มากขึ้น ดังนั้นปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการผลิตผลไม้จะลดลง และเกษตรกรสามารถนำเข้าทรัพยากรการผลิตจากประเทศสมาชิกในอาเซียนได้อย่างเสรี ทำให้มีทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อใช้ในกระบวนการผลิต

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ เกิดการแข่งขันระหว่างภาคการผลิตอื่นๆ ซึ่งเติบโตจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และอัตราค่าจ้างแรงงานมีโอกาสปรับตัวสูงขึ้น อีกทั้งประเทศไทยยังมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียทรัพยากรการผลิต และอาจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยี

2. ด้านอุปสงค์

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ จากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านเติบโตมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการผลไม้ไทยสูงขึ้น และประเทศไทยเองสามารถจึงสามารถส่งออกผลไม้ได้มากขึ้น

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ เกิดภาวะการแข่งขันในตลาดผลไม้รุนแรงมากขึ้น เนื่องจากในตลาดมีปริมาณและความหลากหลายของผลไม้เพิ่มขึ้น และผลไม้เองก็เป็นสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้

3. ด้านการแข่งขัน

ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ การค้าและการลงทุนมีแนวโน้มเติบโตจากการเปิดเสรี และอุปสรรคทางการค้าที่ลดน้อยลง โดยเฉพาะเรื่องภาษี นอกจากนั้นการค้าขายบริเวณชายแดนจะมีการขยายตัว ระบบขนส่งระหว่างประเทศจะสามารถทำได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้สามารถขยายฐานการผลิตได้มากขึ้น นอกจากนั้นแล้วกำไรของผู้ประกอบการส่งออกจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนโลจิสติกส์และระยะเวลาในการขนส่งต่ำลง

ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การแข่งขันทางการค้าจะรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากระบบการลงทุนมีการยืดหยุ่นมากขึ้น อันจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยเป็นอย่างมาก และผู้ประกอบการและนักลงทุนต่างชาติ จะเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรม การเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในประเทศกัมพูชาและเวียดนามมากขึ้น เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ นโยบายเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน และจำนวน

แรงงานและอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าประเทศไทย นอกจากนั้นแล้วระบบตลาดผลไม้ของประเทศไทยมีโอกาที่จะถูกกำหนดโดยชาวต่างชาติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีข้อจำกัดในด้านความรู้ ทักษะ และเงินลงทุน จึงยังไม่สามารถผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพได้ตามที่ตลาดต้องการ ในขณะที่ด้วยกันผู้ค้ายังต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพเพื่อการส่งออกอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่าการดำเนินการในภาคเอกชนและเกษตรกรรายย่อย ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะการประสานงานและการสร้างความร่วมมือ เนื่องจากแนวทางการปรับตัวดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เกษตรกรจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยการดำเนินงานตามลำพังได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกมาตรฐานการผลิต ด้วยการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) รวมถึงพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ลดการพึ่งพาแรงงาน และลดต้นทุน

เกษตรกรควรมีการจัดตั้งกลุ่ม เครือข่าย หรือสมาคมผู้ผลิตและส่งออกผลไม้แต่ละชนิด เพื่อพัฒนาอาชีพการปลูกผลไม้ในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด รวมไปถึงระดับประเทศ อีกทั้งเปิดความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดความรู้ในการทำสวนผลไม้ ทั้งเกษตรกรในจังหวัดเดียวกัน หรือเกษตรกรในจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้ก้าวทันต่อการแข่งขันเมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้น รวมถึงเพื่อพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำสวนผลไม้ให้ดียิ่งขึ้น

2. พ่อค้า/ ผู้ส่งออก

พ่อค้า ผู้ส่งออก และผู้รวบรวมควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างจุดแข็งของผลไม้ไทย

ผู้ส่งออกควรมีการสร้างตราสินค้าเป็นของตนเอง เพื่อสร้างความแตกต่างกับผลไม้ของประเทศอื่น รวมทั้งเป็นการยกระดับสินค้าและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค อันจะนำไปสู่การครอบครองตลาด และสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ เมื่อตราสินค้าเป็นที่รู้จักแล้ว การนำเสนอกลยุทธ์ต่างๆก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

พ่อค้า และผู้ส่งออก ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการซื้อขายสินค้า และเสถียรภาพของราคา และป้องกันการครอบงำจากพ่อค้าชาวต่างชาติ

3. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

ผู้ประกอบการมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้า เช่น GMP HACCP เป็นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

4. รัฐบาล

การกำหนดนโยบายของรัฐบาลควรมีความชัดเจนมากกว่านี้ รวมถึงหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งทางส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมและพัฒนากำลังคนให้เป็นอาสาสมัครเกษตร นอกจากนี้รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาการรวมกลุ่มในลักษณะที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม และมีจำนวนเงินที่มากเพียงพอแก่การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งควรส่งเสริมการค้าผลไม้ผ่านชายแดนให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

รัฐบาลควรมีการวางแผนการดำเนินนโยบายอย่างชัดเจน เนื่องจากในปัจจุบันจะพบว่า ประเทศไทยมียุทธศาสตร์และแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาภาคเกษตร ได้แก่ การยกระดับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่พืช (GAP) การสนับสนุนกลุ่มสหกรณ์ การสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูป และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต แต่ขาดการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

บรรณานุกรม

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2554. **ประชาคมอาเซียน-จีน**. แหล่งที่มา:

<http://www.thaifita.com/thaifita/Home/การคาบปรการและการลงทุน/>

tabid/59/ctl/Details/mid/491/ItemID/5624/Default.aspx 10 กรกฎาคม 2554.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. 2551. **การผลิตและการค้าผลไม้ในเวียดนาม**. แหล่งที่มา:

<http://www.depthai.go.th/Default.aspx?tabid=134&qCategoryID=64&qKeyword=55> 8 กรกฎาคม

2554

..... 2554. **คู่มือ การค้าและการลงทุน ราชอาณาจักรกัมพูชา**. สำนัก
ข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

..... 2554. **คู่มือ การค้าและการลงทุน สาธารณรัฐสังคมนิยม
เวียดนาม**. สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ณัชพงศ์ รักศรี. 2547. **การวิเคราะห์ส่วนรองตลาดส่งออกและอุปสงค์การนำเข้าไม้สักประดจากไทย**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดลมนัส กาเจ. 2554. **สี่เส้นทางผลไม้สู่แดนมังกร**. คม ชัด ลึก 23 สิงหาคม 2554

เดช วัฒนชัยยังเจริญ, ณัฐวุฒิ ภาณุวรรณ, เจริญทอง สิงห์จามรงค์, พุดพิงศ์ วรสุมนต์, ปิยะมาศ ทามี

และ วณิชฐา สามภักดี. 2551. **ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ยางพาราในเวียดนามและไทย**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2551. **การศึกษาเศรษฐกิจบริเวณจุดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ปี 2551**.

แหล่งที่มา:

http://www.bot.or.th/THAI/ECONOMICCONDITIONS/ASIANECONOMIES/CAMBODIA/ECODATA_CAMBODIA/Pages/bordertrade.aspx

..... 2555. **รายงานภาวะเศรษฐกิจการเงินราชอาณาจักรกัมพูชาปี 2554 และแนวโน้ม
ปี 2555**

..... 2555. **รายงานภาวะเศรษฐกิจการเงินสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ปี 2554
และแนวโน้มปี 2555**

นันทพงศ์ นานอน. 2552. **ผลกระทบการทำ FTA ASEAN-China ที่มีต่อการส่งออกมังคุดของไทยไปจีน**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นันทพร บัวเอี่ยม. 2553. **การจัดการโซ่อุปทานมังคุดเพื่อการส่งออกในจังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร. 2556. **เครื่องชี้วัดเศรษฐกิจสำคัญของประเทศกัมพูชา**. แหล่งที่มา:

<http://aec.ditp.go.th/attachments/article/196/Fact%20sheet%20Cambodia.pdf>

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. 2554. **มูลค่าการส่งออกเรียงตามมูลค่า**. แหล่งที่มา: <http://www2.ops3.moc.go.th/>, 10 กรกฎาคม 2554.

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. 2552. **ประเทศกัมพูชา**. รายงานวิจัย. แหล่งที่มา:

http://www.boi.go.th/thai/clmv/Back_up/2010_cambodia/2010_cambodia_pdf/cambodia_pdf_full_1.pdf

สายชล สุโขทัย. 2550. **ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งออกมังคุดของประเทศไทยไปสาธารณรัฐจีน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี. 2556. **สถานการณ์การผลิตไม้ผลเศรษฐกิจ จังหวัดจันทบุรี ปี 2555**.

แหล่งที่มา <http://www.chanthaburi.doae.go.th/report1/estimat%20productivity%20crops55.html>

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร. 2554. **ข้อมูลด้านการตลาดของสินค้าผลไม้ในกัมพูชา**.

_____. 2554. **สรุปรายงานการสำรวจด้านการค้าถาวร กัมพูชา-เวียดนาม ณ จังหวัดกำแพงเพชร**.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2554. **ปริมาณและมูลค่าการส่งออกรายเดือน**. แหล่งที่มา:

http://www.oae.go.th/oae_report/export_import/export_result.php, 2 เมษายน 2554.

_____. 2553. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. 2553 – 2557**. แหล่งที่มา

<http://www.fruitboard.doae.go.th/strategy.php>

_____. 2555. **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ และแนวโน้ม ปี 2555**. แหล่งที่มา:

<http://www.oae.go.th/download/journal/trends2555.pdf>

_____. 2556. **สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ และแนวโน้ม ปี 2556**. แหล่งที่มา:

http://www.oae.go.th/ewtadmin/ewt/oae_web/download/.../trends2556.pdf

_____. 2556. **ทุเรียน: เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2544-2555**.

_____. 2556. **มังคุด: เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2544-2555**.

_____. 2556. **ลองกอง: เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2544-2555**.

..... 2556. ทูเรียน: สถิติการส่งออกทุเรียน ปี 2544-2555. (Online).

http://www.oae.go.th/oae_report/export_import/export.php

..... 2556. มังคุด: สถิติการส่งออกทุเรียน ปี 2544-2555. (Online).

http://www.oae.go.th/oae_report/export_import/export.php

หิรัญ หิรัญประดิษฐ์, สุขวัฒน์ จันทรปรณิก และ เสริมสุข สลักเพชร. 2546. เทคโนโลยีการผลิตทุเรียน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อัทธ์ พิศาลวานิช และคณะผู้วิจัย. 2554. โครงการศึกษาความอยู่รอดของข้าวไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการผลิต การค้า และนโยบายของข้าวไทยกับเวียดนาม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

ภาพผนวกที่ 1.1 ลักษณะสวนทุเรียนขนาดใหญ่ในกัมปงจาม

ภาพผนวกที่ 1.2 ลักษณะผลทุเรียนหมอนทองในกัมปงโสมไม่แตกต่างจากทุเรียนไทย

ภาพผนวกที่ 1.3 ลักษณะเนื้อทุเรียนหอมทองคุณภาพดี

ภาพผนวกที่ 1.4 ต้นพันธุ์ไม้ที่ขายในแหล่งผลิตผลไม้ของกัมพูชา

ภาพผนวกที่ 1.5 การใช้สีแดงทาที่ผลเพื่อระบุแหล่งผลิต

ภาพผนวกที่ 1.6 ลักษณะการปลูกทุเรียนในพื้นที่ราบลุ่มของเกษตรกรเวียดนาม

ภาพผนวกที่ 1.7 การคลุมพลาสติกที่โคนต้นไม้ผลของเกษตรกรเวียดนามสามารถชักนำการออกดอก

ภาพผนวกที่ 1.8 ทูเรียนพื้นเมืองสายพันธุ์ต่างๆ ที่วางขายริมถนน

ภาพผนวกที่ 1.9 บรรยากาสเทศกาลผลไม้เวียดนาม

ภาพผนวกที่ 1.10 ป้ายการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (VietGAP) ของเวียดนาม

ภาพผนวกที่ 1.11 ลักษณะผลมังคุดไทย (ล่าง) เปรียบเทียบกับมังคุดของเวียดนาม (บน)

ภาคผนวกที่ 2

กฎระเบียบทางการค้า

1. กฎระเบียบทางการค้าราชอาณาจักรกัมพูชา

1.1 มาตรการด้านนำเข้า – ส่งออก

1.1.1 การนำเข้า กัมพูชาไม่มีนโยบายการค้าเสรี ไม่มีข้อกีดกันทางการค้า หรือกำหนดโควตาในการนำเข้าสินค้า ผู้ประสงค์จะนำสินค้าเข้ากัมพูชาต้องชำระภาษีขาเข้าและภาษีผู้บริโภครวมตามที่กำหนด นอกจากนี้ในการนำเข้าสินค้าเข้าประเทศกัมพูชาต้องผ่านการตรวจสอบและกำหนดพิศุลศุลกากร โดยกระทรวงพาณิชย์ว่าจ้างให้บริษัทเอกชน คือ บริษัท Societe Generale de Surveillance S.A. หรือ SGS ตรวจสอบสินค้าก่อนการนำเข้า (Preshipment Inspection : PSI) และมีกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง เป็นผู้จัดเก็บภาษ้นำเข้า

1.1.2 การส่งออก กัมพูชาไม่มีนโยบายการค้าเสรี ไม่มีข้อกีดกันทางการค้า สามารถส่งออกโดยเสรียกเว้นรายการสินค้าที่กระทรวงพาณิชย์กัมพูชากำหนดให้ออกได้ต้องมีเอกสารรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าจากกรมสิทธิประโยชน์กัมพูชา หรือเอกสารหนังสืออนุญาตส่งออกจากกรมการค้าต่างประเทศกัมพูชา

1.2 รายชื่อสินค้าควบคุมการนำเข้าส่งออก

กระทรวงพาณิชย์กำหนดระเบียบขั้นตอนการตรวจสอบสินค้าก่อนการนำเข้า (Preshipment Inspection : PSI) ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท Societe Generale de Surveillance S.A. หรือ SGS สำหรับสินค้าที่มีมูลค่ามากกว่า 5,000 เหรียญสหรัฐฯ ดังต่อไปนี้

1.2.1 สินค้าที่ขกเว้นการตรวจสอบก่อนการนำเข้า ได้แก่

- 1) หินและโลหะที่มีราคาแพง
- 2) วัตถุด้านงานศิลป์
- 3) วัตถุระเบิดและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการระเบิด
- 4) กระสุนดินดำ อาวุธและยุทธโปกรณ์
- 5) สัตว์มีชีวิต
- 6) หนังสือพิมพ์รายวันและรายคาบ
- 7) เครื่องใช้ในบ้านเรือนและทรัพย์สินส่วนตัว รวมถึงยานยนต์ใช้แล้ว
- 8) พืชที่ฝากส่งทางไปรษณีย์ หรือตัวอย่างสินค้า

9) สิ่งของซึ่งรัฐบาลต่างชาติ หรือองค์กรระหว่างประเทศจัดส่งให้แก่มูลนิธิองค์การกุศล และองค์กรเพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติ

10) สิ่งของและวัสดุครุภัณฑ์ซึ่งนำมาเพื่อใช้ในการกิจของคณะทูต สถานทูต กองสุล หรือสถานกงสุล และองค์การสหประชาชาติ รวมถึงตัวแทนขององค์การในด้านต่าง ๆ

11) สินค้าทุนทุกชนิดซึ่งได้รับอนุญาตให้นำเข้าโดยยกเว้นภาษีจากสภาเพื่อพัฒนาการค้า (ไม่ว่าสินค้านั้นจะถูกกำหนดให้เสียภาษีหรือไม่ก็ตาม)

12) สินค้าทุกชนิดที่รัฐบาลได้กำหนดให้นำเข้าโดยไม่ต้องเสียภาษี เช่น ปุ๋ยเคมี อุปกรณ์และเครื่องยนต์ที่ใช้ด้านการเกษตร เครื่องใช้ทางการศึกษาและเครื่องกีฬา ฯลฯ

1.2.2 ห้ามนำเข้าสินค้าบางชนิดที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย สุขอนามัย สิ่งแวดล้อม และอุตสาหกรรมภายในประเทศ ได้แก่ อาวุธ วัตถุระเบิด รถยนต์และเครื่องจักรที่ใช้ในการทหาร ทอง เครื่องเงิน เงินตรา ยาและยาพิษ

1.2.3 รายสินค้าที่ควบคุมการนำเข้า-ส่งออกของประเทศกัมพูชา

1) การนำเข้า กัมพูชามีนโยบายการค้าเสรีไม่มีข้อกีดกันทางการค้า หรือกำหนดโควตาในการนำเข้าสินค้า ผู้ประสงค์ต้องชำระภาษีผู้บริโภครวมตามที่กำหนด

2) การส่งออก สินค้าส่งออกที่ต้องมีเอกสารกำกับคือ

เอกสารหนังสือรับรองของแหล่งกำเนิดสินค้า กรมสิทธิประโยชน์ (GSP Dept.) กระทรวงพาณิชย์กัมพูชา จะออกเอกสารหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าให้กับผู้ส่งออกสินค้าที่ประเทศผู้นำเข้าต้องการเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรและอื่น ๆ ขณะนี้มีสินค้าที่ต้องออกหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าส่งออกไปยังประเทศ เช่น ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ เสื้อผ้าสำเร็จรูปและถุงมือ รองเท้า กุ้งแช่แข็ง ข้าว เบียร์ และบุหรื

เอกสารหนังสืออนุญาตส่งออก กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กัมพูชาจะออกใบอนุญาตส่งออกสินค้าที่ควบคุมส่งออก คือ ไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ และข้าว

1.3 มาตรการทางภาษี

1.3.1 ภาษีธุรกิจ

1) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax : VAT) กระทรวงเศรษฐกิจและการคลังกัมพูชา ได้มีประกาศใช้ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1) ภาษีมูลค่าเพิ่ม VAT ของกัมพูชาจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2542

1.2) ภาษีมูลค่าเพิ่มของกัมพูชา มี 2 อัตรา คือ อัตรามาตรฐานร้อยละ 10 และอัตราศูนย์

1.3) บุคคลผู้ประกอบการที่จะต้องจดทะเบียนชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม ประกอบด้วย

- Sole Proprietor

- Partnership
- Private Company
- Public Company
- Joint Venture
- Pass Trough
- Club or Association

1.4) ให้ผู้มีหน้าที่ชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม ขึ้นของจดทะเบียน ณ ที่ทำการกรมสรรพากร

1.5) ผู้ที่จดทะเบียนชำระภาษีมูลค่าเพิ่มไม่ต้องเสียภาษีการค้า (Turnover Tax) และภาษีผู้บริโภค (Consumption Tax)

1.6) ผู้นำเข้าสินค้ารายใดที่ไม่ได้จดทะเบียนเพื่อชำระภาษีมูลค่าเพิ่มตามที่กรมสรรพากรกำหนดจะไม่สามารถนำสินค้าเข้ากัมพูชาได้

2) Corporate Tax หรือ Advance Payment of Profit Tax - เริ่ม 1 มกราคม 2539 คิดในอัตรา 1% ของยอดขายได้รวมของธุรกิจ

3) Patent Tax เป็นภาษีที่คิดจากยอดขายได้รวมทั้งปี

4) Joint Venture

กรณีการ Joint Venture ร่วมกับภาครัฐบาลต้องจ่ายเงินส่วนแบ่งให้กับรัฐบาลตามสัญญาที่ได้ระบุไว้ และตามระยะเวลาที่กำหนด

1.3.2 ภาษีเงินได้ (Personal Income Tax)

ภาษีเงินได้นี้ ต้องชำระตามอัตราเพิ่มของเงินได้ประจำปี ดังต่อไปนี้

ตารางผนวกที่ 1 อัตราภาษีเงินได้

เงินได้สำหรับการคิดภาษี (เรียล)	อัตราภาษี
ต่ำกว่า 750,000	0%
750,000-1,000,000	5%
1,000,001-10,000,000	10%
10,000,001-20,000,000	15%
เกิน 20,000,000	20%

ทั้งนี้ผู้ชำระภาษีที่มีรายได้ประจำปีจากการค้าขายเกินกว่า 100 ล้านบาทหรือสหรัฐ และรายได้จากการประกอบอาชีพไม่เกิน 50 ล้านบาทหรือสหรัฐ และการดำเนินธุรกิจด้านบริการเกินกว่าครึ่งของรายได้ทั้งหมด จะต้องเสียภาษีในระบบความเป็นจริง

1.4 มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

1.4.1 พิธีการศุลกากร ทางการค้ากัมพูชาได้กำหนดระเบียบปฏิบัติในการนำเข้าสินค้า โดยให้มีการตรวจสอบสินค้าก่อนการส่งสินค้าเข้าไปยังกัมพูชาที่เรียกว่า PRE-SHIPMENT INSPECTION (PSI) สำหรับสินค้าที่มีมูลค่ามากกว่า 5,000.00 ดอลลาร์สหรัฐฯ ตามประกาศของกระทรวงเศรษฐกิจและการคลังของกัมพูชา ลงวันที่ 8 กันยายน 2538 โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2538

1.4.2 สินค้าที่ห้ามนำเข้า

- 1211.90.10 Cannabis
- 1211.90.20 Coca plants
- 1301.90.10 Cannabis resin
- 1302.11 Opium
- 1302.39.10 Concentrated poppy straw
- 2921 Amine-function compounds
- 2922 Oxygen-function amino compounds
- 2924 Carboxamide-function compounds : amine-function compounds of carbonic acid
- 2925 Carboxamide-function compounds (including saccharin and its salts) and amine-function compounds
- 2926 Nitrile - function compounds
- 2932 Heterocyclic compounds with oxygen hetero - atoms(s) only
- 2933 Heterocyclic compounds with oxygen hetero - atoms(s) only nucleic acids and their salts
- 2934 Other heterocyclic compounds
- 8702/8703/8704/8705 Vehicles with steering wheels on the right side
- 9706 Antiques of an age exceeding one hundred years Pornographic material, toxic waste, counterfeit goods, Body parts of motor vehicles (front and rear cut)

1.4.3 การจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้า

ในกัมพูชาไม่มีการจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าแต่อย่างใด

1.5. ระเบียบทางการค้า

1.5.1 การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ประเทศกัมพูชาใช้เงินเรียลสหรัฐฯ หมุนเวียนในตลาดมากกว่าเงินเรียล ซึ่งเป็นเงินพื้นเมือง ดังนั้น การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจึงเป็นไปได้ค่อนข้างจะเสรีอย่างมาก

1.5.2 มาตรฐานสินค้า ยังไม่มีกฎหมายกำหนด

1.5.3 ข้อกำหนดในการปิดตลาดและเครื่องหมายทางการค้า ข้อกำหนดการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า รวมทั้งสิทธิการคุ้มครองผู้ประกอบการต่างชาติ

เอกสารที่ใช้ประกอบการดำเนินการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

1) กรอกแบบฟอร์มจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

2) หนังสือต้นฉบับ Power of Attorney ของสินค้าที่จดทะเบียน

3) ระยะเวลาที่ใช้ในการยื่นเรื่องแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบมีระยะเวลา 6 เดือน (ตามระเบียบที่กำหนด) แต่เจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญากัมพูชาแจ้งว่า หากมีเอกสารครบและไม่มีปัญหาใด ๆ จะใช้เวลาประมาณ 2 เดือนเท่านั้น

สิทธิการคุ้มครองผู้ประกอบการ หลังจากได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเรียบร้อยแล้ว เจ้าของเครื่องหมายการค้าทั้งชาวกัมพูชาและชาวต่างชาติจะได้รับการคุ้มครองระยะเวลา 10 ปี และในปีที่ 5 เจ้าของเครื่องหมายการค้าต้องแจ้งกระทรวงพาณิชย์ว่าได้ใช้เครื่องหมายการค้าหรือไม่หรือยัง

การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและการคุ้มครองเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนถือปฏิบัติตามกฎหมายของกัมพูชาที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ คือ

1) Declaration No.368 on Procedures of the Division Intellectual Property ลงวันที่ 15 ธันวาคม 1997

2) Trade-Related Intellectual Property regime

3) Law Concerning marks, Collective Marks, Trade Name and Acts of Unfair Competition (In Draft)

ข้อเสนอแนะการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในกัมพูชา ผู้ประกอบการไทยที่ประสงค์จะมีเครื่องหมายการค้าในกัมพูชาจะต้องยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในกัมพูชา จากการสังเกตการณ์โดยทั่วไป เห็นว่าการละเมิดเครื่องหมายการค้าในกัมพูชามีไม่มากนักเพราะกัมพูชามีความชำนาญในการผลิต หรือการลอกเลียนแบบในระดับต่ำ

1.5.4 การเดินทางเข้าประเทศ

ผู้ประสงค์จะเดินทางเข้าประเทศกัมพูชาจะต้องขอวีซ่าจากสถานทูตกัมพูชาในต่างประเทศ หรือจะขอวีซ่าที่ทำอากาศยานเมื่อเดินทางไปถึงก็ได้เช่นเดียวกัน โดยทางกัมพูชาจะออกวีซ่าให้กับผู้เดินทางเข้าประเทศชั่วคราว 2 ชนิด คือ วีซ่าสำหรับนักธุรกิจ และวีซ่าสำหรับนักท่องเที่ยว

ที่มาของข้อมูล :1. โครงการศึกษาอุปสงค์ของตลาดประเทศกัมพูชา ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ จัดทำโดย บริษัท ซีเอ อินเตอร์เนชันแนล อินฟอร์เมชัน จำกัด

2. กลุ่มการค้าชายแดน สำนักมาตรการพิเศษทางการค้า กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
3. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
4. สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร

2. กฎระเบียบทางการค้าของประเทศสังคมนิยมเวียดนาม

2.1 มาตรการด้านภาษี

2.1.1 ภาษีนำเข้า

การจัดเก็บยึดตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากร และการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade GATT) ภายใต้ Article 7 สำหรับสินค้านำเข้าที่มีได้ระบุไว้ใน GATT ให้ใช้ราคาที่นำเข้าจริงในการคำนวณภาษี อัตราภาษีนำเข้าแยกประเภทได้ดังนี้

- 1) อัตราภาษีนำเข้าทั้งอัตราพิเศษสุด (Special Preferential Rate) อัตราพิเศษ (Preferential Rate) และอัตราปกติ (Normal Rate) มีหลายอัตรา ได้แก่ 0% 1% 3% 5% 10% 15% 20% 30% 40% 50% 60% และสูงสุด 100%
- 2) อัตราทั่วไป Ordinary Rates) ใช้กับการนำเข้าจากประเทศที่ใช้หลัก Non-MFN และเท่ากับ 1.5 เท่าของอัตราพิเศษ
- 3) อัตราพิเศษ (Preferential Rate) ใช้กับการนำเข้าจากประเทศที่มีข้อตกลง MFN กับเวียดนาม
- 4) อัตราพิเศษสุด (Special Preferential rate) ใช้กับการนำเข้าจากประเทศที่มีข้อตกลงภาษีพิเศษ (Special Preferential Agreement) กับเวียดนาม โดยเฉพาะกลุ่ม ASEAN

นอกจากนี้ อาจมีการเรียกเก็บภาษีเพิ่มเติมตามความจำเป็น (Discretionary Additional Tax) ในกรณีต่อไปนี้

- ก. การทุ่มตลาดจากการนำเข้า (Import Dumping)
- ข. มีการอุดหนุนการนำเข้าโดยประเทศผู้ส่งออก ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาคการผลิตของเวียดนาม
- ค. สินค้านำเข้าจากประเทศที่ดำเนินนโยบายด้านภาษีนำเข้าอย่างเข้มงวดกับสินค้าส่งออกของเวียดนาม

2.1.2 ภาษีส่งออก

รัฐบาลเวียดนามเรียกเก็บภาษีส่งออก ได้แก่

- 1) น้ำมันดิบ และเม็ดมะม่วงหิมพานต์ เรียกเก็บอัตราร้อยละ 4
- 2) อัญมณี เรียกเก็บอัตราร้อยละ 1 ร้อยละ 3 และร้อยละ 5
- 3) ผลิตภัณฑ์กึ่งโลหะ เรียกเก็บอัตราร้อยละ 5
- 4) วัสดุ และเครื่องใช้จากพืช เรียกเก็บอัตราร้อยละ 3 และร้อยละ 10
- 5) สัตว์มีชีวิต เรียกเก็บอัตราร้อยละ 10
- 6) สินค้าแร่ เรียกเก็บอัตราร้อยละ 1 ร้อยละ 2 ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 และร้อยละ 20
- 7) ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ เรียกเก็บอัตราร้อยละ 5 ร้อยละ 15 และร้อยละ 20
- 8) Aloe-wood เรียกเก็บอัตราร้อยละ 20
- 9) เศษโลหะเหลือทิ้ง เรียกเก็บอัตราร้อยละ 35 ร้อยละ 40 และร้อยละ 45

2.2 มาตรการทางการค้า

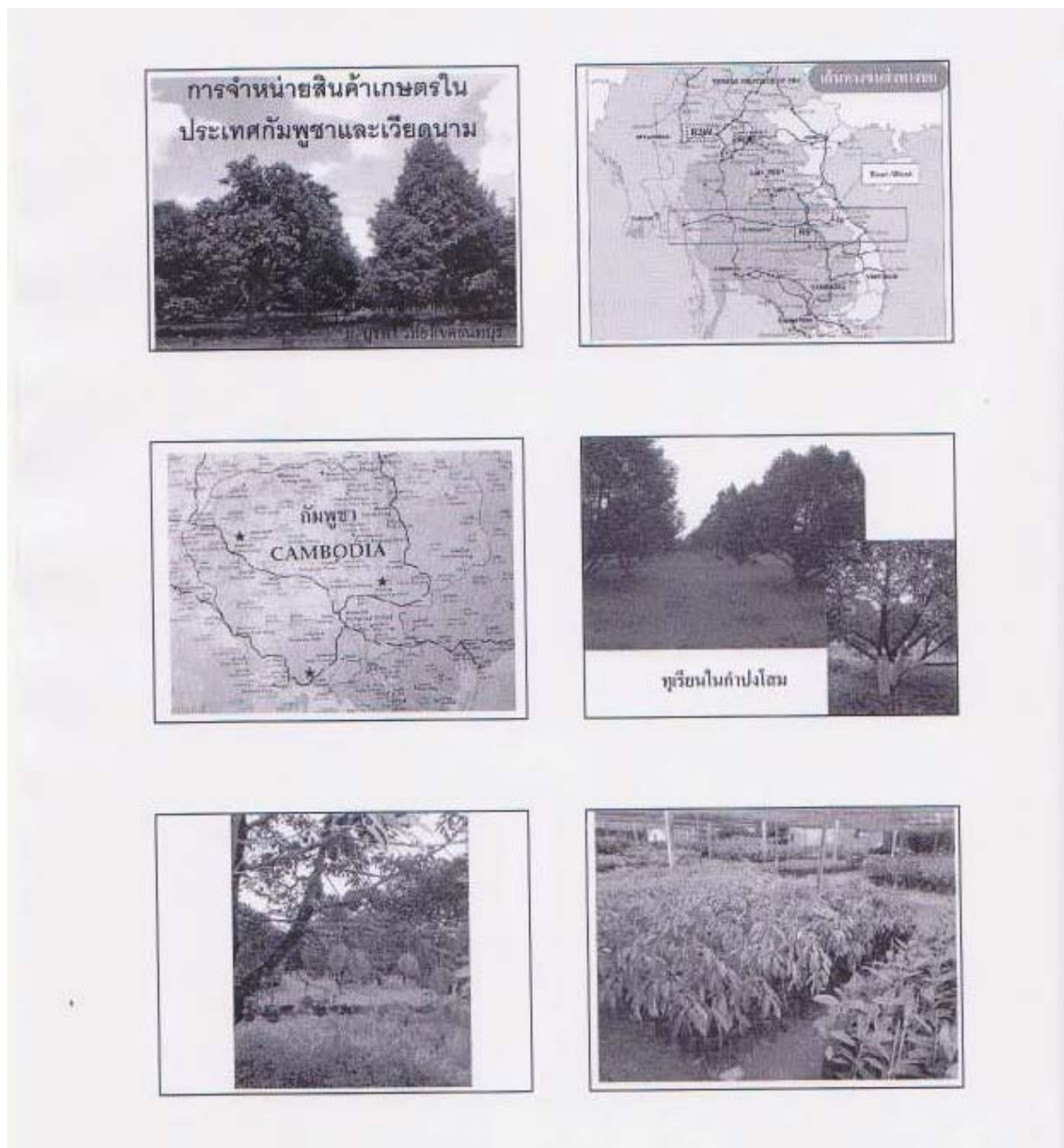
2.2.1 สินค้าที่ห้ามนำเข้า มี 11 รายการ ได้แก่

- 1) อาวุธ (รวมทั้งเครื่องกระสุน วัตถุระเบิด และอุปกรณ์เทคนิคด้านทหาร ยกเว้นการนำเข้าดินระเบิดเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมด้านการทหาร ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าของเวียดนามเป็นผู้พิจารณา)
- 2) ยาเสพติด
- 3) สารเคมีที่มีลักษณะเป็นพิษ
- 4) ประทัดและดอกไม้ไฟชนิดต่าง ๆ (รวมทั้งของเด็กเล่นที่มีผลเสียต่อการเรียนรู้ และไม่ปลอดภัยต่อสาธารณะ)
- 5) บุหรี่ (ยกเว้นในกรณีที่บุคคลนำติดตัวเข้ามาในปริมาณที่รัฐบาลเวียดนามกำหนด)
- 6) สินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้แล้ว (ยกเว้นรถยนต์นั่งขนาดต่ำกว่า 12 ที่นั่ง รถจักรยานยนต์ และสิ่งของส่วนบุคคลที่ใช้แล้ว และนำเข้ามาในเวียดนาม เนื่องจากการย้ายถิ่นที่อยู่หรือเดินทางตามระเบียบที่รัฐบาลเวียดนามกำหนด)
- 7) ยานพาหนะที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานด้านขวา (รวมทั้งส่วนประกอบ และชิ้นส่วน)
- 8) วัสดุ อะไหล่ที่ใช้แล้วของรถยนต์และรถจักรยานยนต์
- 9) สิ่งพิมพ์หรือผลิตภัณฑ์ที่ขัดต่อความมั่นคง วัฒนธรรม และระบอบการปกครองของเวียดนาม
- 10) ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของ Asbestos of Amphibole Group
- 11) เครื่องมือใช้รหัสลับเฉพาะกิจ

2.2.2 สินค้าที่ห้ามส่งออก มี 7 รายการ ได้แก่

- 1) อาวุธ
- 2) วัตถุโบราณ
- 3) ยาเสพติด
- 4) ไม้
- 5) สัตว์ป่า
- 6) สัตว์หรือพืชที่หายาก
- 7) เครื่องมือใช้รหัสลับเฉพาะกิจ

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีหากจำเป็นต้องมีการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าที่อยู่ในข้อกำหนดข้างต้น นายกรัฐมนตรีเวียดนามสามารถพิจารณาอนุมัติการส่งออกหรือนำเข้าสินค้านี้ได้เป็นกรณีไป

ภาพผนวกที่ 2 เอกสารประกอบการบรรยายแก่เกษตรกรของสหกรณ์การเกษตรจันทบุรี

ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันของผลไม้ไทยในเทศกัมพูชาและเวียดนาม

Potential of Production, Marketing and Competitiveness of Thai Fruits in Cambodia and Vietnam

อรุณ สุทธิวิภาต¹ ยศพล พลาผล² กัทรพร ทองนัม³ และ พิชรี ปรีเพรมมอ⁴

Sunthornviphart, A., Palapol, Y., Thongnaim, P. and Preepremmote, P.

Abstract

Due to the upcoming establishment of the Asian Economic Community, Thai tropical fruits have been in the center of research stream. This research aims to study the supply chain, production potential, competitiveness, opportunities and threats of durian, mangosteen and longan in Thailand, Cambodia and Vietnam. The data were collected from growers, collectors, exporters, consumers and related organizations from the three countries. The result shows that Thailand currently has competitive advantages over others in terms of production and logistics. However, Thai durian and mangosteen enjoy only short term competitiveness due to the fact that Vietnam and Cambodia will soon be capable of commercial production. On the other hand, the two countries already produce longan for domestic consumption. As a result, competition in the longan is very fierce, both in the short and long terms. Specifically, Vietnam has rising potential competitiveness because the government strongly supports fruit production such as zoning and GAP. The impact of AEC on Thai fruit market has been foreseen and recommendations for Thai farmers and government policy are suggested.

Keywords: Thai fruit, competency, Cambodia, Vietnam

บทคัดย่อ

สืบเนื่องจากการเปิดการค้าเสรีในประชาคมอาเซียน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลไม้ไทย จึงเป็นประเด็น สำคัญที่ ประเทศไทยจะต้องเตรียมการ ในการเตรียมความพร้อมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทาน ศักยภาพการผลิต สภาพการแข่งขัน โอกาสและอุปสรรคของผลไม้ไทย 3 ชนิด ได้แก่ ทุเรียน มังคุดและลองกอง ระหว่างไทย กับกัมพูชาและเวียดนาม ข้อมูลถูกเก็บจากทุกฝ่ายใน ห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ เกษตรกร ผู้รวบรวม ผู้ส่งออก ผู้บริโภค รวมถึงหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในสามประเทศ ผล การวิจัยพบว่าในสถานการณ์ ปัจจุบัน ประเทศไทยยังมีข้อได้เปรียบในเรื่องการผลิต และ ห่วงโซ่อุปทานสำหรับ ผลไม้ทั้งสามชนิด ทุเรียนและมังคุด เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการแข่งขันสูงในระยะสั้น เนื่องจากประเทศ เวียดนามและกัมพูชา มีการผลิตเชิงการค้าได้ดี ในขณะที่ลองกอง เป็นผลไม้ที่มีศักยภาพการแข่งขันสูง ทั้งใน ระยะสั้นและระยะ ยาว เนื่องจากทั้งสองประเทศไม่มี การผลิตเชิงการค้า นอกจากนี้ประเทศเวียดนามเป็น ประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูง ขึ้น จากนโยบายที่มี การสนับสนุนที่จริงจังของรัฐบาล ได้แก่การ กำหนดพื้นที่การเพาะปลูก และการผลิตพืชที่ดีและ เหมาะสม (GAP) ข้อมูลที่ได้ นำไปสู่การคาดการณ์ผล กระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของ เกษตรกร ผู้ประกอบการ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐ

คำสำคัญ: ผลไม้ไทย การแข่งขัน กัมพูชา เวียดนาม

¹มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี 57 หมู่ 1 ถนนชลประทาน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 22170 Burapha University Chanthaburi Campus 57 Mu 1 Chonlapatan Rd. Amphur Thamai Chanthaburi 22170

²มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี 57 หมู่ 1 ถนนชลประทาน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 22170 Burapha University Chanthaburi Campus 57 Mu 1 Chonlapatan Rd. Amphur Thamai Chanthaburi 22170

³มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี 57 หมู่ 1 ถนนชลประทาน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 22170 Burapha University Chanthaburi Campus 57 Mu 1 Chonlapatan Rd. Amphur Thamai Chanthaburi 22170

⁴มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี 57 หมู่ 1 ถนนชลประทาน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 22170 Burapha University Chanthaburi Campus 57 Mu 1 Chonlapatan Rd. Amphur Thamai Chanthaburi 22170

ภาพผนวกที่ 3 บทคัดย่อประกอบการนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยายเรื่อง ศักยภาพการผลิต การตลาดและขีดความสามารถในการแข่งขันของผลไม้ไทยในเทศกัมพูชาและเวียดนาม ในการประชุมสัมมนาวิชาการพืชสวนแห่งชาติ ครั้งที่ 12

ภาพผนวกที่ 4 บทความเผยแพร่ในนิตยสารเคหการเกษตร (กุมภาพันธ์ 2556) เรื่อง ตะลุมพินีกัมพูชา
แหล่งผลิตไม้ผลที่สำคัญในอนาคต

ตารางเปรียบเทียบ

รายละเอียดวัตถุประสงค์ กิจกรรมและผลการดำเนินการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผน	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อศึกษาโซ่อุปทาน ศักยภาพการผลิตของผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม	1.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุกมิติจากแหล่งต่างๆ	-เก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ พบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก และทบทวนรายงานที่มีการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลการผลิต โซ่อุปทานของทุเรียน มังคุดและลองกอง เพื่อการวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตของผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม	-ศักยภาพการผลิตของผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม -โซ่อุปทานของทุเรียน มังคุดและลองกอง
	1.2 ติดต่อ สอบถาม จัดประชุมกลุ่มย่อย เก็บ และรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก ตลาด ปลายทาง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโซ่อุปทาน		
2. เพื่อศึกษาสภาพการแข่งขัน โอกาสและอุปสรรคการนำเข้า/ส่งออกผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม	2.1 ติดต่อ สอบถาม เก็บและรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก ตลาด ปลายทาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ	-รวบรวม ค้นหาข้อมูลนำเข้า/ส่งออกผลไม้ระหว่างไทยกับกัมพูชาและเวียดนาม -เก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ พบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศ ไทย กัมพูชาและเวียดนาม	-ทราบข้อมูลนำเข้า/ส่งออก สภาพการค้า อุปสรรคของค้าขายผลไม้ไทยไปยังกัมพูชาและเวียดนาม -
	2.2 ติดต่อ สอบถาม เก็บและรวบรวมข้อมูลของผู้บริโภคในต่างประเทศ		
	2.3 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis, Diamond model, และกลยุทธ์การปรับตัวเพื่อการแข่งขัน		

3. เพื่อศึกษาและ คาดการณ์ผลกระทบ ทั้งทางบวกและทาง ลบจากการเปิด การค้าเสรีใน ประชาคมอาเซียนต่อ เกษตรกรและ ผู้ประกอบการที่ เกี่ยวข้อง	3.1 ติดต่อ สอบถาม จัดประชุมกลุ่มย่อย เก็บและรวบรวม ข้อมูลจากเกษตรกร ผู้ประกอบการผู้ ส่งออก ตลาด ปลายทาง และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	-รวบรวม ค้นหา นโยบายของประเทศ กัมพูชาและเวียดนาม -เก็บข้อมูลจากแหล่ง ต่างๆ พบปะเกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในประเทศ ไทย กัมพูชาและ เวียดนามเพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์และ คาดการณ์ผลกระทบ ทั้งทางบวก/ลบจาก AEC ต่อเกษตรกรและ ผู้ประกอบการ	ข้อคาดการณ์ผลกระทบทั้ง ทางบวก/ลบจาก AEC ต่อ เกษตรกรและ ผู้ประกอบการ
	3.2 รวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลทุติย ภูมิจากแหล่งภายใน และต่างประเทศ		
4. เพื่อให้คำแนะนำ แนวทางการปรับตัวและ รูปแบบการผลิตที่มี ประสิทธิภาพของผลไม้ สำหรับเกษตรกรและ ผู้ประกอบการไทย	4.1 ติดต่อ สอบถาม จัดประชุมกลุ่มย่อย เก็บและรวบรวม ข้อมูลจากเกษตรกร ผู้ประกอบการและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ได้คำแนะนำ แนว ทางการปรับตัวและ รูปแบบการผลิตที่มี ประสิทธิภาพของ ผลไม้สำหรับเกษตรกร และผู้ประกอบการไทย เพื่อปรับตัวให้ทันในปี 2558	-ข้อเสนอแนะแก่เกษตรกร ผู้ประกอบการไทยและ ภาครัฐ -รูปแบบการผลิต เนื่องจาก ผลการศึกษาพบว่า การ ผลิตผลไม้ทั้ง 3 ชนิด เหนือกว่าประเทศกัมพูชา และเวียดนาม จึงได้นำเสนอ เพียงข้อเสนอแนะเช่น เกษตรกรต้องหันมาให้ ความสำคัญและยอมรับ GAP
	4.2 รวบรวมและ วิเคราะห์ข้อมูลทุติย ภูมิจากแหล่งภายใน และต่างประเทศ		
	4.3 สรุปข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการวิเคราะห์		
5. เพื่อจัดทำรายงาน	5.1 สรุปผลการ ดำเนินการ จัดทำ รายงานฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่ข้อมูล	รายงานฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอผลงาน ในงานประชุม ระดับชาติ	รายงานฉบับสมบูรณ์ บทความ และบทความวิจัย ที่เผยแพร่ในงาน ประชุมสัมมนาวิชาการ